

1
1
9
9

మంగమ్మ

-1199-

తె.సా.213



గుడిపాటి వెంకటరత్నం.

మా ప్రథమ ప్రచురణము

చలంగారికలం

పత్రికాభిప్రాయాలు.

చలంగారు జగమెరిగిన బ్రాహ్మణుడు. ఆయన రచనల్ని ఆశయాల్ని గురించి చర్చించడం చర్చిత చర్చణమే అవుతుంది.

ఈ కథాసంపుటిలో 10 కథలు వున్నాయి. కొన్నిదివరలో పత్రికలలో పడినవి. కొన్ని కొత్తవి.

బందరు, అభిసారికా గ్రంథమాల శ్రీ చలం గ్రంథాలను వరుసగా ప్రకటింపబూనటంవల్ల వీరికథలు.....మరికొన్ని పాఠకలోకానికి అందే అవకాశం చిక్కింది.

చలంగారిలో వస్తువుగల భావపరిశీలన, ప్రకృతిపరిశోధన, భాషాచాతుర్యం ఈ కథలలోనూ వున్నవి.

‘చలం గుండెలుతీసిన బంటు’ అని చెప్పుకోతగ్గ ఘట్టాలు కొన్ని ఈ కథలలో కనుపిస్తవి.

కథలు చదివి చలంగారిని తీర్చేవారికి దీనించేవారికికూడా ఒక కొత్త అవకాశ మిస్తుందే వుత్తకం. (కృష్ణ)

వెంకటచలంగారి కథలంటే, పడతిట్టేవాళ్ళూ పనిపెట్టుకుని లోటలు వేసుకుంటూ చదివేవాళ్ళూ ఉన్నారు. మధ్యరకంవారున్నారు. వీరనే దేమిటంటే చలం కథలలో గొప్పవాడే. సందేహంలేదు మాంచి నూటిదనం, హుందా, టెక్నిక్, వాడియైనభాష అన్నీ వుంటే. కాని ఇతివృత్తంతంతా....అంటారు. మరికొందరు ప్రపంచంలో కుళ్లులేదనం, కాని ఆకుల్లును చెళ్లు బోసి సాధించే దేమిటి? ప్రపంచ-మరామత్తుకు ఇది దారికాదు. సైక్లోగ్ గా అక్కడక్కడ దెబ్బతినినా, చదువరిమనస్సు ఉబలాటపడుతుంది గాని అసహ్యపడదు.....ఈ రోజుల్లో; స్వార్థపరత్వం, కాటిల్యం, స్పర్ధలు, ఈర్ష్యలు, దౌర్బల్యాలు, నైర్మల్యాలవల్ల యీ యీ వ్యధలు కలుగుతున్నాయని చాటడానికే శ్రీ గుడిపాటి వెంకటచలం కథమడై కూర్చుంది. ఈ ఈ పరిస్థితుల్లో, యీ యీ

~~కె~~
~~౧౯౬~~

మా మిత్రుల సేవకు

ప్రా సి ం డి గా రు క సేవకు

శ్రీ గుడిపాటి వెంకటచలంగారు, బి. ఏ., యల్. టి. ఆరుద్ర

శ్రీమంతులు
16/1/41

~~కె~~
92

~~2003~~
~~౫ 1194~~

‘మంగమ్మ’

ప్రచురించింది

అభిసారికా గ్రంథమాల, మచిలీపట్నం.

నెయ్యి: ప్రథమ ముద్రణ
ప్రతి: ఆరు అణాలు

వచ్చేది

1199

చ ల ం గా రి

తె. సా. 213

నీ

అం. గు - ము

స్త్రీకికూడా శరీరంవుంది, దానికి వ్యాయామము యివ్వాలి; ఆమెకి
హృదయం వుంది, దానికి అనుభవం యివ్వాలి; అనేసంగతి గుర్తిం
చని యీ దేశానికి, నేను వ్రాసే యీ సంగతులు అర్థమవు
తాయా? పాశ్చాత్య నాగరికతా వ్యామోహంలో పడి,
వొట్లు తెలీక, నోటికి వొచ్చినట్లు వాగిన కూతలనుకుం
టారని తెలుసు. కాని యిట్లాంటి పుస్తకం, నా
చిన్నతనంలో నాకు దొరికితే, నా జీవితాన్ని
యిప్పటికన్న యెన్నోరెట్లు పవిత్ర వంత
మూ, సార్థకమూ చేసుకో గలిగేవాణ్ణి.
నావంటివారు యీ నూతన యుగ
మలో వున్నారేమో!

జి. గ్రం. నం.

(గ్రంథకర్త.)

శాఖ

గ్రంథాలయము

కూచిపూడి

ముద్రించింది

మినర్వాప్రెస్, మచిలీపట్నం.

జి. గ్రం. నం. Date Slip.
కాభా గ్రంథాలయ

J. Subbarao

♦ ఇందులో ♦

మంగమ్మ: కథానాయక

నారాయణ: మంగమ్మ రహస్యంగా కన్న కొడుకు

వెంకటచలం: మంగమ్మ పెంపుడు కొడుకు

విమల: వెంకటచలం పాతభార్య

నీరద: వెంకటచలం కూతురు

వసంతం: వెంకటచలం కొడుకు

సుందరేశయ్య: మంగమ్మ కొత్త వియ్యంకుడు

కామాక్షి: వెంకటచలం కొత్తభార్య

లక్ష్మి: తోటమూలి కూతురు

Checked 77

చ ల ం గా రి

కథలు

నవలలు

నాటకాలు

వ్యాసాలు

ప్రేమలేఖలు

Musings

మేము ప్రచురిస్తాము.

అన్నిచోట్లా ఏజంట్లు కావాలి.

వి వ రా ల కు వ్రా య ర డి.

(ప్రకాశకులు)

P. Sankaradas

మంగమ్మ శ్రీకృష్ణాచార్య

1

(సాయంత్రం నాలుగంటలు - మంగమ్మగారి యింటిపక్కన మామిడి తోటలో నీరదా, పసంతం నుంచుని వున్నారు. ఇద్దరి జడలూ ఒకదాని కొకటి ముడేశారు. చేతులు వెనక్కి కట్టేశారు. బిక్కమొహాలు - నీరదకి యెనిమిదేళ్ళూ, పసంతానికి యేడేళ్ళూ.)

నీ॥ అంతేకావాలి బాగాయేడు. నాజుట్టు కోస్తానంటావా?

వ॥ కోస్తా, యింకాబాగా కోస్తా...నొప్పి, నొప్పి అట్లాలాగకు.

నీ॥ వుండు, వసంత్, కొంచెంవుండు. కాలుమీద చీమపాకు తోంది-

చూడనీ, లాగకు. పెద్దచీమ- అమ్మో, కుట్టడానికి ముక్కు తీస్తోంది. పట్లా తీసెయ్యను? వసంత్, నువ్వుతియ్యనా?

వ॥ యెట్లా?

నీ॥ అవును, యెంచేద్దాం? యెవరూ రారేం?

వ॥ యెందుకువస్తారూ? వాళ్ళకేం...అక్కా యిట్లాగే నడుస్తో నెళ్ళిపోదాం, వీళ్ళకి కనపడకండా!

నీ॥ యెక్కడికి?

వ॥ యెక్కడికన్నాసరే. ఈ పంజరంలోంచి యెగిరిపోదాం.

నీ॥ పంజరంలోంచా! అమ్మమాటలు మాట్లాడుతున్నావు.

వ॥ అమ్మ యేడవడం, నాన్న మళ్ళీ పెళ్ళిచేసుకున్నందుకేగా!

నీ॥ అమ్మమ్మ పెళ్ళిచేసింది..... నాచేతులు నొప్పిపుడు
తున్నాయి.

(విమల వొచ్చింది. యిరవై మూడేళ్లు)

అమ్మ అదుగో! అమ్మా! అమ్మా!కొంచెం
వొదులుచెయ్యి అమ్మా, నొప్పిపుడుతోంది. (విమల తాళ్లు
విప్పతోంది.)

వి॥ మళ్ళీ కట్టిందా, ఎందుకు?

నీ॥ పిల్లని యేడిపించామని.

వి॥ దానికి పిల్లలకన్నా పిల్లి యెక్కువ!

వ॥ పిల్లి పీకిందమ్మా!

వి॥ అయ్యో, యెంతెంత గాట్లుపడ్డాయో! ఆ గొడ్డాలు ముండ
నా పిల్లల్ని యిట్లా యాతన పెడుతోవుంటే నోరెత్తేగతి
లేదు నాకు!

వ॥ చూడమ్మా, యెంత యెర్రపడ్డదో!

వి॥ అవును. బాబూ!

వ॥ అందుకని నాకు రెండు లడ్డెక్కువ యియ్యాలి.

నీ॥ నాక్కూడా ఇయ్యాలి...చూడు అమ్మా.....అంతా
వ్రాడింది. మళ్ళీకట్టు వొదులుగా!.....అమ్మా యెం
దుకు ఏడుస్తావు?

వ॥ కట్టించుకోకు. అక్కా.

నీ॥ అమ్మని కోప్పడుతుంది అమ్మమ్మ.

(విమల మళ్ళీ కడుతోంది).

నీ॥ అమ్మా యెందుకు ఏడుస్తావట్లా?

వి॥ నేను.....చచ్చిపోతే మీరేడుస్తారా?

నీ॥ ఎందుకు చచ్చిపోతావు?

వి॥ చచ్చిపోతే ఏడుస్తారా?

నీ॥ యెందుకు చచ్చిపోవడం? నువ్వు చచ్చిపోతే మాకు అన్నం యెవరు పెడతారు?

వి॥ మీకొత్త అమ్మలేదూమరి?

వ॥ నీరదా, నీకు అమ్మవుండదు.

వి॥ నీకూ?

వ॥ వుంటుంది. ఎందుకంటే, యిద్దరుమూ పంచుకున్నాం. నువ్వే నీరదకీ, కొత్త అమ్మ నాకూ.....కొత్త అమ్మతో చెప్పు మాకు సరిగా అన్నం పెట్టమని. అక్కకిలేకండా పెరుగతా నాకే వెయ్యమను.

వి॥ నేను లేకపోతే మీకు చాలా దిగులేస్తుందికదా?

నీ॥ మరికథలుకూడా చెపుతుందా! కొత్త అమ్మ!

వి॥ చెపుతుంది.

వ॥ సరేలే. అమ్మా ఐతే యేడవంలే!

వి॥ నేనింక ఎప్పుడూ కనపడను.

వ॥ మేము పెద్దవాళ్ల మైనాక కూడా?

నీ॥ మనంకూడా చచ్చిపోయినాక కనపడుతుంది.

వ॥ గోతులోనా?

వి॥ మీమీద యెవరికి నిజమైన ప్రేమవుంటుంది. మీకు కావల్సిన వస్తువులన్నీ మీకెవరు—

వ॥ ఆమ్మమ్మవుందిగా! యాడవక అమ్మా! మేము హాయిగానే వుంటాము.

నీ॥ దేవు డెప్పుడన్నా వొదిలితే, వొచ్చిచూడు మమ్మల్ని.
బొమ్మలూ, అవీ, పట్టుకురా!

వి॥ యీ కొత్త అమ్మ నిజంగా మిమ్మల్ని ప్రేమిస్తుందనా?

నీ॥ ఆ. మాతో ఒకటే ఆడుకుంటుంది.

వి॥ అమ్మమ్మ కొడితే నన్ను తలుచుకుని యేడుస్తారా?

నీ॥ అమ్మమ్మ మామంచికోసమే, మమ్మల్ని మంచివాళ్ళని
చెయ్యాలనే కొడుతుంది.

వ॥ అమ్మమ్మ కొడితేనేం! మంచిబట్టలు కొనిస్తుంది. నాకు
పెళ్ళిచేస్తుందిట! మోటారులో యెక్కి ఒకటే వూరేగడం
అప్పుడు. రెండుసార్లు పెళ్ళిచేసుకుంటా నాన్నమ్మలే! నాకు
కలెక్టరుపని యిప్పిస్తుందిట!

వి॥ మీ అమ్మ యేదంటే, యామంటావు?

వ॥ చచ్చిపోయిందటాను.

(నిమల యివతలికివొచ్చి నిట్టూర్పువిడిచి వెడుతోంది.)

నీ॥ అమ్మ యెప్పుడూ యెందుకో అసయ్యంగా ఏడుస్తోవుంటుంది!

వ॥ అమ్మ చెడ్డది. అమ్మమ్మ చెప్పలా?

నీ॥ మన్ని కూడా చెడకొట్టుతుందిట.

వ॥ యింకెంతసేపటికీ ఎవరూ రారేం?

నీ॥ ఆ పంజరంలో కూచుంటారు.

వ॥ యీసారి అల్లరిచేశానని వొప్పుకోవద్దు, అక్కా. వొప్పు
కుంటే, యేంచెయ్యనని, మళ్ళీకట్టేశిందయ్యా అమ్మమ్మ.
తనుహాయిగా అబద్ధాలు చెప్పుకోవచ్చు. యేం? నోరు
తెరిస్తే యింతలో, తన పిల్లి అరిగిపోయిందా? వూరికే తిని
పడుకుని యేం చేస్తుంది?

నీ॥ ఎవరు, అమ్మమ్మా, పిల్లా?

(కామక్షి పొచ్చింది. పద్దనిమిదేళ్లు - పెద్దమాతరు ముస్తాబు.)

న॥ అదిగో, పంజరంలోపడ కొత్తపిల్ల.

నీ॥ అమ్మ అందివదూ, అట్లా?

న॥ కొత్తపిల్లకూతురోగ్గో!

కా॥ యింకెప్పుడూ పిల్లిని యేదీపించనని అంటే నొదిలెయ్యమంది
అమ్మమ్మగారు.

న॥ కనపడ్డ పిల్లుల నన్నిటినీ చంపుతాను.

నీ॥ పిన్నీ, లడ్లు తయారే నాయూ?

న॥ పిన్నీ, అమ్మ చచ్చిపోతే, రాత్రి సన్ను నీదగ్గర పడుకోపెట్టు
కుంటావా?

కా॥ అమ్మ చచ్చిపోవడమేమిటి?

(నారాయణ వొచ్చాడు. యికనైకెందేళ్లు. చోరుగా బట్టలు వేసు
కున్నాడు. అతన్ని చూసి కామక్షి నెల్లపో బోతోంది).

నీ॥ పిన్నీ వెళ్ళకు నారాయణ నన్ను కొడతాడేమో?

న॥ సన్ను తప్పకండా కొడతాడు, కందువా చింపానని.

నా॥ ఓరి దొంగవెధవా, నువ్వేరా చింపింది?

న॥ అమ్మమ్మ మమ్మన్ని తిట్టడానికి వీళ్లేదనలేదూ, నిన్ను?

నా॥ తిడతానా - కోడతానా - చంపుతానా?

(కొట్టబోతున్నాడు).

న॥ పిన్నీ, పిన్నీ
(కామక్షి అడ్డంవెళ్ళింది)

కా॥ కందువా చింపితే మంగమ్మగారితో చెప్పండి.

నా॥ ఏందయో, పిల్లలంతా, అప్పుడే !

కా॥ ఎందుకు చింపావమ్మా ?

నా॥ వీడు నన్ను కొట్టాడు.

నా॥ మళ్ళీ, 'వీడు' అంటున్నావు ?

(చవిపట్టుకోకోనోయినాడు. వసంతం కామాక్షి వెనక్కి వెళ్ళాడు).

మీ అబ్బతో చెప్పుకో.

కా॥ ఏమిటి అది అట్లా మాట్లాడుతావు ?

నా॥ అబ్బో, యెంత అభిమానం అప్పుడే ! యింకా ముడిపడ్డదో లేదో, వాడినిదా అభిమానమేమిటి ? ఆ పందికొక్కగాడిద మీద ! యింత బాగావున్నావు ! యీ పిల్లలతో నేంగాని, రా. అట్లా. నీకారు చెరుగుదాం. పెళ్ళి ముడిపడ్డిగా, యిం కేంచేసినా నేవ్చు.

కా॥ ఏ, పో, మళ్ళీ మంగమ్మగారితో—

నా॥ టక్కలుచెయ్యకమురి ! మంగమ్మగారు సన్నెంచేస్తుంది ? అయినా వుత్తడిసిరింపులేకాని నువ్వెంపడు చెవుతావు ? నేనెరగనూ యీ అరవజట్టుని.

నా॥ నిన్నీ, నా చేతులు పక్కబోతున్నాయి. నిన్నీ—

కా॥ (కన్నీళ్లతో) నాతో మాట్లాడమన్నానా నిన్ను. నేను నీతో పొక్కమాట మాట్లాడదానా ? పూరికే నొచ్చిరన్న నీంచీ సన్నిహిత దోషిస్తున్నావు, పుంజాకోర్ ! నీకు శ్వాస్తి చేసే మొగాడు లేకపోబట్టికమా ? యీవాళ మా నాన్న గారు వొస్తున్నారు వుండు.

నా॥ రానీ, నాలుగు తన్నులు తంతాను.

కా॥ తంతే వూరుకుంటారు ?

నా॥ ఐనా నువ్వుచాలాపూ, నలుగురు మొగ్గాళ్లకి.....యేడు
స్తోందోయ్, తుడవనా?

నీ॥ నెధన, పిన్నిని ఏడిపిస్తున్నాడు.

నా॥ అయ్యో. మనబతుక్కిలోడు మనం యింకోళ్లని దెప్ప
డంకూడాను! దిక్కులేకేకాదూ, యీ రెంకోపిచ్చికి
కక్కు పిచ్చడి! డబ్బుకోసమేగా? నాద్దొర దాస్తావు!

నీ॥ పశువుగాడు.

వ॥ వీణి చంపితే—

నా॥ చంపుదురుగాని.

వ॥ నేను పెద్దవాణి కానీ!

నా॥ ప్రస్తుతం నేను నిన్ను చంపుతా.

నీ॥ నాన్న వీణి చంపకూడదూ?

నా॥ (కామాక్షి బుద్ధిపట్టుకుంటే) చంపమను.

(తటాలున కామాక్షి అతని చంప పగలకొట్టింది).

నా॥ (రుక్మకుంటే) అబ్బ! యెంత డబ్బుకొట్టావు! యోదీ ఆ
కోపం మొహం! నీవంటిదాని కోసం చూస్తూన్నా నిన్నాళ్లు
యింక నిన్ను వొదలను.

కా॥ పో నెధవా!

నీ॥ బాగా కొట్టావు, పిన్నీ.

వ॥ అదేవాణి యోడిపించడం వొక్కటి చాలనవును.

నా॥ పిల్లల్ని గిల్లిడంకూడా చాలనవును.

(వసంతుని తొడపొడం పెడుతున్నాడు. వసంతుం అరుస్తున్నాడు.
మంగమ్మ వచ్చింది. ఆమెకి దాదాపు యాభైయేళ్లు. అబానుబాహువు).

మం॥ యేమిటది? యెందుకు వసంతుని గిల్లుతున్నావు నువ్వు?
కామాక్షీ! ఆకాటికంతా కరిగిపోతో నువ్వెందుకు ఏడుస్తు
న్నావు?

వ॥ నారాయణ గిల్లాడు.

మం॥ (కామాక్షీతో) నువ్వెందుకేడుస్తున్నావు? మళ్ళీ నిన్నే
మన్నా అన్నాడా?

కా॥ పిల్లలేడిస్తే నాకూ ఏడుపోచ్చింది.

మం॥ (కామాక్షీ చెంపల్ని అదిమి) యేం హృదయమమ్మా!

వ॥ ఆమ్ముమ్మా, మమ్మన్ని యెప్పుడూ కొడతాడు. వాణ్ణేమీ
అనవు.

మం॥ వాడేమిటి? వాడు!

నీ॥ నారాయణ సిన్నిని యేడిపించాడు.

మం॥ (కామాక్షీతో) దాస్తావేం?

వ॥ నన్నుకొట్టాడు ఆమ్ముమ్మా. ఆ సంగతి అడగవేం?

మం॥ యెన్నిసార్లు చెప్పాలి నీకు, పిల్లల్ని కొట్టవొద్దని. యీసారి
చేయ్యి చేసుకున్నావా, సరిగా జరగదు.

నా॥ పోనీండి.

వ॥ వెళ్లగొట్టు ఆమ్ముమ్మా! నువ్వెంతచెప్పినా మళ్ళీ కొడు
తోనే వుంటాడు. మా ముందు కోప్పడుతావు. మళ్ళీ
రహస్యంగా బతిమాలుకుని, సైకిలూ, అదీ కొనిస్తావు.

(మంగమ్మ ఆశ్చర్యంగా చూస్తోంది)

నా॥ చూశారా వాగుడు.

మం॥ ఒరే, వసంతే నేను నీకుమాత్రం. యేం తక్కువచేశారా?

మరి నారాయణ మాత్రం మీనంటివాడుకాడూ?

మ॥ కాదు, నాకరు.

నా॥ చూశారా? చూశారా?

మ॥ చిన్నపిల్లవాడు వాడితో నేం లే! కాని నువ్వు కొట్టిదానికి మాత్రం వీలేదు.

నా॥ పోనీ నేను వ్రండడం అంత కష్టంగావుంటే నేను పోతాలెందుకీ నా కండువాచింపటం బాగానేవుండే? (వెడుతున్నాడు.)

మ॥ నారాయణా మాట (నారాయణ రాలేదు). ఏం చెయ్యను, కామాక్షీ, యెంతచెప్పినా నాడికి బుద్ధిలేదు. ఎంతో బెదిరించినా భయంలేదు. కాని మళ్ళీ చెపుతున్నాను. వాడు చాలా తుంటరి. టక్కులమారివాడు. నాస్రాణాలు కొరుక్కుతింటున్నాడు. చావనన్నాచావడు. రాగానే చెప్పాను. నీతో మళ్ళీ చెపుతున్నాను. వాడినించి దూరానవుండు. వీడి మాటలు వినే విమల చెడిపోయింది.

కా॥ అసలునాకు వాణ్ణిచూస్తే వొట్టమంట. కన్నె చూస్తూనా ఆ వెధవని? నీచుడు, యే పాపిష్టిదానికి పుట్టాడోగాని—

మ॥ అదుగో? తిట్టకు. యెవరు కంటే మనకెందుకు?

కా॥ యెటువంటిమర్మార్గుగాలుకనకపోలే, యీపాడుబుద్ధులు —

మ॥ నూరుకోమనలేదూ! యింతకీ యివన్నీ తల్లిబుద్ధులా? తండ్రివే ఐవుంటాయి. ఆ పరమపాతకి వీడిమట్టేనే, ఆ తల్లిని వంచనచేసి వుంటాడు.

కా॥ వీడు అతి నీచుడు. తుంటరి—

మ॥ ఆడవాళ్ళవిషయంలో అట్లా అన్నానేగాని, తక్కివ విషయాల్లో వీడు చాలా పెద్దమనిషి. స్త్రీని గనక వాణ్ణింది దూరంగా వుండు. వాడి మాటలు నమ్మకు. అంతేగాని

నాణ్ణమీ అనకు. వీడిమల్ల వ్యవహారం చెయ్యగలవా
డున్నాడా? సమయం వస్తే ప్రాణమిస్తాడు. యెందుకు
మీ ఆయన అందానికిగాని, తెలిసికిగాని, ద్వానికిగాని వీడికి
దిగతుడుపే కాదూ?

కా॥ పూరికే పైకి పోకుగా వుంటేసరా? శూద్రబుద్ధి! వాడు —
మం॥ పూరుకోయింక - నేను 'వాడు' అంటే నువ్వూ అంటావా?

కా॥ యామనాలి 'దొరగారు' అనాలా అచాకలాణ్ణి.

మం॥ యేం చెప్పాను.

కా॥ కాని నా వెంటబడి లిప్పలు పెడుతున్నాడు. మీకో
చెప్పినా పూరుకున్నాడా? వాడికి భయమూ, భక్తిలేదు.
నేను పూరుకునే మనిషిని కాను.

మం॥ నేను చెపుతాతే, నువ్వు పూరుకో.

వ॥ అమ్మమ్మా యింకా యెంతసేపు?

మం॥ వుండు. (కామాక్షి కో) నువ్వు అడదానివి. అది నీ దేవి
తంకో ప్రతి నిమిషమూ పాపముంచుకో.

నీ॥ అమ్మమ్మా, అమ్మచచ్చిపోతుందిట?

మం॥ వుండు. పెద్దవాణ్ణి మార్చాడోవుంటే, అడ్డం రాకూడ
నని యెన్నిసార్లు చెప్పాలి? యిమగో కామాక్షి అడదానికి
గొప్పభూషణమేమిటి?

నీ॥ రవ్వల అడ్డిగ.

మం॥ అదికాదు. గుణాల్లో?

కా॥ తెలివి.

మం॥ తెలిసి? యెందుకు తెలివి? పుణ్యమా, పురుషార్థమా?
శీలం, అడకువ, శాంతం, పాతివ్రత్యం—యివీ.

వ॥ హాయిగా మీరు తేలికగాను మాట్లాడుకుంటున్నారు.
మేం చస్తున్నాం. యేమిటో భూషణంట. శాంతంట.

కా॥ పాపం, వాళ్లని వొదులుదాం.

మ॥ విను ముందు.

కా॥ పాపం, చేతులు నొప్పి పుడుతున్నాయి.

మ॥ మాటకి అడం రావడం తప్పని ఒక్కసాకే నేర్చుకో.

కా॥ అవును. యింక యెప్పుడూ అడంరాను. విళ్ళని వొడి
లేదాం.

మ॥ సరేలే విష్ణు. ముందు విళ్ళపనిచూద్దాం (కామాక్షి
విష్ణుతోంచి). కాని మాటిమాటికీ నన్నీళ్ళ అడగవొస్తు
నవు. పుట్టిననాటినించి పిల్లని కడుపులో పెట్టుకుని నుంచు
కుంటున్నాను. ఆ తల్లివల్ల చెడిపోకండా, దాని బుతులు
తలచెప్పుకోవ్రంక, జాగ్రత్తగా వాటిని నిహూలంచేస్తూ,
వాళ్ళ తారగారి పనివిషయం నిలబెట్టవాళ్ళగా తయారు
చేస్తున్నాను. తేలిసిందా? యీ నాలుగు గోజల్నించి
చూస్తోనేవున్నావుగా?

కుర్రావల్ల! నాయెవరుగా నుంచుని నేను చెప్పేమాటలు
త్రోవగా విసంషి. చేతుల్ని కట్టుకోండి. వొకే, వసంతం,
యిట్లాచూడు. మీరు మధ్యాహ్నంచేసిన తప్పు విషయం
తెలుసుకున్నారా? పిల్లి యెటువంటి మృగము?

నీ॥ క్యూరమృగం.

మ॥ కాదు. నోరులేని సాముమృగము.

వ॥ నోరువుంది దానికి.

నీ॥ కాదు. మా వాచకంలో క్యూరమృగమనివుంది.

మం॥ కాదు. పిల్లి మనకేమన్నా హానిచేస్తుందా ?

వ॥ పీకుతుంది.

మం॥ పూరికే పీకుతుందా?...వినండి లోకం లోని సమస్త జంతువులకూ, ప్రియతమమైనది ప్రాణము. అటువంటి ప్రాణాన్ని కాపాడడమే మనకు పరమధర్మము. అధికమైన పుణ్యము. సర్వధర్మాలూ దానిలో యిమిడివున్నాయి. సమస్త పురాణాలూ, శాస్త్రాలూ, వేదాలూ, దాన్నే బోధిస్తున్నాయి. మనదేవుండే, భూతదయకే ప్రసిద్ధి చెప్పింది. మాకు మూలరుదొరవారు “అహింసాపరమోధర్మః” అన్నారు. ఒకే! వసంతం, యెక్కడచూస్తున్నావు.

వ॥ ఆ కాకి ఆ యెక్క అట్లు వేళ్లుడుతోంది. పాపం, యెగరలేదు.

మం॥ పోసిలే, దానినిర్మం దానిది. యిట్లాచూడు మానవుడి విధి సమస్త ప్రాణులకు దయచూపడము.

వ॥ పాపం, దానిపిల్లలద్గిరికి యెట్లా వెళుతుంది !

మం॥ వింటూవా, మల్ల కట్టనా.

వ॥ వింటున్నా.

మం॥ జంతువులూ, పక్షులూ యే ఆపనలోవున్నా సంతోషించి,

ఆహారమిచ్చి—

వ॥ అయ్యో ! ఈక్కపట్టుకుంటోంది.

మం॥ కామాక్షీ వీణ కట్టయ్యి.

వ॥ నేను వింటోవుంటా. నీరదా నువ్వు ఈక్కను తోలెయ్యి.

మం॥ మీరువుండండి. కామాక్షీ నువ్వు తోలెయ్యి.

(కామాక్షీ వెళ్ళింది).

మం॥ భదవద్గీతలో “ఆత్మవత్సర్వభూతానీ” అని ఋషులు—
నీ॥ పిల్లి చీకట్లో యెట్లాచూస్తుంది అమ్మమ్మా.

వ॥ పిన్నీ, కాకిని చెట్టుపైన పెట్టు.

మం॥ గొతమబుద్ధుడు పున్నాడే ఆయన ఒక మహానీయుడు.

సమస్త జీవరాసుల్ని— (కామాక్షివోచ్చింది.)

నీ॥ పిన్నీ! లడ్లు తయారే పుంటామా?

మం॥ వినండి. కామాక్షీ! నువ్వువిను— యీ సమస్త ప్రపంచ
మూ పరమాత్మ నిండివుంది. నీలో ఆత్మా, పిల్లిలో ఆత్మా,
చిలకలో ఆత్మా— అంతా ఒకటే!

(వసంతు తొండమీద రాళ్లేస్తున్నాడు).

నీ॥ పందిలో ఆత్మ నాదికాదు.

మం॥ ఒకే, నేను చెప్పేదేమిటి, నువ్వుచేసేదేమిటి? తొండ
నిన్నేం చేసింది.

వ॥ కరుస్తుంది.

మం॥ తొండ కరిచిందే!

వ॥ కరవలేదు. కరుస్తుంది.

మం॥ నీకెట్లా తెలుసు?

వ॥ కరిచేట్టుచూస్తోంది.

మం॥ సరేకాని మీరెందు కా పిల్లిని ఏడిపించారు?

నీ॥ మరి అది పీకింది.

మం॥ వినుముందు. మీకు నేనేం తక్కువచేశాను? ఆడుకోడా
నికి వొస్తువులు లేవా? యెన్ని బొమ్మలు కొనిపెట్టాను.

నేను కొనుక్కుంటున్నానా?

వ॥ అదికాదు.

మం॥ వినుముందు. యింతా మీకు నేను ప్రేమతో—

నీ॥ పిల్లి కాళ్ళకింద దిండునలె మెల్లగానుండును.

మం॥ చాలు, పూరుకో దాన్ని బండికి యెందుకు కట్టారు?

నీ॥ మరేం కట్టం? కుక్క కరవొచ్చింది.

మం॥ మీవంతం యెటువంటిది, చీమచక్రచూసి సహించలేని
దయాపూర్వులే మీపూర్వులు. మీ తాత స్త్రీని చంప
డానికి సంకోచించేవారే!

మ॥ ఆపరంలోవున్న తాతయ్యేనా?

నీ॥ అది తాతయ్యకాదు. ఎవరో అబ్బాయి.

మం॥ అవును. అప్పుడట్లా వుండేవారు.

నీ॥ నువ్వు తాతయ్యతో యెప్పుడూ మాట్లాడనే లేదుటగా!

మం॥ మాట్లాడాలా యేమిటి? మీతాతయ్య నాకిక్కడ నివలిస్తు
న్నాడు. (గుండె చూపింది).

మ॥ తగలపెట్టారుగా?

నీ॥ పాతిపెట్టారు.

మ॥ మరి అమ్మమ్మతోపల యెట్లావున్నాడు? తాతయ్యని
తిన్నావా, అమ్మమ్మా! కొన్నాళ్ళకి మళ్ళీ తాతయ్య నీ
లోపల్నించి పుడతాడా?

నీ॥ గుండెల్లోకాదు పిల్లలుండేది పొట్టలో.

మం॥ పిల్లని తీసుకుపో, కామాక్షీ! అబ్బా యెక్కడిబుద్ధులో
వీళ్ళకి! యివన్నీ మీ అమ్మనా చెప్పింది.

కా॥ పొద్దున్న నన్ను లంజ—

మం॥ ఛీ, ఛీ, యీ తోటలో, యీ ఆవరణలో—

నీ॥ యీ పంజరంలో—

మం॥ అల్లంటిమాటలు వినపడకూడదు- వసంత, అన్నావా-

వ॥ ఏమిటి?

మం॥ ఆమాట.

వ॥ ఏమాట?

మం॥ పిన్ని అనలా-

వ॥ యేమంది?

మం॥ వెళ్లండి. పొండి యిక్కణ్ణించి.

వ॥ మంచి అమ్మమ్మ.

(గంతులేస్తో వెళ్లారు)

మం॥ అబ్బా, యెక్కడిసిల్లలు! నా ప్రాణాలు తీస్తున్నారు.

ఎంత భద్రంగా పెంచినా, యీ బుద్ధులు యెక్కణ్ణించి

నేర్చుకుంటారో! ఆ గోల పోనీ. విను. నువ్వు చాలా అదృష్ట

వంతురాలివి. ఇంత యెదిగినదానికి నీకు సంబంధం దొరక

డమే అదృష్టం. అందులో మావంటి వంశం వుందే అది

దొరకడం చాలా సుకృతం చేసుకుంటేనేగాని తటస్థించదు.

మా తాత, మా అత్తవారి తాత, అందరూ యెంత

మర్యాద, యెంత హోదా కలవారో నీకు రేపు చదివి విని

పిస్తాను. యింత బీదదానివి-

కా॥ నేను బీదదాన్ని కాదు.

మం॥ పోనీ పెళ్ళికాక యెదిగిన-

కా॥ యేమీకాదు. నాకు చాలా మంచినంబంధాలువొచ్చాయి.

మం॥ వొస్తే చేసుకోకపోయినావూ? యిదో, నీకంటే వయ

సులో మూడింతలు పెద్దదాన్ని నీపుటకలకీ అప్పుడే ముసలి

దాన్నైనాను. నీ కేం తెలుసునని వాదిస్తావు, వూరుకో.

కా॥ కాదు. ఐ. సి. యస్. పరీక్ష పాసైనవాడుకూడా నన్ని
మ్మని వొచ్చారు.

మం॥ వాళ్ళసంగతి తెలియడమిది! సోకినీ, చెటకారీ దరిదులు.
అట్లాంటివార్లని యెంతమందిని చూశానో! మా కుటుంబం
బానో, మర్యాదో, సాంప్రదాయానో సాటా! వాళ్ళని
గుమ్మం తొక్కనిచ్చేవారా, మా మామగారు!.....
నీకు తెలియదు. అట్లాంటి స్వామాలన్నీ పెట్టుకుని నువ్వు కోడలు
కావడం మాకేదో గొప్ప మేహనతో అనుపంపినావు
గావును! ఆ నెర్రవేషాలు వోడులుకో, స్రమత నేర్చుకో,
ముప్పుం. యేదో తండ్రి బుద్ధితక్కువగా పాడువని చేసి
నందుకు యిట్లా అయిందే దానిగతి, అని దయదలిచి నీ
మీద—

కా॥ మా నాన్నగారి నేమి అనకండి. ఆయనంత గొప్పాయని
యీలోకంలో లేరు. యీ వాళ్ళ వొస్తారు, చూస్తారుగా.

మం॥ మీ నాన్నగారు గొప్పవాకే కావచ్చు. కాని యింక
మీ నాన్న గొప్పనమా నువ్వు తలుచుకోవలసింది, లేక
నీ భర్త గొప్పతనమా?

కా॥ మా నాన్నగారంత గొప్పవారుకారు ఎవరూకూడా.

మం॥ బాగానే చెప్తావు కావరం! యిమిగో ముందేనిను. గెలుపు
వలసివాడుకానీ, భర్తని దైవంగా చూడడం సంసారంలో
మొదటి విధి. నేనీ విధింగానే ప్రవర్తించానా! ఆయన పది
మూడో యేట చిన్నతనంలోనే పోయినారుగాని, మహా
భక్తులు మహాపుదార పురుషులు కనుకనే యీవ్విరుడు
తీసుకుపోయినాడు.

(వెంకటచలం వాచాడు).

నరే కామాక్షీ యింక వెళ్లు. ఆ పిల్లలేం అల్లరిచేస్తున్నారో ?

(కామాక్షి వెళ్ళింది).

చూశావా, మరి, యీ పిల్లని బాగా ! చాలా చురుకయింది. బుద్ధిశాలి. నీ అదృష్టకొద్దీ దొరికింది. విమలవిషయం యింక దిగులు మానెయ్యి ... దానినిదాద దయదలిచి ఐనానరే మూర్ఖాడావంటి లాభంలేదు. మరి యింత అనివేకవేం నువ్వు ? నాముందు అన్నీ యిట్లా వొప్పుకుంటావు. మళ్ళీ దానిమాటలు వినగానే అన్నీ మరిచిపోయి మెత్తపడి అది అడిగిందల్లా అంగీకరిస్తావు.

నెం॥ ఆ నారాయణ మరి మితిమీరిపోతున్నాడు. పొద్దున్న కామాక్షితో కలియబడి-

మం॥ వాడిసంగతి నేను చూస్తానులే.

నెం॥ అంటే, అట్లా అంటావు. పూరుకుంటావు. వాడు సన్ను పెట్టి యిబ్బందులూ, అవమానాలూ నీకు తెలీవు. యెక్కడ కనపడ్డా పందికొక్కు అంటాడు. నా పిల్లలముందు విమలముందు, అందరిముందూ యెందుకు వాణ్ణి యిట్లా వుణ్ణిచ్చి ఆదరిస్తావో తెలీదు. యింక నేను వూరుకోను.

మం॥ ఆ విషయమే నేను చాలా ఆలోచిస్తున్నాను. నా అక్క అంత విశ్వాసంతో నా బాధ్యతపై ని, వీణ్ణి వొదిలే-

నెం॥ ఐతే వీణ్ణి యిట్లా సన్నేడిపించమంటా యేమిటి, మీ అక్క!

మం॥ (సవ్వుతో) యేడిపించడంయేమిటి యింత పెద్దవాణ్ణి.

మొగవాడివి నువ్వే అట్లా దిక్కులేకండా యేడుస్తోవుంటే, నేనెంతవరకు తండ్రిలుపడను చెప్పు.

వెం|| నే నేం చెయ్యను?

మం|| చాతనై తే తన్ను.

వెం|| తన్నులా! యింక తన్ను నలిసిందే!

మం|| అది చాతకాకపోవే, భార్యనన్నా జాగ్రత్తపెట్టుకో.

వెం|| పెట్టుకోడమెట్లా? వాడు మరీ మితిమీరి భయం, భక్తి
లేక మరి పెకి వొస్తాంటే! పాపం విమల మాత్రం యెంత
యేడ్చింది మొదట్లో వాడు తనని అవమానం చేస్తున్నాడని.

మం|| దొంగ యేడుపులు.

వెం|| కాని నేను వాణ్ణేమన్నా చేస్తామంటే దుండగీడు, గానికి పది
రెట్లు చేస్తాడని ప్రారథనన్నాను. వెళ్ళకొట్టమంటే నువ్వు
వొప్పకోవై తివి!

మం|| యింక నీతో పోట్లాడేవాణ్ణి వెళ్ళకొడుతోవుంటే
బాగానే జరుగుతుంది నాకు!

వెం|| యిప్పుడు కామాక్షిని సాగించాడు చూడు. వీడినోట
చేటికి అడ్డంలేదు. గృహచారమన్నా తప్పిచుకోగలంకాని
వీణించి తప్పించుకునేది దుస్సాధ్యంగావుంది. యెట్లా వాడు
ల్చుకోడం. ఒక్కనిమషం నాకు శాంతి, నిద్రలేకండా నన్ను
కాల్చుకు తింటోంది యీ పిశాచం చిన్నప్పట్లోంచి! నన్ను
చూస్తే వాడికంత కడుపుమంట యెందుకు?

మం|| నీకు సమస్త సౌఖ్యాలూ వున్నాయి, నీ యీడువాడే
కదా, వాడికేముంది మరి! యీర్ష్య వుండదూ?

వెం|| అదుగో మళ్ళీ, వాడికి నాకూ నాపత్యం తీసుకొస్తావేమిటి?
చాకలి వెధవకి నాకూ, నా భార్యల్ని చూస్తే వాడికెందుకు
కాంత! యింక లొకంలో ఆడవాళ్ళు లేరూ!

మం॥ వాళ్లని మాత్రం వొదిలాడా ?

వెం॥ వూరికే వాణ్ణందుకు వెనకవేసుకు వొస్తావట్లా ! యింక నేను వూరుకోను. నాకు వెర్రెక్కుతోంది. నేనేం చెయ్యలేని వాణ్ణీ, చాతకానివాణ్ణీ అనేకదా, బహిరంగంగా నా కళ్ల ముందే, నా భార్యతో యిట్లా పరియాచకా లాడ్డం ! పోనీ విమల ఏతే సరే — యిప్పు డీ—

మం॥ నేను చివాట్లువేస్తాలే వాణ్ణి. వాడు చాలా చెడ్డవాడు. వాడిజోలికి వెళ్లకు.

వెం॥ యెన్నిసార్లో యిట్లా —

మం॥ యెంచెయ్యను ? వినడు. ఇంత బుద్ధిహీనుణ్ణి చూడలేదు. యెందుక్కిలా ఐనాహో ! నా పాపభర్మం ! నాప్రాణాలు కొరుక్కులింటున్నాడు. చావన్నా చావడు.

వెం॥ చావకపోతే, చంపితేసరి !

(వెంకటచలం వెళ్లాడు. కొంచెంసేపు ఆలోచనలో బాధలో మంగమ్మ కూచుంది. తోటవాడు వచ్చాడు.)

తో॥ అమ్మా, యీ సపోటా చెప్పి యెండిపోతోందండి.

మం॥ సరేకాని నీ కూతురుసంగతేంచేశావు ? దయచూపి చూపి దాన్ని కాస్తా చెడకొట్టావుకద ! మొదటినించీ నేను చెప్ప తోనే వున్నాను. దాని విసురు, నడకలూ, వెకిలినవ్వులూ, దొంగచూపులూ, చూడగానే అనుకున్నాను, అది యేనాహో నీ కొంప ముంచేదే నని. నామాటలు విన్నావా దాన్ని జాగ్రత్తపెట్టమంటే ! నేనన్నదంతా అక్షరాలా జరిగిందా ?

తో॥ ఏదో ఏపోయింది. బీదవాళ్లంగనకమాసంగతిబై టికొచ్చింది.

మం॥ సరేలే యిదుగో ; యిట్లాంటివి యెక్కడ జరిగినా వూరు కోను నేను. నీకూ తెలుస్తోనేవుంది, ఆసంగతి మళ్ళీ చెపుతున్నాను. అది యిక్కడ వుండడం మాకూ అపరిదిష్ట. యింక దానికోసం వొచ్చేవాళ్ళూ పొయ్యేవాళ్ళూ—

తో॥ (కోపంతో) యెవరండీ వొచ్చేవాళ్ళూ, పొయ్యేవాళ్ళూ, అందరూ లోపల్నించేగాని! బైటనుంచెవరూ లేరు.

మం॥ యీ నాడు యిక్కడా, రేపు వూరువెంబడి— అదంతా నాకెందుకు? అది యిక్కడవుండడానికి వీల్లేదు. దాన్ని వొదలేకపోతే మీరూపోండి.

తో॥ యింక తప్పకపోతే, వెడతాలెండి, కాని మక్తా డబ్బి చ్చామే, అది యిచ్చెయ్యండి.

మం॥ యెందుకిస్తాము?

తో॥ యేం న్యాయమండీ? బిడ్డ పొరపాటుపనిచేస్తే, కడుపులో పెట్టుకుంటారా, యింట్లోంచి తరిమేస్తారా? నాలిక తిట్టిందని కోసిపారేసుకునే వాడుంటాడండీ? బిడ్డల్ని కన్నకడుపై తేనామాటలు మీ కర్థమవును. మీకేం అపకారంచేసిందండీ! దానికి అపకారం చేసినవాళ్ళు మీమనసుకి బాగానేవున్నారు.

మం॥ అదంతా సరేనోయ్. బిడ్డలు వుంటే గుణవంతులుగా వుండాలి. యీ నీచపు పనులేమిటి? అందులో ఆడది! యిదుగో లోక మెంత పాడవుతున్నా నీతీ, దుర్నీతీ విచక్షణ యింకా నన్ను వొదలేదు మరి. మావంశం అట్లాంటిది.

(లోపలినుంచి లక్ష్మి 'అయ్యా, యాయన-మాడు' అని కేకపి పరుగుతుంటూ వచ్చింది. పన్నెండేళ్లు.)

మం॥ (లక్ష్మితో) ఒసే, నీ కెన్నిసార్లు చెప్పాను. ఆడపిల్ల అట్లా బిగ్గిరిగా కేకలెయ్యకూడదని! దూడలాగు అట్లా పరుగుతు తావు సిగ్గులేదూ!

ల॥ ఆ నారాయణగారు చూడండమ్మా!

మం॥ యేమిటి?

ల॥ వొద్దంటే యెప్పుడూ పట్టుకుంటారు?

మం॥ ఐతేమాత్రం, ఆడపిల్లవి అట్లా అరుస్తావా?

ల॥ (సిగ్గుతో) పట్టుకుంటారండీ!

మం॥ ఐతేమాత్రం—

తో॥ ఐతే, ఐతే,— యేం తెలీటంలా? — యీవొచ్చిన పిల్లని— యేమిటది? వాడితల పగలకొడతా, యేదీ?

మం॥ వుండు నేను మాటాడుతాను (లక్ష్మితో) నారాయణ యెక్కడ వున్నాడు?

ల॥ అడుగో, ఆకుండు దగ్గిర.

మం॥ రా, రా, నేను కనుక్కుంటాను.

(మంగమ్మ వెళ్లింది. నారాయణ పక్కనించి నవ్వుతోవచ్చి లక్ష్మిని పట్టుకున్నాడు.)

నా॥ యిప్పుడేం చేస్తావు?

ల॥ అమ్మగారూ, అమ్మగారూ - లంజి -

నా|| అమ్మాలేదు ఏమీలేదు.

(కోరుకూస్తున్నాడు. సుందరేశయ్య రైలుసంచితో వచ్చాడు. లక్ష్మి పారిపోయింది.)

నా|| యెవనోయ్, ఈ అవతారం?

సుం|| మంగమ్మగారు వున్నారా?

నా|| ను వా వా అరవపిల్ల అబ్బివి కాదుకద!

సుం|| యెవరునువ్వు?

నా|| దాని మొగుణ్ణి.

సుం|| (ఆశ్చర్యంతో) నేను నీమామని.

నా|| మామోయ్, నీ అల్లుణ్ణి ముద్దెక్కుకో, నూ! చాలా దొడ్డ మామవి.

సుం|| అంటే -

నా|| అంటే, అంట్లవెధవ్వి అన్నమాట.

సుం|| నేనా! యెందుకు.

నా|| యెందుకా అంట్లవెధవఅంటే నూరుకున్నవాడిని అంట్ల వెధవ్వికాక యింకేమిటి?

సుం|| నీకా, క్షామాక్షినిచ్చింది!

నా|| (పాడుతున్నాడు) నాకేనోయ్, మామయ్యా, నాకేనోయ్.

సుం|| ఆపాట ఆపి విను.

నా|| నాకేం కట్నాలు తెచ్చావు, ఆసందీలో!

సుం|| మందులు.

నా॥ మందులు దేనికి?

సుం॥ పిచ్చికి.

నా॥ (నవ్వుతో) అయిపోయింది. ముడిపడ్డది, పిచ్చివాడికి. రా, మానూ కావిలించుకో. కాని బలే చమక్కులు నేర్పావు కుర్రదానికి, చాలా జాణ.

సుం॥ హరహరా! తాగావా?

నా॥ నీ కూతుర్ని.

సుం॥ యిదేం సాంప్రదాయంరా నాయనా!

నా॥ తాగుమ సాంప్రదాయాలు. సంచీలో బుష్టన్నాయా, గుష్టన్నాయా?

సుం॥ తుపాకీ గుళ్ళున్నాయి.

నా॥ బలే ముసలివాడివి. రాత్రికి చెట్టుకింద తాగువాం. నీకు గుంటలేదే? వంటది బోడిడిగాని, యింకా బిగువు చెడలేదు.

సుం॥ సదాశివ, సదాశివ.

(మంగమ్మ వచ్చింది)

మం॥ యేదో తగాదాపెట్టావా అప్పుడే, వెళ్ళవా సో.

(నారాయణ పోతున్నాడు)

సుం॥ యాయన- యాయన-

మం॥ యెవ్వోలెండి నాడిమాటలకేం యేమనుకోకండి.

సుం॥ మంగమ్మ గారనుకుంటాను.

మం॥ అవును మీరు కామాక్షి తండ్రిగారేనా?

సుం॥ పాడేనా నా అల్లుడు?

మం॥ కాదు.

సుం|| అమ్మయ్యా! అవుననుకుని చచ్చిపోయినాను.

మం|| (చిరునవ్వుతో) సలక్షణంగా అమ్మాయి వివాహం జరిగింది. యేదో అడావిడి కాకండా కానిచ్చాను.

సుం|| అవును రెండో పెళ్ళికద!

(ఒకరి నొకరు బాగా చూసి, జ్ఞాపకం తెచ్చుకుని అనుమానపడు తున్నారు.)

మం|| మీరు పెళ్ళికి లేకపోవడం చాలా లోపంగా కనపడ్డది.

పెళ్ళికివచ్చిన బంధువులెవరూ లేకపోవడంచాల సరిపోయింది గాని, లేకపోతే చాలా వికృతంగా కనపడి వుండును.

సుం|| మరేం చెయ్యను? రాశానుగా? సరిగా ఆనాటికి మళ్ళీ నా దగ్గు తిరగబెట్టింది.

(ఒకరి నొకరు చూసుకుంటున్నారు.)

మం|| (నెమ్మదిగా) మీపేరు- సుందరేశయ్యగారు- పూర్వం- యిరవై - యిరవై ఏదేళ్లకిందట-

సుం|| మీరే, మంగమ్మగారంటే? - నువ్వే,

(మంగమ్మ మాట్లాడకండా చూస్తోంది)

మం|| యింకా జ్ఞాపకముందీ?

సుం|| ప్రతి వుదయమూ, సాయంత్రమూ, జ్ఞాపకజలంతో ఆ నామదేవత నభిషేకం చేస్తావుంటే!

మం|| (కోపంతో) యిన్నేళ్ళువచ్చినా, దొంగమాటలు చూస లేదా?

సుం|| (ఆశ్చర్యంతో) దొంగమాటలా, యెందుకు?

మం|| కాక-

సుం|| ఆకోపమేమిటి?

(మంగమ్మకు జ్ఞాపకం తిరగజెట్టి కోపం యెక్కువై పోతోంది.)

మం॥ మళ్ళీ ఆపాడుపేరు విన్నానా, యీ జన్మకి నొదిలిపోయిందనుకున్నానుకద శని! ఆ పేరులో యే అక్షరంగాని విన్నానా, ఆనాటికింక ఆనందమూ, శాంతి భవంసమాతాయి. మీరా! మళ్ళీ-మీరా - నిజమే!

సుం॥ యేమిటి!

మం॥ నేనని తెలిసే యీపన్నాగం పన్నావు. అహా! లోకంలో యెక్కడ కనపడతావోనని, భయంతో, యీ మూల దాక్కుంటే యిక్కడికి దాపరించావా! యీ సంబంధం-వియ్యంకుడివా-వీడ్చేదు. యెంతద్రోహం! అప్పుడు యెప్పుడూ? అందుకే పెన్నిముందు పాడుమొహం చూపించలేదు.

సుం॥ యేదో భ్రమలో మార్చాడుతున్నావు. యెందుకూ వేశం?

మం॥ అడుగుతున్నారా? యెంత నటన! యెంత నిర్మాలిన్యం ఆ కళ్లలో.

సుం॥ నన్ను 'మీరు' అంటూవేయిటి?

మం॥ కాక యీమనాలి. సిగ్గుగా లేదూ.

సుం॥ సిగ్గా! దేనికి?

మం॥ అన్నిటినీ- చివరికి ఈమోసానికి.

సుం॥ యేసాక్షిగా ప్రమాణం చెయ్యమన్నా చేస్తాను. నేను మోసాన్ని యెన్నడూ నీయడం తలపెట్టలేదు. యీ గడిచిన నిమిషంవరకు మంగమ్మగారంటే నువ్వని తెలిదు.

మం॥ నమ్మగలనా?

సుం|| నమ్మాలి.

మం|| (కోపంతో, దుఃఖంతో, అణచుకోలేని సిగ్గుతో) నమ్మను. ఒకప్పుడు నీనోటినించి యింతకన్న అన్యతానైన మాటలే నమ్మను. కాని, యింక నమ్మను. నమ్మమని అడగడానికి నోరెట్లా వొచ్చింది. సిగ్గులేనివాడా!

సుం|| (కొంచెం కోపం తెచ్చుకుని) ఎందుకట్లా దూషిస్తావు? సిగ్గా! యెందుకు నాకు సిగ్గు? నేను నీకోసం చేసిన త్యాగా నికా— అసకారం జరిగింది. వొప్పుకున్నాను. తలవొంచు కున్నాను. నేను వొక్కణ్ణా? ఒక్కమొగవాడే అన్నిటికీ-

మం|| కాని నీకేం? నువ్వేమన్నా-

సుం|| అవును. కాని లోకం స్త్రీ యడల కఠినం కానడంచాత నువ్వు నలిగివుంటావు. దానినా నాదే తప్ప!

మం|| లోకమేనా? లోకం వొక్కటే! నువ్వేం చెయ్యసేలేదూ? నువ్వేమీ అన్యాయం యెరగనే యెరగపూ?

సుం|| నాకు సిగ్గుపడవలసిందేమీ జ్ఞాపకం రావడంలేదు.

మం|| (ఆవేశంతో) లేదూ? సిగ్గుపడవలసిందేమీలేదూ? నిజంగానే! యింత అన్యాయం. యింత ఆత్మవంచన యెక్కడన్నా వుంటుందా? దినదినమూ నేనెంత బాధ పడ్డాను! నన్నా బాధలో ముంచడానికి కారణమైన భూర్తుడు, దిగులుపడి, పశ్చాత్తాపంతో దహించుకుని పడు స్తున్నాడనే నమ్మకమువల్లనే జీవించగలిగాను యీ యిరవై యేళ్లా. నిజమే! సిగ్గుపడనేలేదూ? పైగా యెదురు త్యాగమా! సిగ్గుకదూ! నీ నాలిక చీలికలుకాలేదూ! నన్ను మోసంచేసి, నమ్మించి, గోతులో కీడ్వడం-

సుం॥ నా అంతరాత్మ నిర్మలమని నాకు తెలిసికప్పుడు, నేను తెలుసుకోవలసిన అవసరమేమిటి? పరస్పర భిన్నాభిప్రాయాలను యెవరిదివారు దాచిపెట్టుకుని, మరిచి, ప్రస్తుత వ్యవహారమువేపు కష్టతిప్పకూడదా? పోనీ భవిష్యత్తు ఆలోచించకూడదా?

మం॥ భవిష్యత్తా! నీతో నియ్యనూ? పో, నీ అమ్మాయినితీసుకుపో. యీవేపురావొద్దునువ్వు. నెల్లసీమొహాన్ని భరించలేను.

సుం॥ నిజంగానే! పిచ్చా?

మం॥ యీనాడే? యిరవైయేళ్ళకిందటే ఎత్తింది పెద్దపిచ్చి-మదపిచ్చి.

సుం॥ సరే! యింకేమనను!

మం॥ నెళ్ళండి. యేమీ అనవొద్దు. నెళ్ళండి.

సుం॥ సరే, వెడతాను. యింక అంత కారణంలేని మూఠానికి జవాబేముంది? సరే.

మం॥ వెళ్ళు.

సుం॥ కామాక్షి?

మం॥ (ఆలోచనగా) కామాక్షి! కామాక్షికేం? వుంటుంది.

సుం॥ యింత ఘాతుకుడి పిల్ల.

మం॥ అవును. దాన్ని చూసినప్పుడల్లా మీరు జ్ఞాపకం రాకండా వుంటారా? ఆకళ్ళు అవే. మొదటిరోజే తోచింది, యీచల్లని కష్టసి యెక్కడో యిదివరకు చూశానే అని. కాని పోనీ వున్నోండి. దాన్ని వున్నోండిలెండి.

సుం॥ నన్ను ద్వేషించే హృదయం నా కూతుర్ని ప్రేమిస్తుందా! కామాక్షిని వొదిలి లోకంలో నే నేం చెయ్యను? అది

మాత్రం నన్ను వొదిలి వుండగలదా? మేమిద్దరం కలిసివుండే
పద్ధతిమీదనేకద, యీ సివాహం యేర్పాటు అయింది.
మం॥ దాని కాపరం పాడుచేసి తీసుకుపోయి పిల్లనేం చేసుకుం
టారు? పాడుచేసిన బీబిలాలు చాలవ్తా?

సుం॥ యేదో వొకటి చేసుకుంటాను. అమ్ముకుంటాను. నీకెం
దుకు? రమ్మను.

మం॥ అట్లా ఐతే తీసుకుపో. నీ వెనక అది పరిగెత్తుకుని లేచిపోవే
అదో అపరిదిష్ట.

(తోటవాడితో)

వొరేయ్, కామాక్షినిరమ్మను.

(కొంచెంసేపు మాట్లాడకండా నుంచున్నారు)

సుం॥ నువ్వింత సులభంగా పొమ్మంటున్నావుగాని, ఆకొత్తదంప
తుల కెట్లావుంటుంది?

మం॥ ఆసంగతికూడా మీకెందుకు?

సుం॥ నా హృదయమింకా జీవించివుందిగనుక.

మం॥ యెందుకు? యితరుల హృదయాలను భగ్నం చేసేందు
కేనా?

సుం॥ కాదు, యీ విచారాలూ నిందారోపణలూ అనుభవిం
చేందుకు.

(మళ్ళీ పూరుకున్నారు. కామాక్షి జెంకటచలం వచ్చారు)

కా॥ (సంతోషంతో) నాన్నా, వచ్చారా.

(పాదాలకి సమస్కారంచేసింది. సుందరశయ్య గోమఠదానికే
తోచక ఆలోచించి)

సుం॥ దీర్ఘ సుమంగలీభవ!

(లేవతీసి కాజిలించుకున్నాడు. వెంకటచలం నమస్కారం చెయ్యబోయినాడు.)

మం॥ వుండు. వుండు. తరువాతచెపుతాలే.

(వెంకటచలం ఆశ్చర్యంతో చూస్తున్నాడు

(సుందరేశయ్యతో) వెళ్లండి.

వెం॥ యేమిటి?

మం॥ ఆయన కూతుర్ని ఆయన తీసుకు వెడతారుట.

వెం॥ మరి-

మం॥ నీకు తెలియ వూరుకో. ఈసంబంధంకాకపోలే యింకోటి-

కా॥ యేమిటినాన్నా?

సుం॥ నేనిదవరికీమీ నరుగుమను. నేనిక్కడ వుండడం యీమేకి యిష్టంలేదు.

మం॥ నేననలేదు ఆమాటలు-

సుం॥ అన్నావు.

మం॥ అనలేదు. మీరూ అన్నది.

కా॥ (మంగమ్మతో) నేను వుండడం మీకిష్టంలేదా?

మం॥ మీనాయనగారు వుండడంబున్నారుగా-

సుం॥ నే ననలేదు.

కా॥ మరి-

మం॥ కామాక్షీ, నీమీద నాకు చాలాదయ్యే, కాని నీవంశం సంగతి తెలిసింతరవాత నిన్ను నిరాకరించడం నావిధి అయింది.

కా॥ (కోపంతో) యేవంశమేమిటి మాది?

మం॥ నీ కప్పుడే యీ విషయా లర్థంకావు.

కా॥ యింకా తెలివా, పెళ్ళైవా? పొద్దున్న పెళ్ళిచేసి
సాయింర్రం పొమ్మనే వాళ్ళని. దీని అర్థమేమిటా చెప్పమని
అడగడానికి నాకర్హతలేదా?

మం॥ (అబ్బోచించి) యిది చిన్న పిల్లలు జోక్యంకలగచేసుకోవల
సిన విషయాలు కావు.

కా॥ (నెంకటచలంతో) మీరేమంటారు? మీరూ చిన్నపిల్లలే
నేమో!

నెం॥ (మంగమ్మతో) యీ గోల యేమిటా చెప్పకూడదా?

మం॥ యేం చెప్పను?

సుం॥ ఆమెకి తెలిస్తేగా?

కా॥ కాని నేను నెళ్ళి! నాన్నా నేను నీ దగ్గరేవుంటాను,
పెళ్ళిపోకు యేమిటానని యెంతయెడ్చినా, యేదో సీరిత
నాన నేనెక్కడానో అని భయపడి, నన్ను బలిపూలుకుని,
నీ కోసమని పోవ్వించావు. యీమెనినమ్మి నన్ను ముందు
పంపించిచందులేగద యింత చులకన నాము. (మంగమ్మతో)
యామంటే! మీరు పెళ్ళయిందంటే, అయిందే. కాలేదంటే
కాలేదూ! పైగా మావంశమంటారు? ఏమిటంటే మావంశం
సంగతి! చెప్పరాదూ?

మం॥ మీనాన్న చెపుతారు.

కా॥ యేం నాన్నా, యేమిటది?

సుం॥ యోమో! యేంచెప్పను! యేం లేదసలు.

కా॥ యీ గోలంతా యెందుకు? యిప్పుడు నేనిక్కడనించి
యెందుకు కడలాలి!

సుం॥ నన్ను పొమ్మన్నదిగనక.

కా॥ యెందుకు ?

సుం॥ నాకూ తెలిదు.

కా॥ పోనీ, పోదాంపద (వెంకటచలంతో) వెడతానండి !

వెం॥ (కన్నీళ్లతో) వొస్తు.

కా॥ మరి యెంచెయ్యను ?

వెం॥ నేనూ వస్తాను.

కా॥ యేం నాన్నా ?

సుం॥ అంతకంటేనా ; కాని మేము వీధనాల్లం. ముందు చెప్పుతున్నాను.

మం॥ (వెంకటచలంతో) యేమిటి ! నువ్వు వెడతానా ?

వెం॥ మరి - (కన్నీళ్లపెట్టుకుంటున్నాను)

సుం॥ పోనీ నేను వెడతాను. మా అమ్మాయిని ప్రాచుకో.

కా॥ యేమిటినాన్నా ! కారణం లేకండా పొమ్మంటే, నువ్వూ పూరుకుంటున్నావుగాని : యేం గతిలేదా మనకి ? కావలి చేయూయన పొస్తారు, లేకపోలేదు. వెడదాం, రా. నిన్ను మర్యాద చెయ్యకపోయింతరవార నేనెందుకొక్కడ !

వెం॥ అంతేనా కామాక్షీ !

కా॥ యెంచెయ్యను ? మీరూ రండి.

సుం॥ (మంగమ్మతో) కారణమేమిటేనది, యేదోభ్రమ మన ములోపెట్టుకుని మమ్మన్నందన్నీ అవస్త పెడతున్నావు.

స్వస్థంగా మాట్లాడితే యెంత బావుంటుంది !

మం॥ యేమీ లాభంలేదు.

సుం॥ పోనీ, నేను వేడుకుంటున్నాను. అమ్మాయి, నువ్వు నీ పెనిమిటి లోపలికి వెళ్లండి ఒక్కసారి. నేను -

కా॥ యేమిటి నాన్నా, యింకా మాట్లాడేదేమిటి? యేమిటా
అవివేకము, విధేయతా! పోనీ, పొమ్మంటే పోదాం.

సుం॥ నేను చెప్పడాగా, నువ్వు వెళ్లు.

కా॥ కావలిస్తే నువ్వుండు, నేనుమాత్రం -

మం॥ యింకాక పించి నీకు బోధించిన నీతులన్నీ యేమైనాయి.

కా॥ అవన్నీ మీకోడలికి బోధించుకున్నారు, నాకుకాదు.

సుం॥ అమ్మాయి, యేమిటా మాటలు. (కామాక్షి నెంకట

చలం నెడుతున్నారు.) నేను దాని ముఖాన్ని చూడలేను.

దాన్ని పొదిలి నేను చూడలేను. వాళ్ళిద్దరి భావిసాఖ్యమూ

అభివృద్ధి ముసలేనులోపున్నాయి. నువ్వేదో విచిత్రమంతా

భంగపడబడ్డప్పుడు నామూలంగా. మనిషరమూ కలిసి దాని

చింతాన్నీ భగ్నం చేస్తాము. నావిద్యకోసం నా అభిమా

నాన్నంతా డిగమింగుకొని సేచేతులు పట్టుకుంటున్నా. నేను

నీకు యేం దోహదం చేశానో, చేశానో లేదో - చేశానో

అనుకో, బుద్ధిపూర్వకంగానే చేశాననుకో. యమించు.

మం॥ అసంగతి సరేలే, యమించడానికి నేనెవర్ని, సరమేవ్వరు

దున్నాడు. కాని నిన్ను ప్రతిదివమూ యిక్కడ చూస్తూ

వుంటే నాకు శాంతివుంటుందా? ప్రతి దివమూ యెవరిని

నా హృదయశాంతి - శపించుకుంటున్నానో, అమనిషిని

నా అతిథిగా, మిత్రుడిగా యెట్లా చూసుకోను? యేమీ,

చిన్నప్పుడు నన్ను మోసంచేసివట్టి, ఆజాలికత్వతో అట్లా

చూసి మళ్ళీ యీనాడు -

సుం॥ (కొంచం సంతోషంగా) అన్యాయం, అన్యాయం, యిన్నే

భొచ్చి -

మం|| వినండి. ముసలివాడైనారు. దేహం ముడతలు పడది.
కాని మీకన్న అల్లానే - అనాటిమల్లేనే సరిగ్గా - (అప్ప)
యత్నంగా జాపకస్మరణలో పడుతో) ఆవువయం పెద్ద
గాలిలో, నీగదిముందునుంచుని, నా నంక జాలిగా - రాత్రంతా
నిరాశచెందించిన క్రూరత్వానికి నేను బాధ్యురాలననట్లు,
చిన్న వెలుతురులోనుంచుని - (చేప్పరిటి) యేమో,
యేనిమహాన, అప్రమత్తతలో - మల్లీ, మల్లీ నన్ను అవి
నేనుచేసి - వెళ్లు, వెళ్లు - (పెద్దగా) వొడ్డు, వొడ్డు మీరు
వొచ్చిపట్టించి - పొండి మీరూ మీసంతానం, అందరూ
అందరూ, నా జీవితంలోంచి, నాకన్నముందుంచి, వెళ్లి
పొండి ముందు. యిత విశాల ప్రపంచం వూడగా నేనే వారి
కానా నీకు వియ్యమందడానికి?

సుం|| యేమిటిది? యేమిటి?

(ఒక్కనిమీదం పూనుమని మంగమ్మ కాంక్షపడ్డది)

మం|| ఆశలేదు. యేనాడు నున్న పౌడయాన్ని అంత గాఢంగా
గాయంపెళానో, అనాడే నాకూ నీకూ ముగిసింది. అనాడే
శాశ్వతంగా లత కేగింది. యెప్పుడు నిన్ను చూసినా
ఆగాయం రక్తంకారక మానదు.

సుం|| అన్యాయం, అన్యాయం, అయ్యూవు. నేనుచేసిన అన్యాయ
మీమీలో స్పష్టంగా మారులలో చెప్పు.

మం|| చెపుతాను. చెప్పడానికే?

(అలోచిస్తోంది)

యేం చెప్పను? యెల్లా చెప్పను? యెంత అవేరిందినో,
అగ్రహంకిందనో మరచిదాచిన న్యవహారాన్ని విప్పనా? (ఆగింది.)

ముందు యేమొరగని నాతో ఆదురుద్దేశ్యాన్ని, మలిన
మైన అనురాగాన్ని ప్రేరేపించింది నువ్వేనని వొప్పుకుంటావా?
సుం|| నేనా! మలినమా! కానీ—

మం|| యేమిటి? యిదికూడానా దుర్మార్గుడా! నువ్వుకాదు,
దోషిహి?

సుం|| నేనేమన్నాను?

మం|| పైగా యేమన్నానా! పురుషస్వర్గ అనేది అర్థమూకాక
ముందే భర్తపోయిన నన్ను తలిదండ్రు లతిజాగ్రత్తతో,
శాస్త్రపారాయణంలానూ, ధర్మవ్రతాభరణంలానూ, పాఠ
మార్గ చింతలానూ పెంచుతోవుంటే బంధుత్వమిషచేత,
యింతో స్వేచ్ఛనుపొంది క్రమంగా నామనసులో విషసర్పం
వలె ప్రవేశించి, ఒక్కొక్కటిగా, నాదమన శక్తిల్ని
నాశనంచేసి పైగా, పైగా - వుండు ఆరాత్రి వృత్తరరామ
చరిత్ర చదువుతో, సీతచూపును వర్షించి - అప్పుడుకదా
నావంక—

సుం|| (అగతేక) అప్పుడేనా! నిజమా! (నంతోషంతో) అప్పు
డేనా మొదట నీ మనసు స్పృశించింది! యెన్నాళ్ళు బాధ
పడ్డాను, నీమనోభావం తెలీక! మరి అన్నిరాత్రులు, అన్ని
గడియలు - ఆవన్నరాత్రివరకు - దాదాపు నెలరోజులు - యెం
దుకు నన్నంతబాధపెట్టావు! అబ్బా! ఆవేదన! మధురమైన—

మం|| (లజ్జతో) కాకపోతే, కన్యను, సవయవ్వస వంతురాలను
మరి - (తెప్పిరిలి) పోనీతే, అదంతా యెందుకు? నువ్వు—

సుం|| అట్లాకాదు నిజంచెప్పు, అంతముందే నాపై న అనురాగ
మంకురించిందా. యింకా అంతకు ముందో! అసలు నన్ను

మొదట చూచినప్పుడు- వెనకటింటి కిటికీదగ్గర సగం చీక
ట్లోనూ-

మం॥ చాళే అదంతావుండనీ- కాని నన్ను అమాయకురాలిని,
నన్నంటావా ఆమాట!

సుం॥ (మరిచిపోయి) యేమాట?

మం॥ (మరిచిపోయి) యేమిటా?

(ప్రయత్నపూర్వకంగా ఆలోచిస్తోంది.)

యేదో, పోనీలే!

సుం॥ మరి చెప్పు నేనేం అన్యాయం చేశానో?

మం॥ (ఆలోచించి) ఆ నువ్వేవొచ్చి, పారమార్థికధ్యాసలో-

సుం॥ యేం దొంగమాటలు! ఆవయసులో పారమార్థికచింతలా?

మం॥ వెక్కిరించకు. వూరికేకూచో- అవును- పారమార్థిక చిం
తలో కళ్ళు మూసుకుని నిద్రపోతున్న నామనసుని బలవం
తంగా రేకులు విప్పి-

సుం॥ నువ్వేఅంటివికద! ఆరాత్రే- ఆ ఉత్తరరామాయణం చది
వినరాత్రే- అప్పుడు నేనింకా కలలొనన్నా యీ విషయమై
అట్లాంటి-

మం॥ అవునేమో: కాని నీకేం తెలుసు? నేనిప్పుడు చెపితే తెలి
సిందిగాని-

సుం॥ నాకు స్పష్టంగా తెలికపోవొచ్చు. కాని నా అంతరాలృపి
తెలిసివుండదా? నీకే వ్యక్తంగాని, సిగ్గుతోకూడిన ప్రణయ
దృష్టలూ, నిద్రలో స్ఫురించే రహస్యపుకోర్కెలూ, సీవేళ్ళ
లోని కంపనా, నడకలోని సంభ్రమమూ, నామనసు కనిపెట్టి
వుండదనా? నేను చూట్టంలేదనుకున్నప్పుడు, నీకూ తెలి

కండానే నీచూపులు నాముఖంనించి దొంగిలించిన ఆకండాన్ని
నేనెరగనా?

మం॥ కాదు. అంతా నీ భ్రమ.

సుం॥ ఇంకేం చెప్పను?.....పోనీ ఆవర్షరాత్రి, మౌక్త్యవ్రా
తపెన్ద విసురుగాలిలో నుంచున్నప్పుడు- (మెమరచి) నీసమిట
దానిమ్మ చెట్టునకి యెగురుకో, నీ నున్నని నుదురుమీద
నల్లగా చీకట్లో చీకటినలె ముంగురులు కదులుతో, నీహృద
యంలోని భావాలవలె పరువులెత్తే కారుమబ్బులకేని, నీలేత
మొహాన్ని తిప్పి (ఆకండాలో మునిగి మార్టాండం మరిచి
పోయినాడు.)

మం॥ అప్పుడు-

సుం॥ అప్పుడు, చప్పుడుకాకండా పక్కనవొచ్చి నుంచున్నాను.
నువ్వు అట్లానేనుంచుని, వేళ్లతోయేదో నెతుకుతున్నట్లు,
నీ చెయ్యి నా చేలివేపుజాచి - ప్రేమతో - నా వేళ్లని-

మం॥ కాదు భయంతో-

సుం॥ ప్రేమతో- ఆ బేధం తెలీదా?

మం॥ (కోపంతో) నీ హృదయ మాలిన్య మట్లా అనిపించింది. కాని
భయంతోనే, ఎన్నోసార్లు నేను ఆలోచించుకుని రూఢిచేసు
కున్నాను- భయంతోనే నని- నేనే మీ లజ్జలేని దాన్ని కాదు-
భయంతోనే-

సుం॥ అట్లా అసకు అమౌక్క ఆకండాన్ని ఛేదించకు.

మం॥ (విసుకుతో) సకేలే - అప్పుడునువ్వేం చేశావు - అసహాయ
నైన నన్ను దగ్గరికి చేర్చుకుని - అదేదో చంపక పువ్వుల
వాసనతైలం-

సుం॥ అదీ జ్ఞాపకముందే! నాకు మావాళ్లు పుస్తకాలకిచ్చిన
వాటిల్లో రూపాయన్నర మిగుల్చుకుని కొన్నది—

మం॥ వుండు సీతూపిరితో నాచంపల్ని గాఢంగా కాలుస్తో దగ్గరగా
నీకు, నీపెదిమలకీ, దగ్గరిగా, నా చంపని అబ్బా!

(అతని చెయ్యిగట్టిగా పట్టుకుంది)

జన్మానికల్లా - ఆ వొక్కరాలి - యింకరాదుకదా!

సుం॥ ఎట్లావుండేదానిని అప్పుడు! ఇన్నిదేశాలు తిరిగాను, కాని
నిన్నుబోలినదాన్ని—

మం॥ (దెప్పిరిలి) పో, అదంతా, పోనీ. యిప్పుడెందుకు?...

...ఆ రాలి యామన్నావు? ఇంక మన్నినది ఏమిటాలూ

వొకటివని, నన్నెన్నడూ అన్యాయం చెయ్యనని - నువ్వు

నన్ను బలహీనంచేసి, చేసిన అపరాధానికి నేను పశ్చాత్తాప

పడి, భయపడి యోడుస్తావుంటి - అనలేదూ? జ్ఞాపకం

వుందా?

సుం॥ అన్నాను- ఏమీ?

మం॥ మరి అపరాధాలున్నాయేకదా- నువ్వు నెప్పిరోగాకే యిల్లుంటా

చీకట్లున్నది; పేదాంటి నిస్సారమూ, శాస్త్రాల నెత్రిత్రలాప

నలుగాతోచి, యింక నిలవలేక, అన్నిబంధనాల్నీ, బంధు

వుల్నీ త్యజించి, యిల్లువొడిలి, సోనోనంపొచ్చి, కోమలమైన

నా యవ్వనాన్ని - నీ చేతులకి వొప్పగించింది, అందుకేగా,

(కోపంతో) అవునా, అవునా, ఏంచేశావు, రాక్షసీ, పాతకీ,

యేంచేశావు!

సుం॥ (నెమ్మదిగా) ఏంచేశానా? నువ్వు మరిచిన సీతినీ,

ధర్మాన్నీ, క్రేయస్సునీ నీకు బోధించి, తీసుకుపోయి,

యేదో వొంకచెప్పి నీ తల్లిదగ్గర దిగపెట్టాను. అదే నీకు
నే చేసిన పరమ ద్రోహం - అవునా?

మం॥ కాదూ?

సుం॥ ద్రోహమే!

మం॥ నాకో పరియాచకమా! నీవేపుణూచిన నా మృదు ప్రేమ
లతని, ఖండించి, నలిపి - నమ్మించి, గొంతు నులిమి -

సుం॥ (ఆలోచనగా) ద్రోహమేనా? సరే, పోనీ. మరి యెందు
కా ద్రోహం చేశాననుకున్నావు? నిన్ను, అంతగా నేకోరిన
నిన్ను, నా ప్రాణ మంతటితోనూ ప్రేమించుకున్న నిన్ను,
నీ ప్రేమని నిర్మూలం చెయ్యడం నాకు అనందమే అను
కున్నావా?

మం॥ కాకపోవచ్చు -

సుం॥ నువ్వువొచ్చిన సాయంత్రం - ఈనాడు జరిగినట్లు అంతా
జ్ఞాపకముంది - నువ్వు బండిదిగడం - సిగ్గుతోనుంచోడం -
నల్లచుక్కలచీరె కట్టుకున్నావు అవునా - నా ఆశ్చర్యం -
నీ పెదిమ వొణకడం.

మం॥ అబ్బా!

సుం॥ ఆసాయంత్రం - నిన్ను - ఒకరోజు - కాదు - ఆరాత్రికి
నాకోసం, స్వేచ్ఛగా, స్వతంత్రంగా ప్రేమించుకోవాలని,
నిర్భయంగా కావాలినుచుకోవాలని, నామనసంత తేంపుచేసు
కుందో నీకేంతెలుసు? కాని నేను ఒక్కచూపు దయగా
చూశానా? ఒకసారి ముద్దుగా పిలిచానా? ఇద్దరమూ
మహాపాతాళంలో కుంగిపోతామనుకుని -

మం॥ కాదు, ఏమీకాదు. ఏదోతాత్కాలికంగా నా హృదయంతో ఆమసున్నావు — అవసరంతీరింది. యత్నం సఫలమయింది. నువ్వు వెలిగించిన మంట కన్నీళ్లతో చల్లారు తుందనుకున్నావు. కాని భగ్గుమని నలుగురి కళ్లముందూ వుండింది. నా తెగింపు నీకు వ్రపద్రవం తీసుకొచ్చేప్పటికి — ఏంచేశావు? నాపతనానికి — వినాశనానికి హేతువైన నువ్వేం చేశావు! స్వార్థపరుడినై, భీరుడినై, నాలవస్తను యోచించక కుంగిపోతున్న నాలభిమానాన్ని — ఎండిపోయ్యే నారస భావాన్ని, మండిపోయ్యే నా యవ్వనాన్ని తలుచుకోక నీతి బోధలతో నాతల విరిగేట్టు —

సుం॥ వుండు- అన్యాయం- జరిగిపోయింది- పాతికేళ్ళ కిందటి ముచ్చట- ఎట్లా నీకిప్పుడు రుజువుచెయ్యడం! ఎన్నటికైనా ఆ యీశ్వరుడు నిజం తేల్చవలసిందే! ఎట్లా నమ్ముతావు. ఇరవై యేళ్ళనించి పాతుకున్న అబద్ధం — అపరమృతం — యీనాటి పదిమాటలతో చెదిరిపోతుందా!

మం॥ చెప్పరాదూ, ఆ నిజమేమిటో?

సుం॥ ఆ నిజమేమిటంటే- నమ్మవు- లాభంలేదు.

మం॥ చెప్పుదూ.

సుం॥ నువ్వు పసిదానివి. లోకమూ, దాని అసహనమూ దాని కుంకరదృష్టి తెలీనిదానివి, అమాయకురాలివి.

మం॥ అందుకనే అట్లు మోసపోయినాను.

సుం॥ నన్ను నమ్మకొచ్చావు. అటువంటి నిష్కషటురాలిని- నిన్ను- నా స్వలాభంచూసుకుని 'ఎస్కరేజ్' (Encourage) చేసి, నాతో వుంచుకుంటే పర్యవసానమేమవుతుంది? వుండు.

నువ్వనేది నాకు తెలుసు. అది నిజమే. నేనేమీ యోగిని కాదు. అసాధారణ సహనవంతుడేకాదు. నిన్ను పెట్టి కున్నాననగానే మా తండ్రి డబ్బు పంపడు. నాకు భయమే. మావాళ్లూ, మీవాళ్లూ మరచి వాసీరు. బీదతనం, అమర్యాద, సంఘదౌర్జన్యం, అజన్మాంతమూ సీసత్వం, లేచి పోయిందని హేళన. మనస్థిల్లలకి తలవొంపులు. ఇన్నీ ఆలోచించాను. నాకప్పుడే తెలుసు— స్త్రీ హృదయం కదలనే కదలదు. కదిలిందా అది జగన్నాథుడి రథమేనని. ఎవరికేం ముప్పుమూడుతుందో, తాముగాని యితరులుగాని తమ ప్రవర్తనవల్ల యెంత నలుగుతారో, యేమీ ఆలోచించడు. బంధనాలకూ. వివేకానికి అంగమాతుంది. కాని పురుషుడి కై నా కలగవొద్దా జ్ఞానము—

మం॥ నిజమేనా ! నమ్మనా ?

సుం॥ నీయిష్టం.

మం॥ కాని, తరవాత,.....తరవాత...నా తిరువు నా గర్భం లో కదిలినప్పుడు, నేను నీకు రాసిన వుత్తరాలు—

సుం॥ అవును. యెంచెయ్యనూ.....చేశాను. మహాపాపం చేశాను. ఏనాడు నీలో నున్న కొమ్మువేపు నా మనసు చలించిందో అనాడే పరిగెత్తుకుపోవలసింది. ఏనాడు నాచూపులు నీమెడచుట్టూ తిరిగాయో, అనాడే కళ్ళుపోడుచుకోవలసింది. కాని నీ సామీప్యాన నేనుపోందే మాధుర్యం నన్ను అశక్తుణ్ణిచేసింది.

మం॥ మరి నాసంగతి.

సుం|| నీనెంత దురదృష్టంలోనా, నాతో నిన్నుచ్చే అవస్థకన్న
సయమేగా! అదిగాక పెన్నివనవాణ్ణి, యింకోవ్యక్తి బాధ్యత
నాచేతులపై నవుంది. నే నేంచేయ్యగలను.

మం|| నీ అంతరాత్మకి యీ కారణాలుచ్చేసి, నోరుమూసి,
ధర్మమే ఆచరించానని సంతోషించావు. అవునా?.....
నాబాధ, నాబాధ?

సుం|| ఆబాధ నా నెత్తిన రుపుతావే? నీ ప్రార్థన అనుభవించ
కేం చేస్తావు?

మం|| (కోపంతో) ప్రార్థనమా! నీ గొంతుపూడిపోనూ! అమా
యపరాన్ని నన్ను తప్పతోవలెచ్చి, శిశువుని కల్పించి,
నన్ను నాగరికికొదిలి, నీ భార్యతో సుఖించడం నా ప్రార్థన
ఫలమా? ప్రతి రాత్రి కూర్చుంటే, నీకోసం చేతులు జాచి,
జాచి- యేచ్చి, గర్భంలో శిశువు కదిలినప్పుడల్లా, ఆ ఆనందం
జ్వాలవలె నన్ను కాలుస్తోవుంటే ఆ దొంగతనమూ, సిగ్గునూ,
భయమూ- అబ్బో- దాన్ని- ఆ నోరులేనిదాన్ని తిట్టడంతో
యెన్ని జన్మలకైనా మరవగలనా? అదంతా నా పూర్వ
జన్మఫలమా? ధూర్తుడూ, పిశాచీ, సిగ్గులేదూ, నీమొహం
నికి!..... ఎంత నమ్మాను నిన్ను! ఎన్నిసార్లు ప్రయత్నిం
చాను, ఎట్లాగో తప్పించుకుని నీదగ్గరికివచ్చి, నీ గుండెల
మీద అర్ధరాత్రి కూచుని, కత్తితో, నీ కళ్ళు తెరిచి, గుడ్లు
పెరికి, మాట్లాడకండా నీ నాలికకోసి, నన్ను కావిలించుకున్న
నీ చేతులు నరికి “నేనే! నేనే! అంత నులభంగా మోస
పుచ్చి వొదిలిన దిక్కుమాలిన పిల్లని- నేనే- నోరులేని ఆడ

పిల్లకదా, అని వొదిలేస్తే, వొదిలించనుకున్నావా? నేనే, పిశాచిని, రాక్షసిలి నేనే” అని—

సుం|| త్విష్ట, వ్రమ్మెయ్యి- పాపంచేశాను. కాని నేను కరుణ తలచక నిన్ను వ్రపేషచేసినందువల్లనేకద- యీ భాగ్యము- కొడుకు కోడలు- యిన్నీయేర్పడి సౌఖ్యపడుతున్నావు! నేనే నిన్ను తెచ్చుకుంటా- మనివ్వు గతీ యేమయ్యేది?

మం|| ఇప్పుడు సో! చేసినదని మంచిగా వ్రపేషవోచ్చు, పర్యవసానంవల్ల. కాని అప్పుడూ యివన్నీ అలోచించేనా, నా విచారానికి నన్ను వొదిలివెళ్ళి రాయివలె వ్రారుకున్నావు? చెప్పు, నిన్నట్లా నిర్భోషించి?

సుం|| పూరికే మానినప్పుట్టు వేపుకుని యేమిపయోజనం?

మం|| లోపల తాకున్నా, పైటపట్టడం భయం. నిజంచెప్పు.

ఇన్నింటిచ్చాయి. ఇప్పుట్లో నా నిజం మార్పాడిపోలేదు?

సుం|| (అలోచించి) నిజంచెసిపోలేదు? నీ వ్రుద్ధిరాలుచూసి, మరను

నిలవక, నిన్ను తెచ్చుకుందామనుకున్నాను. కాని భార్య

వొప్పకోలేదు. చస్తానంది. పుట్టింటికిపోయి గోలచేస్తానంది.

మరి దాని ఆస్తిమీద బతుకుతోవుంటాని!

(స్థితితో తలవొందుకున్నాడు.)

మం|| అదే నిజం! నీ భార్యకి వడివి నన్నెట్లో వొదిలావు.

సుం|| నా భార్యనిచూసి యీర్ష్యపడుతున్నా నెందుకు?

మం|| ఈర్ష్యా! నీకేంమతిపోతోందా? ఈర్ష్యకాదు. నా విధ్యు

కమునుంచి భార్యనిచూసి భయపడ్డ నిన్నుచూసి

అసహ్యం.

సుం॥ విధ్వుక్తమా? నా భార్యనీ, సంసారాన్నీ పాలించడమా-
కడుపుతున్న వితంతువుని తేచ్చుకుని సంసార విచ్ఛేదనం
చేసుకోడమా? అగ్నిసాక్షిగా చేసిన ప్రమాణాలను భ్వంసం
చేసి—

మం॥ అవును. పంచభూతసాక్షిగా చేసిన ప్రమాణాలేమి
నాయో! ఇది బహిరంగమూ, అంతరహస్యమూ! అంతే
బేధం- ఛీ! నీతో మార్గదర్శి పాపం.

సుం॥ నా కాపరాన్ని నేను నాశనంచేసుకోని పాపానికీ, నా
కూతురు సంసారం నాశనం చెయ్యాలంటూవు అంటేనా?
సుఖంగా యిట్లా బతకడం నీకేం చేసుకొన్నదా? (నం॥
నూన్చి) మునుపూ యింటే - ఏదో మోంకపెట్టి నాతో
తగాదాపెట్టుకుని కన్నీళ్లు కార్చిపోకాని వ్యక్తి—

మం॥ మరెనువ్వు వోదార్చడం మొరబాస్తుండేది! చకచకాన్చి,
నా మాటల్ని తప్పించి, దొంగపలుకులు పలికి యిట్లానే
యెప్పుడూ మోసపోవడమే నేను!

సుం॥ ఏంమోసపోయినావు? హాయిగా యిట్లా వాకిలి, బంధు
వులూ, నౌకర్లూ—

మం॥ కాని శాంతియేదీ? నా గర్భంలో అగ్ని—

సుం॥ ఎందుకు?

మం॥ ఆ మూడురాత్రుల పాపాన్ని నిన్ను వొదిలిందిగాని, నన్ను
జన్మాంతమూ పట్టుకుంది.

సుం॥ అంటే?

మం॥ మనకొడుకు.

సుం॥ కొడుకూ!

మం॥ అప్రను- ఓ పల్లెటూర్లో యెవరికి తెలికండా కానిచ్చే యేర్పాటుచేశారు. అక్కడ, ఆ గుడిశలో కని (కన్నీళ్ళలో) పాలు తాగుతున్న పిల్లని, నా మేడమీద చిన్న చేతుల్తో, తడుముతున్న కూనని, లాగి, విడతీసి, యిచ్చేశాను- చాకలి వాళ్ళకి- పెంచుకోమని (కోపంతో) సంకోపించు. కడుపు నిండిందా ?

సుం॥ తరవాత-

మం॥ ఎంత బతిమాలుకున్నా, వ్రసవాసాలుచేసి, చెస్తానని బెదిరించినా, నా బిడ్డని నేను తెచ్చుకోడానికి- ఒక్కసారి చూసి రావడానికి నోష్షకోలేదు. మావాళ్ళు- నా ప్రియమైన పలి దండ్రులు వాళ్ల మర్యాదత్రుంటివరి ! నా గర్భంకాలి నేను చస్తే వాళ్ల కేం !

సుం॥ మళ్లీ తలిదండ్రులకి కృత్య భరమాపాలని నీని పుస్తకాలన్నీ బోధిస్తాయి.

మం॥ వాళ్లమాత్రం- నించేస్తారు పాపం, వాళ్లకి-

సుం॥ (హాడిలిపోయి) వ్రండు ఆ, ఆ, వ్రండు.....నిజమే !
అప్రను- అదే యీదు...ఆ, ఆ, అన్నీ, చెల్లీకి పెళ్లి చేశామూ ! శివ, శివా ! ఎంత ఘోరపాపమిది ! పోనీ, నన్ను తీసుకుపోనీ, దాన్ని కామాక్షిని. ఇంకా నయం, రాత్రికాక ముందే వొచ్చాను- ఎంత-

మం॥ వ్రండు. గోలపడకు. ఈ వెంకటచలంకాదు.

సుం॥ కాదుకద ! అమ్మా ! ఐతే నువ్వు తెచ్చుకోనేలేదన్నమాట ! ఎక్కడవున్నాడు !

మం|| ఎట్లా చెప్పను? నా చిన్ని పాపని ఆ చాకలాళ్ళు ఏంకొడు
 తున్నారో, ఆకలి అని గొంతుచించుకున్నా పాలు పోస్తున్నా
 రో లేదో. సరాయిసిల్ల వాళ్ళు కేముస్తు! ఏం రోగంవొచ్చి,
 ఏంబాధపడుతోందో. అని ఆలోచించుకుని, స్రతి రాత్రి,
 చీకట్లో చేతులుజాచి, నాచి చచ్చాను. ఎన్నాళ్ళకీ మరుపు
 రాదు. ఎన్నటినీ చల్లారదు మంట. ఏదన్నా పనివుంటు
 మరవగలంగాని చుక్కం. పూరికే తిసి కూచున్నవాళ్ళ కదే
 పని! కడుగుంటా మండది. గిలగిలతన్నుకునేదాన్ని - మళ్ళీ
 సిల్లిల్ని కన్నకడుసే అమ్మది - పూరికే తిట్టిది నన్ను -
 పన్నెండేళ్ల ఎండబెట్టుకున్నాను హృదయాన్ని, కాళ్ళే విర
 హానికి వొడితేళాను గర్భాన్ని. స్వేచ్ఛరాగానే, యెన్నో
 గురించి ప్రతిదియూ కలలుకని, రూపాన్ని వర్షించుకుని,
 చివ్రించుకుని, బాధపడుతున్నానో, వాళ్ళ సొకరుకుంద
 పుచ్చించుకున్నాను. కాని నేను వొదిలిపెట్టిపోయాను, వీడికి
 సంబంధ మేదీ! వీడు వొచ్చినా నా పాపయెక్కడో యేడు
 స్తున్నది ప్రండది. సరిగా పాలుపడుతున్నారా, కొడుకు
 న్నారా, అని ప్రతికినడి లేచేదాన్ని! యెట్లాగో సమాధానం
 పెట్టుకుని ప్రేమించడం నేర్చుకున్నాను యీ సొకరు కుర్రాణ్ణి.

సుం|| పున్నాడో, యిక్కడ!

మం|| అప్పుడనించీ, నాబాధ ప్రారంభం.

సుం|| యేం?

మం|| నాకోఅబ్బాయి నదివరకే పెంపకంచేశారు, యీ నెంకట
 చలాన్ని. వొచ్చినరోజునించీ వీడికి వాడికి విరోధం. ఆనెంకట
 చలం మేధకత్వం పురస్కరించుకుని వీడుచేసిన దుండగం

అంతా, యంతానా ! నే నేమీ అనలేను. నా బిడ్డకి జరిగిన అన్యాయం నా కళ్ళకి కట్టినట్టు కనపడి, కొట్టబోయ్యే నా చెయ్యి ఆగేది. నాకొడుగు నొకరువాడిమట్టు లిటుతించి, యెంత వేదన కలిగేది ! బంధువులూ నొకళ్ళూ పోకొడిలే న్నాల్లని చంపెయ్యాలనిపించేది. ఏం చెయ్యను? ఏదీకీ నే నాడి పోరుపమూ, కష్టం అధికారమూ వెలిగితే, నెల్ల కాని లించుకోవాలని, నా కిరమంతా లొక్కుపొయ్యేది. యెంత ప్రియత్నించినా నాకొడుగు, నా సంపదకంతా ప్రభువు లాగూ, ఆనెంకటచలం అన్యాయంగా, అక్రమంగా అక్ర మించుకోవట్టుగా తోచేది. నీన్ను లిలుచుకుని నాల్లంత ద్వేషిస్తామన్నా నాచాతలద్యోధికాదు. నామ నవ్వినా, తెలచ్చినా, నువ్వే, నీ అంజమే భుజకం వొచ్చేది. నీమీది ద్వేషమంతా వాడిమీది ప్రేమతో కరిగిపోయింది.

సుం॥ కరిగిపోయిందా ?

మం॥ నెల్లి నిరిసి ప్రేమ వొచ్చేది. చూసలేను, కన్నీళ్లు తుడ వాలని, నీళ్లు పోయ్యాలని, కానిలించుకోవా లనిపించేది. యెట్లా? యెనరుప్రేమించేవారులేక, నొకళ్లు, సహజ అహం భావంతో ప్రతివారిమీదా, అన్లలమీదా నామీదా తిరగ పడేవాడి పితిచూసి.....అబ్బో, గేం బాధపడేదాన్ని ? గాత్రులుపోయి, చావమీద పొట్ల వాడిపక్కన పడుకుని, చెల్లవాళ్ళూ కానిలించుకోవా లనిపించేది. పూరికే చూస్తూ రాత్రంతా నుంచునేదాన్ని. చాటుగా తినేవన్నీ పెట్టాను. చాటుగా ముద్దు చేశాను. కాని నా రహస్య ప్రేమ వాడికి విషంగా పరిణమించింది. అన్నీ దొంగబుద్ధులు :

లికగపడడం. పొగరుజోతుతనం! వాడుచేసి పాడుననులు
ఎన్నని చెప్పను. యెట్లా చెప్పను? నాగర్కం అట్లా రెగల
పడి పోవోవుంటు నేనెట్లా వోర్వను? ఒక్కరోజు శాంతి
నెరగను. యింతకంటే నన్ను మీరు మీలో తినుకుపోతేనే
బావుండేదేమా!

(మొత్తం నీరదా, నవంకం పోవడానికే.)

నీ|| అమ్మమ్మా, అమ్మమ్మా! రా, చూడం, అగది యెంత
అందంగా చేశారో!

మ|| దాంతో నాలూ నాను కొంచెమన్నా యిచ్చున్నా. అంత
నాన్నా విన్నాట! కొంచెం యిచ్చించితూ, అమ్మమ్మా!

మ|| అని మనం లాగకూడదు. యింతో చోకల్లు పెడతా
రండి.

నీ|| అమ్మ యిచ్చింది. యెన్ని! నా పెట్టునిండా పోసింది.

మ|| నీరదా, అమ్మ యామంది?

మ|| యామంది?

నీ|| యేం లేదు. యేడుస్తోంది.

మ|| యేడుస్తోందని చెప్పవొచ్చుమా అమ్మ!

మ|| యేడుస్తోందా? యాడననీ, అమ్మకి శాస్త్రీకావలసిందే!

(యింకా యేకోఆనతోయి ఆలోచించి పూయడం)

నీ|| అమ్మనన్నీ దొంగయేడుపులుకదా, అమ్మమ్మా!

మ|| ఊ!

మ|| అమ్మ, పాపాత్మురాలు. పెద్దవాళ్లు చెప్పినమూట వినదు.

మ|| పూరుకో, అమ్మని అడడం తెప్పకదూ?

మ|| తప్పా అమ్మమ్మా! అమ్మని అడడమూ తప్పేనా?

మం॥ పిన్ని నాన్నగారు వొచ్చారు చూశారా? తాతయ్యగారు
నమస్కారం చెయ్యండి.

(నమస్కారం చేశారు.)

సుం॥ యెంతచక్కని పిల్లలో! యింకేం కావాలి యీతోటని
స్వర్గతుల్యం చెయ్యడానికి!

వ॥ (సుందరేశయ్యతో) పిన్ని మంచిది. మాకు అన్నీ యిస్తుంది.

అందుకునే మా నాన్న యిప్పుడూ మునుపెట్టుకుంటాడు.

మం॥ యింతోకిరండి. యింతోపు మిమ్మన్నీ అలసటపెట్టాను.

మంచి అభిధ్యమే! చక్కని విద్యుపరాల్ని చూసికాను.

(కామమ్మ యింకోరకం ముస్తావాచింది. సుందరేశయ్య ఆమెని
కావించుకున్నాడు.)

కా॥ నాన్నా, యింకా యిక్కడ వున్నావేం!

సుం॥ ఏం?

కా॥ అంత సొంతంగా చూశాక యింకా నువ్వేండు కిక్కడ!

నావిధి నేనుంటాను. నువ్వవెళ్లు.

మం॥ అంత కోపమా! ముసలిదాన్ని నన్ను తీసుించవా?

సుం॥ రాత్రికి చెవుతాళే అంతా, కామమ్మ!

(మంగమ్మ సుందరేశయ్య ఇడుచున్నారు. నారాయణ పొడుతో
వొచ్చాడు.)

నా॥ కులాసగుంటాది నాయెంకి

కులుకుసూ పెడతాలి నాయెంకి

ఆ ముసలినక్కేన నిన్నుకన్నాది?

కా॥ ఛో, వెధవా, మా నాన్న నేమన్నా అన్నానా?

నా॥ మేళంలో మద్దెలవాడిమల్ల అదేం వేషం!

కా॥ అ తగారూ, వీడు చూడండి.

(మంగమ్మ, సుందరేశయ్య తదిగి వచ్చారు)

నా॥ ఓరి ముసలినక్కా !

సుం॥ ముసలినిరా ! చూస్తుగానిరా, రారా.

(మీదికి వెళుతున్నాడు. ఆయన బట్టలు చూసి నారాయణ వెనక్కి తగ్గుతున్నాడు)

కా॥ పోనీ నాన్నా, పిరికి నెగవ.

సుం॥ యెవడు వీడు ?

మం॥ మాయింటో వుంటాడులెండి.

సుం॥ ఒక్కతడా ఖా చూపిస్తాను.

కా॥ వీడసలు నొకరుట నాన్నా !

(సుందరేశయ్య చప్పున వెనక్కి తగ్గి మాన్తున్నాడు. మంగమ్మ మొహం తిప్పుకుంది)

సుం॥ యేమిటయ్యా, యీ ఛార్జిస్యం? పెద్దవార్లని గౌరవిస్తే పాపమా? వొచ్చిన నిమషానే నిష్కారణంగా తగాదా పెట్టుతున్నావు. ఈ పిల్ల ని నేనెం చేసిందని అట్లా నోడిసింపడం? నీకు చెల్లెలుకాదూ! అన్యాయం, అన్యాయం!

నా॥ నా చెల్లెలూ (నవ్వుతున్నాడు) ఓకే, అరవోడా, నీకూ నీకూతురికీ—

మం॥ నోరుముయ్యి. పో, అవతలికి.

నా॥ వీళ్లందరూ, యెందుకు బంగళాలో—

మం॥ నోరుముయ్యి, వెళ్ళిముందు.

(నారాయణ వెళుతున్నాడు.)

సీ॥ యింతమంచి తాతయ్యని తిమితున్నాడయ్యా, యీ నారాయణ. అసలు మన యింటోంచి పంపెయ్యి.

వ॥ తాతయ్యా, వోదలకు. వాణ్ణివోటి బాగా, వాడి కందువా
పూర్తిగా చింపెయ్యి.

సు॥ యెందుకు వాడికంటె—

వ॥ నారాయణకిమ్మ, తాతయ్యకికూడా యెర్రమీసాలే.

నీ॥ తాతయ్యా, మాకేమన్నా తినడానికి తెచ్చావా?

మ॥ అట్లా అడగవొచ్చా.

వ॥ తాతయ్య ట్రింకు చూశాను. యేం లేవు. చుట్టలకంపు.

(మంగమ్మ, సుందరేశయ్యా, కామాక్షి నడుస్తున్నారు)

నీ॥ తమ్ముడూ, యిదిగో నేలపిల్లి.

వ॥ యేదీ, యేది!

(పెద్దవాళ్లు పెళ్లారు, పిల్లలు పిల్లలకోసం నేలలో వెతుకుతున్నారు.)

నీ॥ వుప్పొయ్యి, వుప్పొయ్యి, పైకివొస్తుంది.
(లక్ష్మి వొచ్చింది.)

ల॥ పిల్లులా, నేను తీసిపెడతాను.

వ॥ లక్ష్మీ, యేమిటి తింటున్నావు?

ల॥ సీమచింతకాయలు.

వ॥ నాకో.

(యిస్తోంది.)

నీ॥ పాపం! దానికాయలు తీసుకోకు, తమ్ముడూ! మనముగైయిన్ని
అప్పచ్చులు తిన్నాముకాము యీవాళ!

ల॥ యింతవరకు మాంసం బువ్వపెట్టలేదు. పొట్టుతోంచి గండే
లేదు.....యిదుగోపిల్లి యిందండి.

వ॥ యేం?

ల॥ బాబూ, అక్కా తగూలాడుకున్నారు.

నీ॥ యెందుకు?

ల॥ అమ్మగారు అక్కని వెళ్లకొట్టమన్నారు. యెక్కడికి పోనని అక్కయేడుస్తోంది.

నీ॥ మా అమ్మ యేడుస్తోంది.

ల॥ యేం?

వ॥ మీ అక్కయెందు కేడుస్తోంది?

ల॥ అమ్మగారు పొమ్మన్నారుగా!

వ॥ యెందుకు?

ల॥ అక్కకి కడుపొచ్చింది.

నీ॥ పాపాయి పుడుతుంది. దాన్ని నాకియ్యాలి.

ల॥ అక్కకి పెళ్ళికాలేదుగా?

నీ॥ ఓ!

వ॥ మరి యెందుకు పెళ్ళిచెయ్యలేదు?

ల॥ చెయ్యకపోతే, మరి కడుపు పెప్పించుకోవొచ్చా?

వ॥ యెందుకు లెప్పించుకుందో!

నీ॥ పాపాయికోసం.

(విమల వొచ్చింది)

వి॥ బాబూ, యిట్లారా.

వ॥ శ్రుండు. యీ పిల్లరావటంలేదు.

వి॥ నేను వెళ్ళిపోతున్నా, ఒక్కసారిరావరా?

(వొచ్చాడు)

వ॥ యెక్కడికి అమ్మా?

వి॥ యెక్కడికో చాలాదూరం.

వ॥ మళ్ళీ యెప్పుడొస్తావు?

వి॥ యెన్నో యేళ్ళకి యెప్పుడో! నన్ను గుర్తన్నా పట్టవు, అప్పుడు.

నీ॥ మళ్ళీ చామంతిపువ్వుగొస్తాయీ, అప్పుడు?

వి॥ కాదు. యికా చాలా యేళ్ళకి చూడండి. అమ్ముమ్మ మీతో నేను చెడ్డదాన్నని చెప్పిందికదూ? అవునా?

(పూకున్నారు.)

నేనేం చెడ్డదాన్ని కానమ్మా! నాకే- మీమీద చాలా ప్రేమ. నేనే- తొమ్మిది నెలలు పొట్టిలోమోసి కష్టపడి కన్నాను.

నీ॥ మన ఆవులాగు కదూ?

వి॥ కన్నాను. యెంతో కష్టపడి కన్నాను.

నీ॥ అవును. వసంతుని కన్నప్పుడు ఆ మూలగదిలో మూలి గావు. నేనేడ్చాను.

వి॥ అవును. నిన్నూ అట్లానే కన్నాను. అప్పుడు చచ్చిపోతా ననికూడా అనుకున్నాను. తరవాత మిమ్మన్ని యెంతో కష్టపడి పెంచుకున్నాను.

వ॥ అమ్ముమ్మకదూ మన్ని పెంచింది. అక్కా?

వి॥ అమ్ముమ్మకి డబ్బువుంది. కనక మీకు అన్నీ కొనిపెడు తుంది. నాకు డబ్బులేదు. నాకే డబ్బువుంటేనా అమ్ము మ్మల్లే దాచుకునేదాన్నా! ప్రతి దమ్మిడి మీకే యిచ్చేదాన్ని

వ॥ దమ్మిడితేనా?

నీ॥ నీకు డబ్బెందుకు లేదూ?

వ॥ డబ్బులేకపోతే యెందుకే?

వి॥ పోనీ, నీకు తేలుకుట్టిన రాత్రి తెల్లారూ నేను కూచున్నానా, అమ్ముమ్మా! అమ్ముమ్మని మీరుకొడితే పూరుకుంటుందా? నన్ను కరుస్తానా! నే నేమన్నా అంటానా?

నీ॥ (విమల మెడ కావిలించుకని) అమ్మ మంచిది, తమ్ముమా !
యెక్కడికీ వెళ్లక అమ్మా.

వి॥ నన్నే - చెడదాన్ని అనుకోకండి. అమ్మమ్మ ప్రారోకే అట్లా
చెపుతుంది. నామీద కోపం. ఆ మాటలు నమ్మకండి.
నా ప్రాణాలన్నీ మీమీదనే వుంటాయి - (పిల్లల్ని ముద్దు
పెట్టుకుంటోంది.) చిన్నప్పటి సంగతులేమీ జాపకం లేతూ :
నామీద యెంత ప్రేమగా వుండేవారు ! యెట్లా ఆడుకునే
వాళ్లం ! ఆవాళ, గడ్డివాము తగలపడ్డ రాత్రి, బొమ్మరిల్లు
కట్టుకుని యెట్లా దాక్క-న్నాము. అమ్మమ్మ కొట్టవస్తే
నా నెలకా లేకాదూ దాక్కనేవారు. (సగం తనలో) నిర్భాగ్యు
రాల్ని మిమ్మన్ని కాపాడుకునే శక్తివుంటే నామీద ప్రేమ
పొయ్యేదేకాదు మీకు ! భయపడి, దిక్కులేక, చేతులారా,
మిమ్మల్ని మీ ప్రేమనీ ఆ రాక్షసి చేతికందిచ్చుకున్నాను.
నేనెవ్వరికీ అఖిల్లేదిప్పుడు.

నీ॥ కావాలి అమ్మా - నువ్వు నాక్కాలి.

వి॥ యెందుకు ?

నీ॥ యెందుకా, వుండు...వుండు...

వి॥ నీకేమీ తెలీదు, అవునా ?.....అంతే నాగతి.....

నీకు ప్రియశ్చిత్తము. నా పిరికి పాపానికి.

నీ॥ వుండు అమ్మా ! మాకోసం వుండు.

వి॥ నేను వెళ్ళిపోవడంకూడా మీ కోసమే !

నీ॥ మా కోసమా ! మేమిక్కడే వున్నాముగా !

వి॥ (సగం తనలో) నేనిప్పుడు మీకేం వుపయోగం? వుండీవొకటే,
లేకా వొకటే ! యెన్నటికి మీప్రేమకి అర్హురాల్ని కాగలను ?

హాకి తొమ్మిది నెలలు మోసి కన్నంనుకు, వొస్తుందా
మీ దగ్గర్నించి ప్రేమ ! నేను మృగమన్నా చేస్తుం దాపని.
శక్తిలేనిదానిమీద భక్తి ఎట్లా వొస్తుంది ? డబ్బు సంపా
యించి మీకు ఎన్నో వాసువులు పట్టుకొనా. నన్ను
మరిచిపోకండి.

(లక్ష్మీయేడు పాద విమల దగ్గరకి వచ్చింది.)

ల॥ నన్ను తీసికెళ్ళండి, అమ్మా ! నేను వొస్తాను మీతో.

వి॥ (ఆశ్చర్యంతో) నువ్వా !

ల॥ నేను మీకు పనిచేసి పడతాను. స్నేహంగా వుంటాను. ప్రేమ
స్తాను. నన్ను తీసికెళ్ళండి.

వి॥ యెందుకే నువ్వు నాతో ?

ల॥ వొస్తానమ్మా !

వి॥ మీ అయ్య కొట్టడా ?

ల॥ అదికాదమ్మా, మీ కొక్కరు వెళ్లవోను. ఆ వెళ్లన నానా
యణ మిమ్మల్ని బాధలు పెట్టాడు. నేను చూశాను. తీసి
కెళ్ళండి నన్ను.

వి॥ (దాన్ని మునుపెట్టినది) వొస్తానమ్మా ! నాకే గతిలేదు.
నిన్నేంచేసుకోను (వెళ్ళింది.)

నీ॥ పాపం ! అమ్మ వెళ్లపోతోంది.

వ॥ అన్నీ వున్నదే ! వెళ్లదు నీరదా ! యెక్కడికి వెళుతుంది ?

నీ॥ లక్ష్మీ ! యెందుకే మనుస్తావు ?

ల॥ కడుపు పీక్కుపోతోంది, బువ్వలేదు.

నీ॥ వుండు, యెక్కడే వుండు

(నీరద లోపలికి వెళ్ళింది)

ల॥ మీ అమ్మగారు అట్లా యేడ్చి నెప్పిపోతూవుంటే, అట్లా వూరికే నుంచున్నారేం?

వ॥ అంతా దొంగవేషం.

(నీరద పలహారాలు తెచ్చి లక్ష్మికే యిచ్చింది. లక్ష్మినింట్లోంచి)

ల॥ చల్లని చిన్నమ్మగారు! మీకు పుణ్యమమ్మా! విమలమ్మ గారికి బున్వలేకపోతే, యెవరో యిట్లానే పెడతారు.

నీ॥ అమ్మకి అన్నం యెందుకు వుండదు?

ల॥ యెట్లా వొస్తుంది?

నీ॥ అవును. పాపం, అమ్మ యామాతుంది! అన్నంలేక చచ్చి పోతుండేమా!

(మంగమ్మ వొచ్చింది.)

మ॥ యివన్నీ తీసుకొస్తావుంటే యెందుకో అనుకున్నాను. దీనికి పెమతున్నారా? ఓసీ, చిన్నపిల్లల్ని చేసి జెల్లించుకుంటింటున్నావా? మిమ్మల్ని దీంతో సావాసం చెయ్యవోద్దక లేదూ? యీ నీచుల - (ఆగి ఆలోచిస్తోంది.)

నీ॥ లచ్చికి ఆకలివేసింది

మ॥ లచ్చికి ఆకలివేస్తే, నిన్ను యింట్లోవన్నీ తెచ్చిపెట్టమన్నారా? అవి నీవా?

నీ॥ హాకిచ్చారుగా!

మ॥ నిన్ను తినమన్నారుగాని పంచిపెట్టమన్నారా?

ఆ చోకలె టైక్కడివి?

నీ॥ అమ్మ యిచ్చింది.

మ॥ అమ్మకెక్కడివి?

నీ॥ అమ్మవే!

మం॥ అమ్మవే, అమ్మపే, నీపే -

నీ॥ అమ్మ మంచిది. అమ్మమ్మ! నువ్వన్నీ అబద్ధాలు చెప్పావు.

మం॥ ఆ, అంతవరకొచ్చిందీ! అదేనా చెప్పింది, మీ అమ్మేనా (తగ్గి పస్తాయించి) అవును. అమ్మమంచిదే! (తనలో) మంచి దేనేమో! యేమో! యెవరికి తెలుసు? యెవరనగలరు?

నీ॥ చాలా మంచిది.

మం॥ (దయగా) లచ్చీ, యెందుకే ఆకలి?

ల॥ మా యింట్లో గంజి కాచలా.

మం॥ యేం? యేదో నెధవతనూ మళ్ళీ పెట్టకున్నారుగావును. నాయన తాగాడా?

ల॥ లేదు. అక్కని యింట్లోంచి పోమ్మన్నాడు. అక్కయేడ్చింది. కొట్టాడు. మీరు అక్కని పోమ్మన్నారటగా?

మం॥ (ఆలోచిస్తూ) అవును, పోమ్మన్నాను. పోసే వుండమను. (సగంతనలో) నేనెవరిని పోమ్మనడానికి!

నీ॥ పోమ్మను, అమ్మమ్మా, మన యిల్లు.

మం॥ అందరం అట్లాంటివాళ్లమే నమ్మా.

వ॥ కాదు. వాళ్లు చెడ్డవాళ్లు, లేకవాళ్లు, బుద్ధిలేదు ఆ శూద్రా వ్లకి. పోమ్మను.

నీ॥ మనకి పనెవరు చేస్తారు?

వ॥ బైటవుండి పనిచెయ్యమను.

మం॥ లక్ష్మీ, ఆకలేసిందా? వెళ్ళు. నెంకమ్మని పెట్టమన్నానని చెప్పు (వెడుతోంది ఆలోచిస్తూ.)

నీ॥ అమ్మమ్మ, లక్ష్మీమీద యింతదయగావుందే యీవాళ!

వ॥ ఆ లక్ష్మ యిచ్చినందుకు, నిన్ను గదిలో పెట్టడం మరిచి
పోయింది.

నీ॥ సరేలే. ఆ పిల్లని అగ్గపెట్టలో పెట్టు.



మంగమ్మ

2

(రాత్రి లోమ్మిడిన్నర. నెలక గది - ముందు చెట్టు - గదికి రలుపూ, కిటికీ - రలుపుమీసినంది. కిటికీ తెరిచివుంది. లోపల దీపం వెలుగును. కిటికీ వెలుగురుకింద, గదిపైట, సోఫామీద యింకటవలం కామాక్షీ కూచుని వున్నారు.)

కా॥ రాత్రికి లోమ్మిడిన్నర వదులున్నతరవాత ఒక్కసారి 'బాల్యం' లో నుండిని ఆలోచించుకునేదాన్ని, యీ రాత్రిని గురించి.

నెం॥ యేదన్నా రూపం కళ్ళి ముందు వుండేదా ?

కా॥ ఆ రూపమెప్పుడూ మారేది. ఆనాటిచూసిన మంచి రూప మేదో అది కనపడేది.

నెం॥ (బుద్ధు గిల్లుతో) అంత చంచలమే !

కా॥ యింక చలించదు.

నెం॥ యేమో !

కా॥ నన్నట్టే అనవొన్న. నవ్వులాటనే నా వొన్న.

నెం॥ సరే !

కా॥ నాకు నిద్రొస్తోంది.

నెం॥ అప్పుడే ?

కా॥ కూచుని యేంచేద్దాం ?

నెం|| మాట్లాడుకుందాం.

కా|| యేంమాటలు? మాటలేమిటి? పూరికే మాట్లాడితే యేం బావుంటుంది!

నెం|| నీ నోటినించి వచ్చావును, నీకళ్ళ కదిలిననీ, నీ పెదవిల నుంచి వచ్చిననీ, నీ మడపొంపునీ చూడండి బావుంది.

కా|| బొమ్మని చూసినట్లు!

నెం|| అంటే?

కా|| చేతి దూరాన వుంది—

నెం|| ఛా! యేమిటంటే, యింకా నాకేమో నువ్వు కొద్దిగానివి మళ్ళీ నీ పూర్వపు. నీ స్వచ్ఛా, సిద్ధతన చావడమూ, - ఎవరో అడతీచడమో— కాదు, యేమోకనినచో నాకో ఒక గంట మాట్లాడానికివచ్చిన కన్నర కన్నవీణూ అనుకుంటున్నాను.

కా|| ఏమిటి నావల్ల మీరే వుండొగ్గు?

నెం|| ఛా! కనపడమే! యిట్లా కూచోడమే! ఎందుకూ యింకా సందేహాల్తో అట్లా పరగా నా ముఖం చూస్తావు? నేను విశ్వాసపాత్రుణ్ణిగా కనపట్టలేదా?

కా|| నాకేమీ సందేహాలేమీ, మీరేమీ. నన్ను నమ్మండి. రండి, యిట్లా దగ్గరిగా, రండి. పూరికే మాట్లాడుకుంటూ మామం నీ యిట్లాంటి సందేహాలే తోస్తాయి.

(ఇంటిదలం ఆమె దగ్గరిగా కూచుని ఆమె ముఖం చేర్చి పట్టుకు చూస్తున్నాడు.)

కా|| యేం కనపడుతోంది?

నెం|| మాధుర్యం!

కా|| పాలిక్పోతోంది (నవ్వుతోంది)

వెం|| అబ్బా, యీ ఆనందం! ఆ బుగ్గలమీద ఆ చిన్ని సొట్ట
లెక్కడ సంపాదించావు?

(ముద్దెట్టుకుంటున్నాడు.)

కా|| బావున్నాయా?

వెం|| అడుగురావా? ఎందుకు అడుగుతావు?

కా|| ఏంలేదు. మీ కళ్ళకి బావున్నాయో, లేదో అని.

వెం|| ఎవరికళ్ళకి బావుండవు?

కా|| కొందరి - కొందరికి.

వెం|| నీకెట్లా తెలుసు?

కా|| చెపితే!

వెం|| ముద్దుపెట్టుకునే!

కా|| ఛీ!

(అతని చంపమీద కొట్టింది.)

వెం|| మళ్ళీ నవ్వు.

కా|| నవ్వును.

వెం|| నవ్వించనా?

(చక్కలిగింత పెడుతున్నాడు.)

కా|| వుండండి.

వెం|| అబ్బా, నిన్నేంచేసుకోను! ఇందంతా నాడే!

కా|| మీదే! ఎవరన్నా ఎత్తుకుపోతారు, భద్రం.

వెం|| ఎవరు!

కా|| ఎవరంటే వారే.

వెం|| ఎత్తుకు పోనిస్తావా?

కా॥ అడదాన్ని నే నేంచెయ్యను? మగవారు మీరు జాగ్రత్త పెట్టుకోవాలి. యింక రండి లోపలికి వెడదాం.

నెం॥ ఇట్లా బావుండలేదూ?

కా॥ బావుంది. కాని పడుకుందాం, పోయి-

నెం॥ పడుకోడానికి రాత్రంతావుంది. కాని నీమీదనించి విసిరే యీగాలి ననుభవించడానికి నీలుంటుందా?

కా॥ ఎంతసేపు పూరికే నావంక యిట్లా చూస్తూ కూచుంటారు. చేతులతో వెన్నమున పెట్టుకుని చూసిచూస్తున్నారు.

నెం॥ కాకి తన్నుకుపోతుందా?

కా॥ ఏమో!

నెం॥ నీకూ ఆ సందేహమే?

కా॥ ఏ సందేహం?

నెం॥ వుంది, వుంది. ఆ సందేహం వుంది. నీమనసుతోవుంది.

కా॥ చెప్పండి, ఏమిటో అది?

నెం॥ అంతేకాదు. ఎవరిమీదోకాదు. నీమీదే, నీమనసుమీదే లేదు నీకు విశ్వాసం - అదేకాదు, నామీదలేదు. అవును. పొట్టి బలహీనుణ్ణి, నేనేం కట్టివేయగలను నీమనసుని. యేనిమపాన యేదురదృష్టదేవత తన్నుకుపోతుందో నాయీ నిధానాన్ని. ఇంత సౌందర్యం, యింతచతురత్వం యీనిర్భాగ్యుడికి దక్కుతుందా?

కా॥ ఏమిటా పిచ్చివాగుడు?

నెం॥ అవును, అదే, అదే! అవును పిచ్చివాగుడు, వాగే పిచ్చి వెధవను.

కా॥ అయ్యో! మీమీద ప్రేమలేకపోతే, మిమ్మన్నీ ప్రేమించ
రిలుచుకోకపోతే మిమ్మన్నెందుకు పెళ్లి చేసుకుంటాను?

నెం॥ అట్లాంటి అబద్ధాలే నాకు మరింత భయం పుట్టించేది. పోనీ
మార్గదర్శకండా ప్రార్థనకోరాదా?

కా॥ ఎందుకట్లా అంటారు? తేనేంచేశాను? లోపలికిరండి అన్ని
సందేహాలు పోతాయి.

నెం॥ నువ్వేం చెయ్యలేదు. నాజాతకం. నాభర్తం. నేను వెధవని.
సన్నావ్వనూ మోహించారు. మోహించిన తర్వాతనే తెలు
సుకుని మారేసారు. నిశ్చయం, యిది నిశ్చయం.

కా॥ అంత నిశ్చయమైతే ఎందుకు పెళ్లి - అందులోనూ
రెండు పెళ్లిళ్ళు చేసుకున్నారు.

నెం॥ అందుకనే త్వర వెధవని గత ఎదురుచప్పుడం చూడగాని
చచ్చుకోనిగని గత. తరగబడాలనే ప్రయత్నం. అనుకుంటే.
నూరుకూడా చివరికి నోటిచివరికి వస్తుంది. అనలేను. నాకు
మొదలనే వస్తుంది. కాని దువరో విరక్తాన్ని కిందికి
వారుగుతాను.....

కా॥ పోనీండి.

నెం॥ ఇదినరకంతా అదొక లోపంగా కనపడ్లేదు. కాని నిన్ను
చూసినప్పుడేంచి నాకు నువ్వొక్కడ చిప్పిపోతానోననే భయం
వస్తుంది. నా ఆశ్చర్యకర దానికి కారణం. వినుతున్నో
వున్నానా నాకెప్పుడూ యిటువంటి బాధ కలగలేదు.
నిన్ను చూసిన ప్రతిసారీ నాగుండె విగళహోంది. (మెల్లగా
అమె పాదాలవద్దకి జారుతో) లాభంలేదు. నాకాశ్చర్య
రాదు. నాకు తెలుసు. నిన్ను నిలుపుకోలేను. నువ్వే

నన్ను కటాక్షించాలి. నామీద జాలితలించి నన్ను వొదిలి పోకు. నన్ను చంపినెయ్యకు. నన్ను వోహించెయ్యకు. కా! అయ్యో! మీ భార్యని, మీ దాసిని, నా పాదాలముందు యిట్లా పడతారేమిటి?

నెం! నాభయం. అదే కారణం. నాకు చెల్వీదనుకొను, ఎంత దాచినా. నేను శుభ్ర అవేదికినికాను. శ్రీర్యంతేమ గాని కుశాగ్రాధి - నాకు తెలుసు - అసలు సన్నెందుకు చెల్లి చేసుకున్నావు - మీనాన్న బలవంతం కావనకు - ఎందుకా అబద్ధం? కాకపోతే నన్ను వొలిచి చేసుకున్నావా!

కా! బలవంతం యేముంది? మంచి సంబంధమొస్తే చెయ్యాలనుకుంటున్నారు, చేశారు. అదీ తప్పే!

నెం! అందుకే - నామీద నీకేం నిలకడవుతుంది! నీకళ్ళలోనే తెలుస్తోంది. భర్త గౌరవం, భర్త సేవలేదు! నీకళ్ళలోనే తెలుస్తోంది!

కా! ఎవ్వో, అసలు, చెల్లి ఎందుకు చేసుకుంటాను? భర్తని గౌరవించాలనే కదూ?

నెం! అనుగో, యింకా అబద్ధాలాడుతున్నావు. ఇప్పుడే యిన్ని అబద్ధాలాడిదానిని నన్నెంత ప్రతిభ పడరావో యింకముందు. ఎందుకు చెల్లి చేసుకున్నావు? నా హింసించుచు, నా యిల్లు చిగిసి, సుఖపడవొచ్చునని! సుఖపడగానే యింక పోకల్లా పుట్టుకొస్తాయి.

కా! అటువంటి సేవజాలికి పుడరానిది కాదు!

నెం! అనుగో! ఆమాటలు! ఎంత అనుభవమో! ఎంత తెలివో! ఏం చెయ్యనునిన్ను! పో, పో, వొడ్డు.....వెళ్ళకు.

నన్ను వొదలకు.....ఎందుకింత అందంగా వుంటావు.
అందరూ చూసారు నీవొంక ! అందరూ కోస్తారు నిన్ను !
నీ అందాన్ని నాశనంచేస్తే ! నీకు బొగ్గు పూస్తే, నీ కన్ను
పోడిస్తే, అదికాదు, నీముక్కు కోస్తాను.

కా॥ (లేస్తూ) పిచ్చా, యామంకి!

వెం॥ పిచ్చే! పిచ్చే !

కా॥ నిజంగా పిచ్చిలాగేవుంది. నాకు భయమేస్తుంది.

(వెళ్ళబోతోంది)

వెం॥ వ్రండు: వెళ్ళు. నాకోడు - అగు.

కా॥ ఏమిటి?

వెం॥ పోనీ. ఈ వొక్క నరంయియ్యి. లెమాషాకి అంటే,
నిజంగా పట్టుకుని అట్లా భయపడరావో? పిచ్చిపిల్లా!
నిజంగా కన్ను పోడిచే ఘాతుకాన్ని నువ్వున్నావా? కూచో,
ముందుకూచో, చెప్పురా! సరే ఒకవరం యిస్తానా?

కా॥ వరమా? నరమేమిటి? ఏది యింకో పిచ్చి, నన్ను వెళ్ళ
పోనియ్యండి. (వెడుతోంది)

వెం॥ వెడుతున్నావా! నేను ముందే చెప్పలా! నా నల్గర
యెందుకు వుంటావు నువ్వు. నాకు తెలుసుగా! అయిపో
యింది. అఖరే! అప్పుడే! ఈ గంటలోనే నా బతుకు
అఖరా! అఖరా! అయ్యో! చంపానా నన్ను! రాక్షసే!
దెయ్యం! పో, పో, యింకేం, పో కాచుకుని ఉన్నారు
అందరూ. పో.

కా॥ ఇదేమి టీ రాత్రి నాకు! ఎంతో ఆశపడి, ఎన్నో కలలుగని -

నెం॥ నిజంగానే! అయ్యో, సాపం! నిజంగానే నామీద మోహ
పడి వొచ్చావా అంతగా!

కా॥ నిజంగా! చెపితే నమ్మరుగా.

నెం॥ నమ్ముతాను, నమ్ముతాను, యిట్లా.

(అంతగా వొచ్చింది-బుజ్జగిస్తున్నాడు. కానూషీ చాలా సంకోషం
చూపుతోంది)

కా॥ యీకా సభాగ్యాని, యెందుకు అంత బాధపడ్డారు.
పోయినాయో మీ భయాలన్నీ?

(అతన్ని వొస్తుకుంటోంది. వెంకటాచలం ఆమెని చప్పన వదిలారు)

నెం॥ ఎందుకీ అబద్ధాలు నాతో! అన్నీ అబద్ధాలే! అన్నీ నీకు
కొత్తా! మోహం నీకు కొత్తా! ఎన్నోసారి, యిది?

కా॥ ఇంకేం మాట్లాడను?

నెం॥ నాకు తెలీదా? కొంచెం సిగ్గు, కొంచెం కొంచెం - యామ
న్నా పున్నామా? నేను విన్నెంచేలానని, నీకే దోహాం
చేలానని యింత మోహం చేశావు? ఇప్పుడింకేం చెయ్యను!

కా॥ ప్రమాణపూరిగా—

నెం॥ నోరుముయ్య, నిన్ను చంపనా, కొయ్యనా?

కా॥ ఎందుకండీ, యిట్లా తిడతారు? నాకేమీ అర్థంకావటం
లేదు... ఏంమాట్లాడను? ఏంచెయ్యను? మీకు సంకోష
మెట్లా కలుగుతుంది.

నెం॥ ఎట్లా కలుగుతుంది! ఎట్లానూ కలగదు. నాకేబాధ అర్థం
కాదు. నిన్ను కావలించుకుంటే, దాచుకుంటే మార్పిం
నాకీ అనుమానం, నవ్వు తప్పించుకుపోతావనే భయం

పోతుందా? నిన్ను చంపితే — అవును. నిన్ను ఎవరి దక్క-
కండా కోనే నే—

కా॥ పిచ్చే మళ్ళీ, నేను వెడతా.

వెం॥ వెడలావా! నా నించి పోతావా! పో, లష్టదమముండా,
యెట్లా పోతావు?

(గట్టిగా పట్టుకున్నాడు.)

కా॥ మీ కాళ్ళ పట్టుకుంటూ, ఎక్కడూ మిమ్మన్నీ వొదలను.

వెం॥ నిజమేనా?

కా॥ నిజం.

వెం॥ నే నెన్నోవాణ్ణి? నిజం చెప్పు.

కా॥ అట్లా అనకండి. మీరే—

వెం॥ అబద్ధం. చెప్పు—

కా॥ ఏం చెప్పను?

వెం॥ నాలుగోవాణ్ణా, ఏదోవాణ్ణా—

కా॥ నాలుగోవారు.

వెం॥ మంచిది. ఇక నన్ను వొడలి యింకోరి వచ్చికి వేంచెయ్యవు
కద!

కా॥ నిజంగా వెళ్ళను.

వెం॥ ఇట్లా రా (వచ్చిగా కళ్ళలోకి చూస్తున్నాడు.) నిజమా?

కా॥ నిజం.

వెం॥ (చెప్పని) కాదులే. ఎట్లానూ వొడులుతావు. ఎట్లా
నూ పోతావు. సమ్మకంగా కనపడ్డా పైకి, నా వెనక నీ
కళ్ళు వెతుకుతోనే వుంటాయి. నువ్వు విశ్వాసంగా వుండా
లనుకున్నా, ఆ కళ్ళు నిన్నీ దుబ్బకపోతాయి. అయ్యో! యీ

అగ్నిని తెచ్చిపెట్టకున్నానే...పంచేయ్యను...సరేలే.....
మరిచిపోయినాను.....సరే. ఎట్లానూ పోతావుగాని—
పోనీ వరం యియ్యి.

కా॥ వరమా!

వెం॥ అవుగో, వరమా, అయినావా? నాకు తెలుసు మళ్ళీ
నెన్నో— తగుతావని! అబద్ధపు బతుకు. పో, పో, నాకు
కనబడక పో.

కా॥ వరమేమిటి? ఏమిటావరం? చెప్పండి.

వెం॥ ఇస్తావా?

కా॥ చెప్పండి.

వెం॥ నుందు చెప్పు.

కా॥ ఆ!

వెం॥ విను. ఎట్లానూ నేను నీకు సరిపోను. నా అమ్మ డబ్బు
కాశికి యిక్కడ చేరావు. ఎట్లానూ యితరుల్ని నేను
క్కుంటావు. ఆ గతి నీకూ, యీ గతి నాకూ మనరూ
రెప్పించలేరు. నీ యిష్టం. నేనేమీ అను. ఎవరూ నాసరే,
ఎవరికోసంనా సరే— ఆ పోట రాముడికో, ఆ పోస్టు సారెని
బులో, బండివాడికో— నీ యిష్టం— నాకోసం అధ్యంతరం
లేదు. కాని నా కి మాటయియ్యి— వ్యాధి చెయ్యి—
ఆ నారాయణ, ఆ నారాయణ నెడవ— ఆ పాపికి— ఆ చింతా
లుదు— వాడిమొహం చూడ నను— స్రవణం చెయ్యి—
చేస్తావా?

కా॥ ఇంతేనా? మీరు నన్నడగాలా? మీరు అడక్కపోలే
మాత్రం— అసలు మొదట వ్యాధి చూడగానే—

నెం॥ సరేలే. ప్రమాణంచెయ్యి.

కా॥ (గోముగా) చేస్తాను. దానికేం? కాని మీ కాయనమీద
యెందుకంత కోపం? తోటవాడికంటె—

నెం॥ అహా, బాగావుండడా అంటున్నావు, అవునా? అమగో,
దుర్బుద్ధి- నాకు తెలుసు.

కా॥ ఛా, ఛా, వాణ్ణిచూస్తేనే నాకు అసహ్యం. నాకు కోపం.

నెం॥ నిజమేకద! నీకు వాడినంగతి తెలిసే యింకా అసహ్యపడ
తావు. ఆడవాళ్లని పురుగుల్లాగు లాగుతాడు. మురిస్తాడు.
మందులు పెడతాడు.

కా॥ అన్నీ విచిత్రాలు, పొండి.

నెం॥ ఆ, లేకపోతే స్రుతి ఆడదీ, చివరికి విమలవంటి గుణవంతు
గాలు సహితం వాడినెంటె యెందుకు పడుతుంది?

కా॥ విమల గుణవంతురాలా యేమిటి?

నెం॥ అత్యుత్తమురాలు.

కా॥ మరి యీ పని?

నెం॥ నేను చెప్పేదేమిటి? అది నాకి మంత్రప్రభావం.

కా॥ మంత్రంకాదు. యేంలేదు. శుద్ధపోకిరీ-

నెం॥ వాడి అందం.

కా॥ అందం వుండనిండి. శుద్ధపోకిరీ యేనా?

నెం॥ వాడిదైర్యం-

కా॥ అవును. అది నిజమేకాని పోకిరీకమా!

నెం॥ ఆ, బలేపోకిరీ!

కా॥ చాలామంది ఆడవాళ్లని మోసంచేశాడు.

నెం॥ ఆ, ఏందరినో-

కా॥ ఇప్పు డింకా వున్నారా, ఆ నెఱనకి !

నెం॥ ఎంతమందో !

కా॥ ఇంక నేనెందుకులెండి. నా వంక చూడనే చూడడు.

నెం॥ వాడికి యెంతమంది తేనేం ! ఇంకా కావాలంటాడు. అం

దులో నీవంటి అందముచది కనపడదంటే, వెంటి లిరుగు

తాడు.

కా॥ కాని నాకు లక్ష్యమా ! నేను కన్నెత్తి చూస్తానా? అప్పుడు

వాడే నన్ను వెంటిడించడం చూస్తాడు.

నెం॥ మరి నా వరం—

కా॥ చెప్పండి, వెంటిడించడం మానతాడుకద ! కాక అదేవనిగా,

సిగ్గులేకండా, నేనే కానాలని మదమిక్కి లిరుగుతాడా ?

నెం॥ ఎందుకు అడుగుతావు ?

కా॥ అట్లా తిప్పి తిప్పి యేడిపించాలి, అట్లాంటి నాళ్లని— పోకిరి

ముండాకోడుకులు.

నెం॥ నాణ్ణి తిప్పనూమోగు- వాడినంక చూడనూమోగు- సరేలే

యిన్ని మాటలు మాట్లాడతావుగాని, ఆ ప్రమాణం

చెయ్యవుకద ముందు-

కా॥ అసలు యేమీ సంబంధం వుండడానికి నీళ్లెన్నడును, నా

మీరను గట్టిదే నప్పుడు- ఆ నక్క- నెంటుబడిలే మాత్రం.

నెం॥ నెంటుబడ్డాడు. అవునా?

కా॥ పడితేమాత్రం—

నెం॥ నెంటుబడ్డాడు- యింకపూరుకోడు- నిన్ను పట్టిందాకా పూరు

కోడు. నాకు తెలుసు. ఏం చెయ్యను? ఎట్లానూ నాడి

దానివే!

కా॥ ఛీ, ఛీ!

నెం॥ ఆ, ఆ నిన్ను తీసుకుంటాడు. వాడికి నిన్ను దక్కనీను. వాడు నన్ను చూసి నవ్వితే నేను భరించలేను. నా కొత్త పెళ్లన్నీ, యీ అందాన్ని, నిన్ను కూడా, నాకు దక్కవలెండా, వాడేలాగితే- యిదివరకేలాగేదేమో- అవునా? అవునా? నిన్న సాయిత్తం, యేం చేస్తున్నావు? ఆ, ఆ- నిజం చెప్పవే, నన్ను చంపకే!

కా॥ ఛీ, ఛీ! అకుక్క - ఆవెధవ.

నెం॥ ఎందుకీ? ఛీ, రా, యీ రాత్రికిన్నా నాదానివే! ఆ తలుపు నిన్ను నాకిస్తుంది. లోపలికిరా. ఈ రాత్రికి నిన్ను నుభవించి తరవార- తరవార- చంపుతానో- యేం చేస్తానో- రా (లోపలికి తీసికెడుతున్నాడు.)

(విమల వొచ్చింది)

వి॥ నేను - విమలని - ఒక్కసారి పైకికొరండి అవసరం.

(వెంకటచలం తలుపు తెరుచుకుని వచ్చాడు)

మీ ఆనందానికి విఘాతం కలగజేలాను యీమనిషి. మీ ద్వారా కలప్రేమకోడానికి వచ్చాను. నేను నెడుతున్నాను.

నెం॥ నెడుతున్నావు, ఎక్కడికి?

వి॥ ఎక్కడికో! ఎక్కడికే నేనేం?

నెం॥ వెళ్ళి -

వి॥ ఏమో, నాకు తెలీదు.

నెం॥ నీకేదో మనస్థిమిలం తెప్పింది. పాపం, నీకింత కష్టంగా వుంటుంది దనుకోలేదు. అమ్మని పిలుస్తాను వుండు.

వి॥ వోడ్డు. యిద్దరిభార్యల సమస్య మీకు వుండనే వుండదు.

వెం|| అంతకోపమా ?

వి|| మీ మీదా ! ఏమీ కోపంలేదు.

వెం|| మరి —

వి|| నావిధిని నెరవేర్చుకుంటున్నాను.

వెం|| ఏమిటా విధి !

వి|| వెళ్లడం.

వెం|| ఇన్నాళ్లుమ్మీ యెట్లా వున్నావు, మరి ?

వి|| ఈనాడు మాయ విడిచోయింది. ఇంకా దృష్టి కలిగింది. సత్త్వ దర్శన మయింది.

వెం|| ఏం మాయ ?

వి|| భార్య, భర్త, తల్లి, బిడ్డ — అనే మాయ.

వెం|| వేదాంతం మార్చుకుతున్నావు.

వి|| మాయకదా ? నన్ను భరించడానికి వచ్చేది ఏమిటా నా భర్త ! ఎన్నో సంవత్సరాలూ బయటపడగలనా అని తీగలు కొరికి నేను భార్యనా ? పుట్టినాననించి నామీద ద్వేషం, ఉద్దవాలుగా పెరిగిన వీళ్లు నా పిల్లలా ! ఒక్క-చొక్కా, ఒక్క-కాని కలకంఠం వున్నానని నేను భర్తనా ! ఈ కలకంఠం వాస్తవమైన నిజాలవ్యవస్థలతోకి ప్రయోగం చేస్తున్నాను. అనిర్వదించండి.

వెం|| ఏమిటి, అట్లా మార్చుకుతున్నావు ?

వి|| పిల్లలిద్దరూ అమ్మమ్మ వద్దించిన వ్యవధువులను విద్రోహం చేస్తున్నారు. మీరూ, మీ నూతన వధువు, యిక్కడ క్రీడిస్తున్నారు. ఆ ముసలామె తన ప్రియశిష్యుడు నారా యణరావుని ఏమూలో లాలిస్తోంది — నేనే ఏకాకిని ! ఎవ

దికి కానిదాన్ని. ఒక్క- హృదయంలో యే బంధమూలేదు.
నిరర్థక జీవిని. జీవకళబరాన్ని !

నెం॥ పోసి నెలకొండమొందుకు ?

వి॥ వుండడమొందుకు ?

నెం॥ వుంటేనేం ? మాకన్న నీ కాస్తులెవరు ! పుట్టి లనేదికూడా
లేదుకద. నీకు !

వి॥ ప్రేమశూన్యమైన బంధనాలుగల అస్తులకన్న, ముఖ మెర
గని కొత్తవారు ఎక్కువ అదరిస్తారు. ప్రేమకోసం జాచే
చేతులు ప్రాణినిమషమూ గాయపడవు.

నెం॥ లోకమంటే నీకేం తెలుసు !

వి॥ తెలుసుకోడానికి యీ యీత్రే.

నెం॥ ఎందుకు తెలుసుకోడం !

వి॥ లోకం సంగతి తెలివినే, లోకమంతా దుర్జనమయమనీ,
కఠినమనీ, భయపడి ఇంట్లోనే ఉండి వుండాలనేగా, ఆడదానికి
లోకమంతా తెలికండా చేసింది ! ఆధయం బోగొట్టుకునేందుకే.

నెం॥ నలిగిపోతావు !

వి॥ ఇక్కడ !

నెం॥ అదివేరు.

వి॥ చూస్తాను. నేర్చుకుంటాను.

నెం॥ ఎందుకు ?

వి॥ నా ఆత్మ వికాసానికి.

నెం॥ పాపంలో పడిపోతావు. నీ స్వంత్రంతంవల్ల శలమనే !

వి॥ అవును. అవసరమని తోచినప్పుడు, పాపం చెయ్యడానికి

స్వతంత్రం కావాలి. ఇతరులు కల్పించే దుష్టతీకాక స్వబుద్ధి కల్పించుకున్న సరకసాఖ్యం కోరుతున్నాను.

వెం|| ఎక్కడో ఆ గుడిపాటి వాడి పుస్తకాల్లో చదివావు యీ మాటలు. కాని అకదానిని, వొంటరిదానిని.

వి|| అకదాన్ని, దిక్కులేనిదాన్ని, కనకనే నన్నింట అన్యాయం చెయ్యగలిగారు. ఇక్కడ నా ఏకాకనే.

వెం|| పదేళ్ళ కాలం చెసిపూజా, ఎవరి ప్రేమచూ సంపాదించ లేని లోపం నీదికాదూ?

వి|| అవును. అలోపనివృత్తికోసమే వెతుకుతున్నాను. నన్నెందుకు ప్రేమిస్తారు, యిక్కడ? ప్రేమించేనాటికి యివ్వజానికే, హృదయసంపదలేని, యీ తూన్యరాలి నెవరు ప్రేమిస్తారు? భానభాగ్యాన్ని, భావనువర్షాన్ని సంపాదిస్తాను. ప్రేమ కోసం ప్రతి గుమ్మం దగ్గర బిడ్డమిస్తున్నాను.

వెం|| మోసపోతావు.

వి|| ఇక్కడకంటేనా? పెళ్లి, భర్త, గృహం, భార్య గృహాలన్నీ, అనే మాటలు బోధించే నీతివేత్తల చేతుల్లో మోసపోయి నాను. అవి విచ్ఛేదం చేసుకుని ఐనాసలే నివితంలో అనుభవ భాగ్యాన్ని పొందమనే వారి మాటలు అనుకరిస్తాను. ప్రతి అపజయమూ, ప్రతి మోసమూ, ప్రతి నైతికపతనమూ, నా కళ్లకి బలము నిస్తుంది. నా కళ్లకి వెలుగు నిస్తుంది.

వెం|| నామీద కోపమైతే, పిల్లలేంచేశారు? తల్లివి. కన్నగర్భమా లేక?

వి|| కన్నగర్భం కనకనే, ప్రేమో, ప్రేమో, అని అరిచి, అరిచి భగ్గుమని దహించింది. నన్ను, నా గర్భం ద్వేషిస్తోవుంటే

సహించగలనా? ఈ నాచా యిద్దరూ నాకళ్లముందు చ సే
నా కింత బాధవుండదు. వాళ్ల చూపులముందు సిగ్గుతో
తలవంచుకోడంకన్న అసలు మాయమైతే చాలామంచిది.
ఇంకావుంటే ఇంకా చులకనొలాను. పోతే, నా ప్రేమ
కార్యాలు పూజకముంచుకుంటారు. నా ప్రేమ వాళ్లకి అవ
సరంలేదు.

వెం|| కాని వొదలగలనా?

వి|| వొదలలేను. కాని తప్పదు.

వెం|| ఇంట్లోని వాళ్ళకేం తెలుసు?

వి|| అవును. వాళ్ళకేం తెలుసు?

వెం|| ఎందుకు వొదలడం?

వి|| నా ప్రేమ వాళ్ళకి అవసరమూ, వ్రసయోగకరముగా చేసేం
దు. నువ్వువానికీ కాలసిన జ్ఞానాన్నీ, అభికారాన్నీ,
యోగ్యతనూ సంపాదించేందుకే. వాళ్ళని, నావాళ్ళని
చేసుకునేందుకు.

వెం|| నీవాళ్ళుగాక యెవరివాళ్ళు?

వి|| నిజమా! నాపిల్లలేనా!

వెం|| కాదూ? అమ్మమ్మదినెలలుమోసి, కని, పెంచి—

వి|| అవును. నాపిల్లలే! అడి రప్పరుకద?

వెం|| అంటే—

వి|| నా పిల్లలేగా! నావెంటే చేసుకునేడరాను.

వెం|| నీవెంటా?

వి|| నా వాళ్ళుగా!

వెం|| తీసికొని వంచేసుకుంటావు?

ని॥ అదంతా చెప్పతాలెండి. తీసుకువెళ్ళనా?

నెం॥ తీసికెళ్ళడానికా! నాకో?

ని॥ మీకా? మీకు కలుగుతారు.

నెం॥ అమ్మకో! అమ్మ చూమంటుంది?

ని॥ ఆమె పిల్లలా? తల్లిని- మొయ్యదానికి, బాధలు పడడానికి, చాకిరిచెయ్యడానికి- తీసుకు వెళ్ళడానికికాదు. నా పిల్లలే! పిల్లలు! నాపిల్లలా? ఎప్పుడు? ఆకలేస్తే 'అమ్మా, అన్న' మన్నున్నామని నేను అన్నం పెట్టగలిగితే 'చలివేస్తే' బట్టలు నేను పెట్టించగలిగితే, అసలు వస్తే రక్షించగలిగితే, అన్నమా అమ్మను. అప్పుడూ వాళ్ళకి నామీద ప్రేమ! వ్యర్థరాలిని నామీద గౌరవమా? 'ఛీ! ముండా' అంటూ, 'నువ్వేముండుని' అని అడవి 'నువ్వేచెళ్ళవ్వో' అని మిమ్మన్నీ అనగలిగినప్పుడు నామీద గౌరవం వాళ్ళ! వస్తుంది, మీకూ వస్తుంది. నామీద నాకు గౌరవం కలిగినప్పుడు, మీరందరికీ కలుగుతుంది.

నెం॥ సంసారాన్ని, నిబాధ్యాలను నెరవేర్చుకున్నవల్ల గౌరవమొస్తోందిగాని- ధర్మాన్ని, నీతిని-

ని॥ ఏమిటా బాధ్యతలు? నిబాధ్యార్థం! అన్న చేతి కోరికల్ని నెరవేర్చుకోవచ్చు. కోరికలకై భర్త భార్యని మార్చుకోవచ్చు. పిల్లలు అమ్మమీద తిరస్కారం చూపవచ్చు. కాని ఎన్నటి మారనిదీ, తెగనదీ, శాశ్వత శృంఖలమై దాస్య స్పృహకన్న మీదైన నీతిలో బంధించేది ఒక్కభార్య త్వమేనా!

నెం॥ అడదానవై నాక-

వి॥ దాస్యానికికాను- నాభార్యత్వంకో, నామాతృత్వంకోబాటు
క్షుద్రమైన నా స్త్రీత్వాన్నికూడా త్యజిస్తున్నాను.

వెం॥ త్యజించవు- సంచిపెడతావు.

వి॥ అవును. ఒక గడియస్వేచ్ఛకు, జీవితానికి అవురూపమై
పోయిన మాధుర్యం కోసం, అమ్మకున్నాను నా దేహాన్ని!
నిజం! అవును. నా కోసమే, నన్నుకోరాదు అతను- అతను
వొక్కడే, యింపుకోరపంజరంలో చెక్కలు చప్పుడు చెయ్య
సాహసించగలడు. అతను వొక్కడే - సాహస చెయ్యజాని
నా స్వేచ్ఛవున్న కీరుడు. అతను వొక్కడే!

వెం॥ అహా, చాలా యోగ్యుడు నొరికాడు, నువ్వు మెచ్చుకో
డానికి!

వి॥ నాకు తెలుసు, అతని మాటలు అబద్ధాలని, అతని చూపులు
అస్తీరాలని. కాని మీ తల్లి కలవునిగాడ ఆధారపడే, మీ
విధేయ ప్రేమకన్న, నీతిబంధాలు తెంచుకునే సాహసంతో
నన్ను యీడ్చుకుపోయే తాత్కాలిక కామమే మధుర
మయింది. హేయమే! కాని మంగవలె మూలపడి బూజు
పట్టిన నా జీవితానికికూడా వ్రసయోగముంది. యెంత నీచ
మైనా, తాత్కాలికంగానైనా యింకొకరిని తృప్తిపరచడం
దనే ఆశ యెంత ఆనందకరమైనది!

వెం॥ కాని, నీ పాలివృత్త్యం, నీ నీతి-

వి॥ నా నీతా! మీరు, మీరుకూడా నా నీతిని ఖండించేవా
రేనా? వొట్టిపోయినగొడ్డుని వొదిలివట్టు పడేర్పు వ్రసయో
గించుకుని, కొత్తభార్యకోసం, వొదలడం, ధర్మమేనా? మీ
శాస్త్రాలు స్త్రీలకు బుద్ధిలేదని ఎంత ఘోషించినా, ఈశ్వరు

డిచ్చిర బుద్ధ సరించలేదుమరి ! ఎందుకు యీ వాదన, వెదు
తున్నాను.

వెం|| ఈ అర్ధరాత్రి యెక్కడికి ?

ని|| దీనికేమంటి యింకే. ఈ రాత్రి బెంగళతారు, ఆ గదిలోకి
వెళ్ళిందాకా. కేపు పడతారా ! వెదుతున్నాను.

వెం|| వీలేదు.

ని|| అట్లు నినేకాలం చాటిపోయింది. అన్ని భయాలు విచ్చ
న్నమైనాయి.

వెం|| అమ్మ యామంటుంది!

(విమల నవ్వింది) అమ్మా, అమ్మా.

ని|| అమ్మ యెంచేస్తున్నది ! ఇక్కడ ప్రండరలుచుకున్న వారికి
భయాలుగాని నాకేమిటి ?

(మంగమ్మ వచ్చింది.)

మం|| ఏమిటిది ?

వెం|| ఇది యెక్కడికో వెడతానంటోంది.

మం|| వెళ్ల తలుచుకుంటు వెళ్లనీ.

వెం|| ఏమిటి, అమ్మా ! నీక్కూడా మతి భ్రమించిందీ రాత్రి !
వీలేదు. వెళ్లనీకు.

మం|| ఐతే ఆపు.

వెం|| అందుకునే నిన్ను పిలిచాను.

మం|| ఇంత శుద్ధ అప్రయోజకుడివి గనకనే నీ భార్య నిన్నెదిరించి
పోతానంటోంది. నీ కళ్లయెదలే యింకోమొగాడితో నాట్య
మాడింది.

వి! అయన్న నకండి. అన్యాయం! పట్టేనించి చూస్తున్నాను. అయిన పాపాలనీ, అోపాలనీ, వసంతుడంటే, యెంతకార్యమో అంటే. (నెంకటచలంతో) నేను కాపరానికొచ్చి వారం కోజాలయిందిగావును. ఇంకెంతమా? అకోజు మధ్యాహ్నం 'చింతాంగి' చదువవోస్తున్నారు. అప్పుడుకానినీ నంతో పంకో చించిపాలేళాను. ఇంగ్లీషు మాట్లాడుకోవటం, పోషనారు, జాతెల్లు మానమన్నారు. కాకింనుడిగానా? నాన్నవానికి, మీకు, యింకెంతనుకున్నాను. అయినవో మానాను. కాని అనురాగం పోసింది. అచితాంగిమీది కోసం మీదికాదనీ, యింగ్లీషుమీదిచ్చేసం, జాతెల్లుమీది అనన్యాయం, అనన్యాయం, అన్నీ - మీ భావాలు, అభిరుచులు, పుణ్యాలు, అన్నీ అడువనీ. మీరు ప్రశ్నించేసాం అనుచేతున్నోరు బొమ్మ, అను ముచ్చటన్న పుణ్యం. శివనామ, యిప్పుడు, మీ స్వబుద్ధి అలాపించండి - స్వబుద్ధి నడుస్తాను. కాని 'ఏం చెప్పవ'నీ, 'అమ్మనడుగు' 'ఏం కట్టునంటే మీకు బావుంటుంది' వంటి. 'అమ్మ చూమంది'.....అంతా, అమ్మ, అమ్మ, అమ్మ, ఇంక మీమీది నాకేం గారనం, భక్తి. అవును, నేను అభ్యర్థించేవాను. కొట్టిండి, నకండి, కాని 'అమ్మా చూడు' అనకండి - మీరూ ఒక మనుషులే! మీరూ ఒక భక్తనా? (మంగమ్మతో) నేను చూశాను. మీరు నా సిల్లిల్ని పెంచే విధంతోనే వెలుస్తోంది - యీయన్ని యెల్లా నడుంవిరిచి, నెన్నెముక వడిచి, మెదమని చితకకొట్టి, యీ చతిమిడి ముద్దని తయారుచేశారో! నేను కాపరానికి రాగానే నన్ను

అమ్మా మీ చేతుల్లో మునంవలె నొంతు మీ చిత్తునుసారం
 మార్చాలని చూశారు. నేను స్వాగతం కాకపోవడం చేతనే
 కద, నేను పోకోధన నాను. ఇంకోవల్ల నూఅమ్మ నేర్పించ
 నీ నీలన్నె యిక్కడ అవచ్చానా? నాయి. నన్ను చీలు,
 పెక్కుచీలిడి, నన్ను, అన్నీ పూరకచాలా? నా భావం
 అక్కడ నుంచి భోగం వచ్చిందా? నన్ను నా మనసులోలేంది,
 నారాజునా? నానూ నా జున్ను పూర్తు వచ్చింది, మొదట
 మీరుకావూ? అనేకారణం, అందుమాటం నిజంగాన
 కాదు. నీ ను మనసుకి అనిమనాన గోచి మంచిదనిపిస్తోంది
 అది నాకు తెలుసా? నూ అమ్మని పదిమూర్తులను
 కోరు, పోయినదని బాగా? పూర్వార్థాన్ని నూ అమ్మని,
 నాచానా, 'అమ్మ' అనిపించింది, అది, నూ మునుమునం.

మం॥ అయిందేమో, అయింది. ఇప్పుడెవన్నె నీవనినా?

నెం॥ వెళ్లడానికి వీల్లేదు.

వి॥ (మంగమ్మతో) చూడండి.

మం॥ (చిరునవ్వుతో) నీవెవరి? నీ భర్త! ఇలా కొంగా
 స్వయంప్రకారం నువ్వు - నేను నామనానాను. అబ్బాయీ
 నీు యుక్తమని తోచింది ఇయ్య. నాకు తెలియదు.

(నెళ్ళింది)

వి॥ నాకతాను - ఒక్క వరమియ్యండి.

నెం॥ వరమా!

వి॥ అవును - నా పిల్లలకి నామీనంతా అబ్బాయి చెపుతుంది
 ఆమె - నేను దుర్మార్గురాలిననీ, తేచిపోయినాననీ -
 మీరన్నా కనికరించి, నామీద వాళ్లకి గౌరవంనిలపండి -

నిర్భాగ్యురాలనండి— దుర్మార్గురా లనకండి— చచ్చిందనండి—
లేచిపోయిందనకండి.

వెం|| (కన్నీళ్లతో) నువ్వు నెమరో, ఇంకా యెందు కదంతా —
వాళ్లేమనుకుంటే నీకేం?

ని|| ఎందుకంటా — ఎందుకంటా, నాను మల్లారావాలనివుంది.

వెం|| వీలుంటుందా?

ని|| మీ దుర్మార్గుకాదు — వాళ్లదగ్గరికి. నామీద ప్రమేయస్థైర్య
చెయ్యకండి — మీవాదాలు వట్టేటటు — నెమరున్నాను
శలవు. (వెళ్లింది)

(వెంటట: లం — పట్టానెమరును వున్నాను. కామన్న వచ్చి నెమరు
నుండుంది. వెంటట: లం నానామీద చెయ్యసింది.)

వెం|| ఈ గోల్లల్లో, పాపం, నిన్ను మరిచిపోయినాను. ఏం చేస్తా
న్నావు వొక్కతెవ్రా?

కా|| వింటున్నాను.

వెం|| రా.

కా|| ఏం చేస్తారిప్పుడు?

వెం|| ఏం చేస్తానూ?

కా|| వెళ్లిపోతోంది.

వెం|| రెండురోజులు తిరిగి మల్ల వొస్తుంది.

కా|| వెళ్లాలనే ఉద్దేశ్యమానో, కాదో!

వెం|| కాక?

కా|| వేరే ఉద్దేశ్యమా?

వెం|| అంటే —

కా|| సాహసంచేసి, యీ నైరాగ్యంనో —

వెం|| ఆ! —

కా|| విచారం భరించలేక —

వెం|| అవును — భరించలేక —

కా|| యామన్నా మండగం —

వెం|| అవును, అవును.

కా|| ఏం చేస్తారు?

వెం|| ఏం చెయ్యను?

కా|| పూరుకుంటే యెట్లా?

వెం|| పూరం —

కా|| చాలా.....ఆపండి.

వెం|| ఆపాలా?

కా|| అవును.

వెం|| ఎట్లా?

కా|| వెళ్లండి.

వెం|| వెళ్ళి.....ఏం చెయ్యగలను?

కా|| కాని మనసంగతి —

వెం|| ఏం?

కా|| మనమీదికి —

వెం|| మనమీదికా —

కా|| అవును — మనమే చేశామని —

వెం|| మనమా.....ఛా!

కా|| నమ్ముతారు.....ఆమె అడ్డం తొలిగించాలని —

వెం|| అవునా? ఛా! నిజమా! ఎట్లా? ఏం చెయ్యను?

కా|| వెళ్లండి.

వెం|| అమ్మతో చెప్పతా.

కా|| అమ్మం చెస్తుంది?

వెం|| నేనేం చెయ్యను?

కా|| జుట్టుపట్టుకు లాక్కురండి —

వెం|| మళ్ళీ వెడుతుంటి.

కా|| గదిలో తాళం వెయ్యండి.

వెం|| ఎన్నాళ్లు?

కా|| ముందు తీసుకురండి —

వెం|| రాదు.

కా|| ఆ.....ననంను లేచి ఏడుస్తున్నాడని చెప్పండి.

వెం|| వాళ్లంటేనే కోపం — రాదు.

కా|| కోపంలేదు — ఏంటేదు. తొరగా వెడుమరూ!

వెం|| తరవాత —

కా|| గొల్లం వెయ్యండి — తరవాత చూసుకుందాం.

వెం|| ఎంత తెల్లినా నదానివే!

(సంకటచలం జల్లాడు. కామాక్షి వాకిట్లోనుంచుని వుంచి. నారాయణ సిగరెట్టు కాలుస్తూ వచ్చాడు.)

నా|| ఎవరు? నాకిన్నిరసానేనా?.....ఏదీ.....ఒక చిన్న

కీ రసకానీ, విని ఆనందిస్తాను.

కా|| నీ మొహానికి పాటకాదు. వుమ్మన్నాను.

నా|| నెయ్యిపోనీ. ఇంత దూరంగా పడమ. దగ్గిరికి వస్తాను.

కా|| అడుగు కదిలావంటే అరుస్తాను. పో.

నా|| లోపలవున్నాడే?

కా|| ఆ.

నా॥ (నవ్వుతున్నాడు) తొరతొరగా తలవొంచుకు పరిగెత్తు
రున్నాడు. కొద్ది పెట్టెన్ని వొదిలి ఎంచుకు పరిగెత్తుకుపో
తున్నావో చూడ్డానికి వచ్చాను.

కా॥ ఇప్పుడే వస్తారు.

నా॥ సగం లో యిట్లా నిన్ను వొదిలిపెట్టి రసికజికోసం చూస్తు
న్నావా? ఈ కొద్ది తోభనపురాత్రి, వొక్కపెట్టె, యిట్లా
విరహబాధతో బాగరణచేయ్యమని వ్రాశాడా ఈవ్వరుడు?
పాపం! చూస్తూ, చూస్తూ నేనెట్లాపూరుకోను?

కా॥ ఆ పెట్టెకు వుండేసుకో చూసి సంతోషిస్తాను. (నవ్వుతోంది)

నా॥ చచ్చి సన్నుచూస్తే అంత సంతోషమైతే, బలికివున్న
వాణ్ణి నేను యెంత ఆస్వాదంగా వుండాలి!

కా॥ నీవహున్న చూస్తే, మరే గంతులేస్తాను.

నా॥ కాని నీభరికూడా చేయ్యమంత అపురూపమైనాడుగా!

కా॥ నీవల్లనే.

నా॥ అంత అదృష్టమే! ఐదే ఆలోషం రీచ్చే బాధ్యత నాదన్న
మాటే!

కా॥ నీకో బాధ్యతలు కూడాను, నీమొహానికి! (వుమ్మేస్తోంది).

నా॥ నామొహాన్నేమీ అనకు. అనిక మళ్ళీ నువ్వేముద్దు పెట్టు
కుంటావు దాన్ని.

కా॥ ముద్దులుకాదు. తంతాను.

నా॥ తన్ను (దగ్గరికి వస్తున్నాడు)

కా॥ దగ్గరికి వచ్చావా, తలుపు వేసుకుంటాను.

నా॥ నన్ను లోపలికి రానిచ్చి వేసుకో!

కా॥ నీమొహం పగిలేట్టు వేస్తాను.

నా॥ ఎందుకు అంత అగ్రహం నామీద? నెరవేరినదే—గుర్తు

లోనున్నా, గాలిలో యెగిరిపోయా— కళ్ళ కయెంచి—

కా॥ ఏ! నీలో నాన్నా నీ మహాపాపం. మా నాన్నగారిని

అట్లాంటి మాటలున్నీ అని నిస్సంశయ నాలో మాట్లాడు

తున్నావా?

నా॥ నీమీద మమతచేతనే తిట్టాను.

కా॥ అబద్ధం.

నా॥ మనిషికి అక్షం పొన్నాడని కోపం.

కా॥ నోరుముయ్యి- నేనెవరు? నువ్వెవరు?

నా॥ అయ్యో, అడుగులావా?... నువ్వు చంద్రబింబం, నేను

చాతకం. నువ్వు పద్మం, నేను తుమ్మద. నువ్వు పచ్చని

జామిపండు, నేను ఆకుపచ్చని—

కా॥ చాలించు కవిత్వం.

నా॥ నిన్ను చూస్తే ఒక్క— కవిత్వమేమిటి? నీన్ని పుట్టికొన్నా

యనుకొన్నావు? నీ తెలివికలకల్లా, గుండనికొమ్మూ, చూడ

గానే—

కా॥ ప్రారూకో.

నా॥ ఇక్కడ వొకరికి కళ్లులేవు. నీ అందాన్ని చూసి మెచ్చుకో

దానికి— చూడు, ఆ కొమ్మూ, ఆ మెడ చూసుకో— ఒకసారి

నువ్వే చూసుకో.

కా॥ (చూసుకుంటూ) ఏముందే? (కోపంతో) ఏమిటా మాటలు?

నా॥ నువ్వెల్ల నట్లా పాదాలమీద జార్చడం, చస్తే యీ దేవం

వాళ్ళకి చాతనవుతుందా? బుజంమీద అట్టు వేళ్ళాడమూ—

కా॥ ఉత్తమాటలు— అన్నీ అబద్ధాలు—

నా॥ నిమలతోని అందాన్ని చూడలేని నిర్భాగ్యుడు నిన్ను
మాత్రం నీ సంతోషపెట్టగలడు?

కా॥ విమల నాకన్నా బాప్రంటుందా?

నా॥ చూడడానికి బాప్రంటుంది. కాని నీ సంగతి వేరు.

కా॥ అంటే...

నా॥ నీ అకర్మణ వేరు- పాపకాని, సారాయికి పున్న చేదం-

కా॥ పోలికంటేదు. సరిగా చెప్పక విత్వం మాని.

నా॥ అసలుమాట లవసరం చేకందానే హాసించేసి చెపుతాను.

(వొస్తున్నాడు.)

కా॥ ఏంవొస్తులే అక్కడే ఆగు.

నా॥ నీ చూపులు నన్ను నిలవనీక నడచున్నాయి. పదిహేతు
న్నాను (మాటలుతో గుమ్మందగ్గరికి వచ్చాడు) నిజం
చెప్పు, ఏంకావాలని అట్లా చీకట్లో వెతుకుతున్నావు నీ
చూపులతో?

కా॥ (అలోచిస్తూ) నాక్కావలసిందంతా.

నా॥ అమ్మా!

కా॥ ఏమిటి?

నా॥ చెప్పను.

కా॥ చెప్పాలి.

నా॥ చెప్పను.

కా॥ చెపుతావా, చెప్పవా? కొడతాను.

నా॥ చెపితే.

కా॥ ఏంలేదు.

నా॥ చెప్పను. కొట్టు.

కా॥ పో, దూరంగా, పో.

నా॥ చెప్పనా?

కా॥ చెప్పుమరి.

నా॥ చెపితే, ఏమిస్తావు?

కా॥ చూద్దాంలే, చెప్పు.

నా॥ ఏమంటే, చాలా అనుభవశాలివి.

కా॥ (కోపంగా) ఏం అనుభవం?

నా॥ రసికత్వం.

కా॥ (ఏమిస్తో) నన్ను పాపమూటలన్నీ అంటున్నావు మంటి దాన్ని చేసి. (కోపంతో) పో, వెళ్ళు, దుర్మార్గుడా!

నా॥ నేను వెళ్ళను.

కా॥ ఆయన వస్తారు.

నా॥ నాకు భయంలేదు.

కా॥ నాకు భయం.

నా॥ ఆ కారణమేనా?

కా॥ ఏది?

నా॥ పెళ్ళిచేసుకున్న కారణం.

కా॥ అం—

నా॥ డబ్బు.

కా॥ (కోపంతో) డబ్బుకే నన్ను ముక్కుకుంటాననుకున్నావా? అంటావా! నీమొహంమండా, వెధవా, పో, నాతో మాట్లాడకు.

నా॥ ఏడిశావు నోరుముయ్యి. నిజం మాట్లాడితే, అట్టానే అదిరి పడతారు, చిందుల గుర్రంలాగు. ఏమిటది?

కా॥ నాకేం నీలిలేదనుకున్నావా?

నా॥ అబ్బో, నీతి! స్కూల్లో చదివిన పిల్లల నీతి నేనెరగనూ!

కా॥ అమాటకూడా అన్నావా? నన్ను, నన్ను, అన్నావా,
(నడుస్తోంది) అడవాన్ని, వంటదాన్ని చేసి— చిక్కిందికదా
అని—

నా॥ చిక్కావా! (నవ్వుకున్నాడు.) చిన్న పిల్లలాగు యెట్లా
వోణుకుతున్నాడో, స్కూల్లో దూరి, తోకలాడిస్తున్నట్లు—
(కామాక్షి లోపలికి జరిగి తలుపేళింది.)

అయ్యో, అయ్యో, చచ్చా!

(కామాక్షి తలుపు కొంచెం తీసి చూసింది.)

కా॥ ఏమిటి?

నా॥ అమ్మా! నా వేలు తలుపు సందున నలిగింది— చూడు.

కా॥ పాపం! (వేలు పట్టుకుంది.)

నా॥ ఒక్క— వేలు నలిగితేనే యింత కరుణ కలిగితే, నే సంతా
నలిగిపోతున్నానే, బాలిరామా? ఏం వేమాలు?

(కామలిండుకున్నాడు. చెప్పన వొడిచి నవ్వుతున్నాడు.)

కా॥ ఏమిటి?

(నారాయణ నవ్వుతున్నాడు)

ఎందుకు నవ్వుతావు?

(నారాయణ నవ్వుతున్నాడు.)

చెప్పతావా, చెప్పవా? చెప్పు ముందు. చంపుతాను.

చెప్పు.

నా॥ ఓహో, ఓహో! వేలు నలగనూ లేదు, ఏంలేదు.

కా॥ అది నాకూ తెలుసు. కాని యింకా యెందుకో నవ్వుతు
న్నావు. చెప్పు ముందు.

నా॥ (నవ్వుతో) ఏం లేదులే—

కా॥ ఇంక ఆ నవ్వు మానవూ !

నా॥ ఇంతదానివని తెలీదు.

కా॥ అదుగో మళ్ళీ. ఎంతదాన్ని ?

నా॥ నిజం వొప్పుకుంటావా ?

కా॥ నిజమేతే—

నా॥ చెప్పనా ? కోసంరాను కద ! ఇంతవరకు ఎంతమంది మొగా

శృని యెరుగుదువు ?

కా॥ నేనా, నేనా ? (నివ్వబడింది) నన్ను అంటావా ? పో.

(తోసేసింది అతన్ని.)

నా॥ నిజమేనా, కాదా ?

కా॥ పో, పో, వెధవా, పో.

నా॥ ఇంకెందుకు నేను వెళ్ళడం ? తెలిసిపోయిందిగా !

కా॥ ఏమిటి తెలిసింది ? ఎక్కా తెలిసింది ?

నా॥ ఏంలేదులే.

కా॥ చెపుతావా, తన్ననా ?

నా॥ చెపితే వొప్పుకుంటావా ?

కా॥ చెప్పలే ! చూడూం.

నా॥ నువ్వు.....నీ కొమ్ము నాకు తగలగానే తెలిసింది. నీ—

చేయలు నా బుజాని కానించే విధమే చెప్పింది. బలేదానివి.

ఏంటక్కులు చేశావు ?

(నవ్వుతున్నాడు.)

కా॥ (భయంతో) ఏంటెలుస్తోంది నీయెంపాం ?

నా॥ అదికూడానా ?

కా॥ ఏది ?

నా॥ అదే !

కా॥ అంటే—

నా॥ ఓ, ఓ, బలేదానివి. ఎన్నెల్లు.

కా॥ పో, పో, వెధవా !

(కళియశర్మ. నయ్యగారికి, రప్పం నామని తలుపువేసుచుండు. లోపల నవ్వుతోంది. నారాయణ తలుపు నెట్టి, కొట్టి, బలినలుచున్నాడు.)

నా॥ ఒకసారి తలుపుతీసిచూడ— ఒకమాట వినినో— యింత నిశ్శబ్దమీ అనను— అన్నీ అబ్బాయిలు. నువ్వు యేమీ యెర గవు.

(ఒక మాట కామాక్షి లోపలి నవ్వుతోంది. నిరాశతో, దిగులుపట్టి, నారాయణం వీధుస్తున్నాడు.)

నువ్వు కనపడకపోతే, యిక్కడే చచ్చిపోతాను. ఎందుకు యింత నిద్రయ !.....ఎందుకు నన్ను చంపలెవ్విగ్గా ! నేనింక బిగ్గిరిగా యేడుస్తాను. ఎవరు రానీ, నాకు సిగ్గులేదు. భయం లేదు. తలుపు తెరుస్తావా, బద్దలుకొట్టనా ?

(కామాక్షి తలుపు కొంచెంగా తెరిచి చూస్తోంది.)

కా॥ వెళ్ళు, ఎవరన్నా చూస్తే అపరిధిష్ట. అయిన వొస్తారు. ఎప్పుడన్నా,.....ఇప్పుడుకాదు.

నా॥ (కాళ్ళ మీదపడి) నన్ను చంపకు— నేను బతకలేను— నేను వొంటరివాణ్ణి— నా కెవరూ దిక్కులేదు. నా కామాక్షి కాదూ ? నా మనోహారి, నా కిన్నెరవి కాదూ.

(మాట్టాడుతో కామాక్షిని లోపలికి తీసుకెళ్ళి తలుపువేసుచున్నాడు.)
(మంగళమ్మ, సుందరేశయ్య వచ్చారు.)

మం|| యెక్కడ యీ కళంకం పైటికి వొస్తుందో, యెక్కడ నా
 మూలంగా యీ వంశానికి అపకీర్తి వొస్తుందో అని యెన్ని
 అబద్ధాలాడాను ! యెంత నంచుకు లోబడ్డాను !

సుం|| ఎంత అనలం తెచ్చిపెట్టాను !

మం|| నువ్వు తెచ్చే దేముంది ! విధి.

సుం|| అంతకన్న నిగ్రహం వ్రంధవలసింది నాకు. మొగవాణ్ణి
 రెప్పించునన్నను. అడవాన్ని సెన్ను పెట్టుకుంది స్త్రీ !

మం|| గర్భం నాకుంటా జరుపుకోనే పాపములు నినిపిస్తారుటగా ?

సుం|| అదికూడా తెలిసింది నీకు ?

మం|| పాపం ప్రపంచం ! ఇంక అంత మాత్రము భయమూ వ్రం
 డకపోతే, పాపం పెరిగిపోదూ ?

సుం|| కాని నీ నిషయం అత్యోచించుకో. ఎంత కాని చెప్పింది !

ఎన్నేళ్ల సరకం తప్పేది నీకు !

మం|| నా నిషయమో సో ! కాని లోకమంతా యిట్లా చేస్తే—
 ఇంక నీటి, దున్నీ— (అగ్గి) అవును. నేనెవర్ని, లోకపు సతి,
 దుర్మతి శాసించడానికి !

సుం|| ఇంక నిరహంతేమి మనకి. మన స్నేహాలకే జరనం, భయం
 కరమైన జంకుగానిలంతో అంతం యీ మధురమైన
 విశ్రాంతిలో !

మం|| ఆ మొదటి స్నేహంవేరు, యీ చివరిది వేరు—

సుం|| ఏం ?

మం|| నీకు తెలీదూ ?

సుం|| అంతే, ఎప్పుడు వొంటికిగా కలుసుకుందామా అనే మహా
 జ్వరం, ఇంక యీ జన్మానికి రక్తం అనుభవించదు.

మం॥ కాని పొంటికిగా మునుపు గదిలో కలిసిపోవుచు మాత్రం,
ఆ భయమూ, తొందరా—

సుం॥ స్వేచ్ఛగా వెళ్ళుచు కలుసునచే నేలు కలుగుతుంటా అని
చూడమరాము— ఆ స్వేచ్ఛ పేరా కలిగిపోయి, మధురమున
ఆ పను మాయమయింది— నితరులు అంతే!

మం॥ అబ్బా! పంత భయ మేనేది!

సుం॥ పొత్తి కట్టి పలుపు వినివలసినదానిని— ఎంతకాలం వున్న—

మం॥ నువ్వయినా ఎంతకాలానీ! నా గదిలో వెళ్ళుచున్నారో
గాని!

సుం॥ మీరు తప్పిందారు. పట్టి వెళ్ళిపోయారు.

మం॥ (గిరికించుకొని) ఇట్లాంటి స్వేచ్ఛను వెళ్ళుచూ దూర
గనుకదా! భయమంతో పను అంతరించి పోయింది ఆ పాలుగు
దినాలూ!

సుం॥ కాని ఆ భయమంతోనే వుండి, మాధుర్యం— స్వేచ్ఛ, స్వేచ్ఛలో
తృప్తి నిస్తుంది.

మం॥ తృప్తి నొగ్గ నా గుండెలా రా మాటలు! జన్మమంతా
పుత్ర నూహలోనే తప్ప—

సుం॥ వెంకటచలాన్ని నా అమృతవిభావ్య సంగతి మనసులో
గుచ్చుకుంటే వుంటుందనుకుంటాను యీరాత్రి! నాకూ
అంతే! ఎన్నియెట్లా దాంతో కావరంచేసినా, మళ్ళీ తొలకరి
నొచ్చిపోవుడల్లా నువ్వే భావకం నొచ్చి బాధపడిదానిని.
నిన్ను మరిచిపోయిన తరువాత కూడా ఏదో అర్థంకాని ఆనందం
ఆ వాన గాలిలోంచివచ్చి, నా హృదయాన్ని కలత

పెట్టింది. కాని కామాక్షి మాత్రం యే చింత లేకండా ఆనందంగా వుండి వుంటుంది.

మం|| అవును. సంసారంలో మొదటి అన్యతాన్ని రుచిచూస్తూ వుంటుంది. ఏ కలతా లేని ఆనందాన్ని. చెల్లని వ్యర్థించి యింకజన్మమంతా బాధ్యులై! కాని యీ ఆరుగంటలూ, ఆ తలుపుకాపాడుతుంది, నాన్నని యీపుక్కకి. ఆవాళి రాత్రి. కిక్కిరిస్తూ గదిలోకి రోడ్డుమీది లాంతరు వెలుగురు పడుతుం దని భయం.

సుం|| నీ చేరకొంగులో నా చెమట తుడిచావు. ఆ ప్రేమని తలుచుకుంటు, యీనాడు మనసు ఎట్లానో అవుతుంది.

జీవితానికంతా అందమైన కల—

మం|| నిజంగానా?

సుం|| నీతిగా, మర్యాదగా, నా భార్యతో గడిపిన యిరవై ఐదు ఏళ్లలోనూ, ఒక్క దివ్యమైన మరణే యీ జ్ఞాపకంరాదు— కాని నీతో భయంలో, శాపంలో గడిపిన ఆ ఒక్కశాత్రీ— నిజంగా పాపమేనా? పాపమైతే ఎందుకు నా హృదయం ఆనందంలో నృత్యం చేస్తుంది! ఆ పాపం, తిరిగి అట్లాంటి పాపం యెందుకు తటస్థించలేదా? అని యిట్లా వేదన యెందుకు? మన రొమ్మల మధ్య సలిగిన జాజుపువ్వుల వాసన జ్ఞాపకంలేమా? ఏరోజు, ఎంత పనిలోవున్నా, ఏదో ఆలోచిస్తున్నా, ఆ జాజుపువ్వుల వాసన తగిలేప్పటికి, గుండె అతాత్మగా పట్టినట్టు అయ్యేది— ఎందుకా అని—

మం|| ఏంచేస్తున్నాను. ఇన్నేళ్లు నేను? ఎందుకు బలెకాను? ఎందుకోసం? నీతికర్తలకి, తుచ్ఛప్రపంచానికే భయపడి,

దివ్యమైన ఆనందాన్ని వొడులుతున్నాను. నా ఆత్మని, నా
మర్యాదని, చూసుకుని చివరమంతా కష్టపడి బంగారాన్ని
పొగుచేతాననుకున్నా, సత్యకాంతిరూప పరీక్షితుని, అంతా,
అంతా, గతా, మన్నగా మారించి. మర్యాదా, నీ,
అంతా కలిసి - మనం చేడి శాస్త్రాన్ని, చూపుల కలియికిలో,
దగ్గంగా చేర్చి వొట్టుకున్న చింతల స్వర్ణలో, అనుభవించిన
తెండు నిమిషాలకి సాటికొన్నామా! ఎందుకీ ప్రపంచం తెను
అనందాన్ని కలిగి, మర్యాదలూ, భగము, అట్టి, కిట్టి,
స్వప్నాయుధానికి నిజాలు పడుతుంటే నీ కష్టపడకుండా?

సుం|| మనం పడలా?

మం|| ఇట్లా అశాస్త్రమనున్నా వొస్తేందా?

సుం|| మంచున్న మాచిమి వివేకమూ లేదనుకుంటూ ప్రపంచా
నికి - ఏ రసికులకోతప్ప.

మం|| ఏం చేశాను, యిన్నేళ్లు? ఇతరులని సంస్కరించడంలో
నావెమికలు విరుచుకు సార్థకపడదనుకున్నాను నాదనిం.
ఈ యిరవ యేళ్లు ఒకరం యింకోర్ని చూసుకోడానికి
భయపడి.-

(గదిలోపల్నించి నవ్వులు)

ఒక్కసారి జన్మానికల్లా, ఒక్కసారి అట్లా - వెళ్ళిచూస్తాను
పోనీ, నా కన్నులు సార్థకమయ్యేట్లు -

సుం|| వుందూ! వాళ్లతోనేమిటి? వాళ్లననుభవించనీ - మనం
మాత్రం -

మం|| ఇంకానా! ఇప్పుడా! ఎంత ప్రయత్నిస్తేమాత్రం ఎండా
కాలపుగాలికి ఆరాత్రివలె, రక్తం పొంగుతుందా, వొట్టట్లా

నరనరం లాక్కుపోతుందా, ఇంక నానమ్మ అట్టా మేరవ
గలనా, ఆ పువ్వులవాణ్ణుతో తల మధురంగా తిరుగుతుందా
లాభంలేదు.

(విమల వెడుతోంది)

ఎవరది? అదే, విమల... ఎందుకో, చీకట్లో మళ్ళీ యింటి
వేపు వెడుతోంది. రండి ముల్లిగా నెక్కి వెళ్ళి చూడండి.

(వెడుతున్నారు.)

సుం|| పాపం, దాన్ని చూస్తే నాకు దిగులుగానే వుంది. ఎగో
అదీ వయసులోవుందా -

మం|| కాని అదీ చేసిన మర్నయమో! ఎన్నిసార్లు మువలించినా
యెడిగించి, ముక్కుపూర్వకంగా - అందులో యిద్దరు పిల్లల్ని
ముందుపెట్టినవి - కాని - (వ్రూరుకోంది) యింకా
ప్రయాణం కట్టింది.

సుం|| ఎక్కడికి?

మం|| చెప్పతా, ఇందాక భోజనమున తరవాల, అరుగుమీద
కూచున్నప్పుడు, వెంకటచలం నాకోసం కేకనెయ్యలా!
విసుక్కుంటో వెళ్ళానే...

(వెళ్ళారు. వెంకటచలంవచ్చి తలుపు కొట్టాడు)

వెం|| కామా, కామా,

(పలకలేదు.)

అప్పుడే నిద్ర! దీనికి!

(బిగ్గరిగా) వొచ్చాను. చూడు. కామాక్షీ! దీనికికోపం
వొచ్చిందంటే నే నాలిస్యంచేశానని! ఈ రెండు నిమిషాలూ

కూడా నన్ను వదిలివేడలేకపోవే యెట్లా చెప్పు! నువ్వేగా పంపింది!

(లోపల నవ్వు.)

నీటిహాస్యం? తలుపు తీ. అబ్బా! ఎంతసేపు? ఇట్లా సగంరాత్రి గడిచిపోయింది యేమో ఓగోలవో! మార్గా దేవో? అప్పుడే నిద్రా! ఆ, నిద్రామయందా గోం? రమానా! లేక నే నానిస్యం చేశానని కోపమా? ఎంత జాణవి! తలుపు తీ.

(ఊరుకుని నింటున్నాడు)

అబ్బా! ఓహో, ఎంతసేపు యీ హాస్యం? ఈ అలిస్యాని కంటా నాలుగింతలు నసిలేర్చుకోనా?

(లోపల నారాయణ నవ్వుచున్నాడు. కంకటనలం అవ్యర్థపడు చున్నాడు)

ఆ ముచ్చడి నవ్వు యెన్నడు నేర్చుకున్నావు? నాడి నవ్వు! ఎంత సరిగా, అట్లానే నవ్వావులే. గట్టిదానని. నన్ను భయ పెట్టాలనే! నేనా భయపడేది!

(లోపిల్నించి నారాయణ “నడు నడు చీమికి ముక్లా” అన్నాడు)
సం! అమగో అదే వాడి కంఠమే! వాడి మాటలే! ఎంత తెలివి గలదానవో!

(లోపిల్నించి నారాయణ ‘ఆడమందా నువ్వు నాకు మొగుడేమిట అంటుంటా, నీ మొహానికో భార్యకూడానా’ అన్నాడు)

నెం|| (భయపడుతో) కామాక్షీ, ఒసే, ఒకసారి కిటికీదగ్గర కన పడు పోనీ! కనపడవా! తలుపు బద్దలుకొడతాను.

(తంతున్నాడు. కిటికీదగ్గరికి నారాయణ వచ్చాడు.)

నా|| నీ కామాక్షీ నారాయణమూసం ధరించడంకూడా నేర్చుకుంది.

(జెంకటచలం మాట్లాడడం ఆయినాడు)

జె|| నీ అవసరం నీ తిక్క-ప. మూర్తాడకండా నెట్ట. పో, అమ్మతో, చువ్వకో, యాకో-పిచ్చి చేస్తుంది.

జెం|| నీ మృత్యునీ నన్నుక్కడికి తెచ్చింది నీ రాత్రి!

నా|| నా పూర్వశి నన్ను తెచ్చింది:

• జెం|| సరేలే!

(మరున్నాడు. నారాయణ నవ్వుకున్నాడు. జెంకటచలం

కొంచం దూరం వెళ్లి తిరిగి వచ్చాడు.)

• జెం|| కామాక్షీ!

నా|| ఎందుకది?

జెం|| ఒకసారి కనపడు.

నా|| ఎందుకో! ఒక్కసారి చూసుకుందామనా! నెడవ దత్తి!

జెం|| కామాక్షీ!

నా|| రావటంలేదు. సిగ్గుపడేశోంది. జుట్టుంతా బుజాలమీద

పరుచుకుని తల దిగ్గుతో పెట్టుకుని పడుకుంది. రావటంలేదు.

పొద్దున్న చూపిస్తానులే!

జెం|| కామాక్షీ, వీడు నిన్నేం బలవంతం చెయ్యలేదుకద! నువ్వే పిలిచావా?

నా|| చెప్పవే, పాపం!

(లోపలికి వెళ్లి, కామాక్షీని బలవంతంగా లాక్కొచ్చాడు కిటికీ దగ్గరికి)

నేనా బలవంతం చేసింది, ఇందాకణ్ణించీ నన్ను చంపేస్తోవుంటే!

(కామాక్షీ సిగ్గుతో తలవొంచుకుంది. జెంకటచలం వెదురున్నాడు)

ఇంకో పెళ్లెన్న పోయ్యకో. అప్పుడే యిది పాతపడుకోంది.

(వెంకటచలం జెట్టి పక్కన వూరేసాడు. నారాయణం కాశాన్ని తోపకో పట్టాడు.)

(కట్ట నలుగురు పంటలున్న చనంపని ఒక చేర్చోలాగుకో, ఇంకో చేర్చో బలు పంట పట్టుకుని కంటి వచ్చింది.)

న|| ఎక్కడికమ్మా! నెవ్వరొచ్చింది. నేనిక నడవలేను.

వి|| ఇంకకొంచెం నడు - నా బానిసకదా! అమ్మమ్మాడు - ఎంత

ట్రంకుమోస్తోందో! పడవకు.

న|| ఎక్కడికి? ఎక్కడికి-

వి|| బిడ్డిగా మార్చుకు - తా, వెంటదండలు. నేను మిమ్మాయి కొనిపెడతా, నా. లు, పొగొచ్చి నెడం లు కొని పుకొన్నాను - (ననంతుడు కిందపడుతున్నాడు) బస్ - సారీ!

(కంటి పట్టింక తొడై, అరన్న ఎక్కడని ప్రాంత ఎత్తకోయింది ఎత్తకోయింది. చనంపని పంట కంటి కూచింది.)

నేన్న వొడిచి బతకలేనురా, నాయిరా, ఎక్కడోను! ఎక్కడోను. నువ్వే కచ్చిమాబలు మాంజుడుకోస్తూని నీర కంటా - నీ చిన్న చేతులతో పుస్తకాలు పుస్తక సమస్తపుంటి చూడకండా యిట్లా బతకను - నీన్నిక్కడకొడతారు. అమ్మ చెప్పదని నేర్చుతారు.

(వెంకటచలం వొచ్చాడు.)

వి|| వొచ్చు, వొచ్చు, తనుకుపోకండి. నా బిడని లొక్కపోకండి.

నేను బతకలేను. మీను తెలియ, నాగర్భకోకం. తనుకోకండి-

మీపాదాలమీద పడుతున్నాను.

నెం|| వుండు. మాట-

కాథ

చ. గ్రం. కం.

గ్రంథాంతము

కూచి పూడి

వి॥ చూడండి- మన ప్రేమ అంతకంటె చుక్కోండి. నీరదని కన్న
 ప్పమ నాకు జబ్బుచేయ్యలా! నేను చచ్చిపోతానని నామీద
 చూపిన ప్రేమ అంతకంటెమా? ఇంకమీకు కనపడను-
 ఇంక జబ్బులో దేమీ అడగను- ఇంకొక్కటి- నా చిట్టని
 నా నాయన్ని-

నెం॥ ఎందుకంటే గోలపెడతావు? వ్రండం-

వి॥ అ, ఏమంటారు? ఏనాటి? లాక్కపోకండి- పొయ్యేదాన్ని
 ఎందుకు నెనక్కి పిలిచారు. అబద్ధాలుచెప్పి - నా బాబుని
 చూడమన్నట్టే నాకు క్లాషలేదా. అందుకని తీసుకు
 పోతున్నా. పిలుచండి- మీ కాన్పుస్సునుండూ - దిక్క
 మాలిన పడినది- దరిమిరాలిని- నాయనా!

నెం॥ ఎందుకు గోలపెడతావు? లాక్కళ్లను.

వి॥ నిజమా? తీసికళ్లరా? నిజమా? నన్ను చంపకండి - వేర
 కోళం కాదుగద!

నెం॥ నిజమే, వెళ్లు. తొరగానద- నాకు పనివుంది.

వి॥ అవును. మీ అందరింగంటేలాను. తీసుకుంటా.

నెం॥ (కోపం అణచుకొంటూ) పద, మార్చాడను. తీసుకుపో
 తొరగా.

వి॥ ఏమిటి అట్లావున్నారు?

(విముల బ్రాంబ తీసుకోతోయి)

అబ్బాయి బట్టలు- నాచేతకాదు- బలువు- (ఏడుస్తోంది)

నెం॥ పద (పెట్టి తీసుకున్నాడు)

వి॥ మీరే, మీరే - వొరులెండి - పెళ్లి అసలు వొరులెండి -
బట్టలు వుండవేయో, జరిదురాలివి. కట్టించలేనేమోనని
కాపాడుకొన్నాను - వొరులెండి -

వెం॥ వొస్తాపద.

వి॥ పాపం, యీ మొదటిరాత్రి మీరే కోరిక కల్పించావేమిటి!
నిజం, వెళ్లండి - పాపం కామాక్షి ఏం గోలపడుతోందో!

వెం॥ మాట్లాడకు, పద!

వి॥ వొడండి. నేను వెళ్లరాను - మీరు వెళ్లండి. రండి - నేను
వోచుల్లాను మిమ్మల్ని - వోచు - వడండి.

(ట్రంప్ లాగి కంఠపట్టింది) ఇంక వెళ్లండి. నా దిగులు
చు - సి వెళ్లటంలేనుమీరు. నా కేమీ దిగులులేవు - నా అబ్బా
యిని యిచ్చారు - నా దిగులు - చాలా సంవత్సరాలలో నెడు
తున్నాను. వెళ్లండి. నిలచనా, కామాక్షిని?

వెం॥ వొద్దు, ముందుపద నువ్వు.

వి॥ ఎందుకు కోపం?

వెం॥ కోపంలేదు. ఈ ట్రంప్ వొస్తులే. వాడికి చొక్కాలు
కట్టించు. (చేతిప్రంగిరం యిస్తున్నాడు) నాలుగు వందలు
ఖరీదు అది. భద్రం, పద.

(వసంతు లేస్తున్నాడు.)

వి॥ నేను వెళ్లలేను. నా కాళ్ళు వొణుకుతున్నాయి - నేను వెళ్లను
ఇక్కడే వుంటాను.....కామ.....నెడరాను ... వెళ్లండి
(వసంతుని)

(తీసుకోబోయింది వెంకటాచలం విమలని కాపిలించుకున్నాడు.)

వెం॥ వెళ్లకు నాతో వుండు.

వి॥ (యేమనా) యెన్ని సంవత్సరాలయింది.

న॥ (తేచి) యెవరు? నాన్నా! అమ్మని కావలించుకుంటున్నా
వేమిటి?

(సంకలుచలం కమ్మో వొడిచి, పసంతుని యోగుని కావలించి
కున్నాడు)

క॥ పసంతు! నిన్నున్నా పుయింది యిట్లా యెప్పుడని; నాబాబూ,
నీకు తేపు యెన్నో బామ్మలు కొనిస్తాను.

న॥ నీకడకి వొచ్చు, నాకు ఎలుగుబంటిని కొనిస్తావా?

నె॥ అన్నీ కొనిస్తాను. యెప్పుడూ యెప్పుడూ. నీకు
లేకండా, నీకు మురుచెయ్యకండా, యెంత యెచ్చానో.

న॥ నీ నేడవలేను నాన్నా, వొడితెయ్యి నన్ను - నిద్రవొస్తోంది.

(క్రింద దిగాడు.)

నె॥ నిమలా, వెళ్లవుకదూ!

వి॥ వెళ్లక -

నె॥ వొచ్చు. వుండు.

వి॥ యెంతకాలం వుంటుంది బాబూ? తెల్లారే ముసిలానికే ముసాం
చూడగానే -

నె॥ కాదు. నీకు వెళ్లమనను - నేనూ నీతో వొస్తానో, లేక
యింకెప్పటికీ నీకు కనపడనో - దేమీ తెలీదు.

(నెళ్ళారు. తలుపు తెరుచుకుని గుమ్మంలోకి నారాయణ వచ్చాడు.
నడక తొగతొగగా కామాక్షి వచ్చింది.)

కా॥ వెళ్ళకు.

నా॥ మీవాడు గోలచేసే పుట్టివోతో వెళ్ళివచ్చున్నాడు. చూస్తూ
పోయి.

కా॥ యానున్నాకానీ, అంత నిందా నామీదే వేసుకుంటా,
రా, వెళ్లకు, ఆ చేతులిట్టా తే.

(తన చుట్టూ పెట్టుకుంటోంది.)

ఇంకా వెళ్తావు? రా, లోపలికి, రా, ఈ సారి చెప్ప
చారా, నీసంగతి— ఎట్లాంటివాడివి నువ్వు! నాకు తెలిస్తేంది.
నన్ను స్వీకరించావు. ఎంతో ఇంత మానవత్వముంది దని
తెలీదు నాకు, రా.

నా॥ ఇంకచాలు, వెళ్లనీ.

కా॥ (అంతగా మెల్లమీదపడి) నామీదనించి నడు. నా కొమ్ము
మీద పాదాలతో కొక్కుకోవో. నెత్తావా? నన్ను
చంపుకోవద్దు! నాకు సిగ్గుపోయింది. నీ నాకే తెలిస్తేను.
నీమనసు. నీనెండు పక్షరాను— నీకో రుక్కడికన్నానరే
పెలుదేరాను. ఇండాకటికమ్మ— మళ్ళీ సినారి.....ఒక్క
నిమిషంకూడా వుండలేను, నువ్వు నెడిచే చస్తాను. నువ్వే
వరు? ఎవరు నువ్వు? రాజునివా? ఇట్లా వుండొచ్చేదే
పిళాచివా? ఎవరిన్నాకానీ, నా బతుకంతా నీ దాస్యం
చేస్తాను. వెళ్లకు.

నా॥ ఎవరో వొస్తున్నారు— వుండు.

కా॥ కానీ, అందరిముందూ, నీ మెడమీద వేళ్ళాడతా— నీ
చేతుల్ని యిట్లా అదుముకుంటా— నాబాబు కను- రా.

తా॥ నీ బాబే వొస్తున్నాడు.

కా॥ కానీ, అలిసిపోయినావు. మళ్ళీ శలవారాలు తిను.
పూరికే పడుకో. నా రిల నీపాదాలకానించి కూచోనీ.

నన్ను మాత్రం వొదిలివెళ్ళకు. వుమ్మయ్య-తన్ను-చంపు-
కోసయ్య, నన్ను మాత్రం వొదలకు.

నా|| ఛనె. వొపలు. సిగ్గులేనిదానా !

కా|| వొదలను.

నా|| లే. అడ్డంలే. ఆడదానివా, కుక్కవా.

కా|| కుక్కనే.

నా|| కుక్కకి తన్ను.

(తన్నిపోతున్నాడు.)

ఎవరో వొస్తున్నారు. పద. లోపలికి పద.

(నారాయణ కామగారి లోపలికి వస్తున్నట్లుగా. మంగమ్మ, సుంద
రేశయ్య వచ్చారు.)

మం|| ఇంక యేం చేద్దాం ?

సుం|| ఈ రాత్రికి పడవోడానికి బుట్టి పూర్తియేలేదు. ఇంకా
చిరుగుదాం. ఎన్నేళ్ళయింది నీ వ్యక్తిగా నుంచుని, నువ్వేనా !
ఇంకవరన్నా పోతా, నామీద దయవలిచి నన్నెళ్లా పుల
కాంకురాల్లో ముంచుతోందా !

మం|| అబ్బా, ఆమాట మాట్లాడకండి.

సుం|| పోసి, అన్న చెల్లెల్లవరే, నిర్మలంగా, శాంతంగా నెళ్ళబుచ్చు
దాం జీవితాన్ని -

మం|| అవును, యీ లోటలో, చెల్లెడమమ, పిట్టల్ని, మబ్బల్ని
చూస్తో -

సుం|| కాని పొడవైనమానం యెళ్లాలో నుందినాను. నెళ్ళబుచ్చెదు.
పెవరులేదు.....కాని ఒకరో, యిద్దరో మనమలుకలగితే
ఆమకోవొచ్చు వాళ్లతో, వాళ్లకి కథలు చెప్పి -

మం॥ అవును. నీ కూతురుబిడ్డలు కనక నీకు ప్రేమ -

సుం॥ నీ కొడుకు బిడ్డలుకారా?

మం॥ కాని నా రక్తమా?

సుం॥ అవును కొడుకే ఐతే -

మం॥ ఏం చేస్తున్నారో! మల్ల నాటిమల్ల - యిద్దరూ, సంతోషంగా - చూడండి - యేం చేస్తున్నారో!

సుం॥ ఛీ!

మం॥ కాదు. వొక్కసారి -

(పల్లె పూడించి కిక్కిరించి ఆనందంతో, ధయంతో, నోటనూట రాక, వొచ్చి కూలబడ్డది.)

సుం॥ ఏమిటి? ఏమిటి?

(పల్లె పూడించి నోటితో చేసింది. అసలు అట్లానే వొచ్చి పక్కన కూర్చోను)

మం॥ అవునా?

సుం॥ అట్లానేవుంది.

మం॥ ఎట్లా?

సుం॥ ఘోరం! ఘోరం!

మం॥ సరిగా చూశావా?

సుం॥ సందేహంలేదు.

మం॥ ఏదన్నా మాయా?

సుం॥ రాక్షసం.

మం॥ ఎట్లా వొచ్చాడు?

సుం॥ వెంకటచలం యామైనాడు.

మం॥ మళ్ళీ చూడు

సుం|| అక్కలేదు.

మం|| ఏం చెయ్యాలి? అన్నా, చెయ్యాలి -

సుం|| హర, హర !

మం|| మన పాపమే !

సుం|| మనదే, మనదే !

మం|| నీదే !

సుం|| నాదేలే ! ఏం చెయ్యను ? ఏం చెయ్యను ? ఈపాడుకన్ను -

మం|| మనసిల్లలినదా - సంతోషించు - నాట్యమాడు - కడుపు
నొందా ?

సుం|| హర హర ! ఇప్పుడు దేవుని ? విడుగుచది తగలపడరా
నాట్ల ! పేవత యాగునా ?

మం|| వాళ్ళమీదకాదు - మనమీద - వాళ్ళకే పోయిను ?

సుం|| వీళ్లేదు, వీళ్లేదు.

మం|| ఏం చెయ్యవో ? ప్రాచీకే వీళ్లేదు, వీళ్లే దురక పోతే -

సుం|| ఏంచెయ్యమంటావు ?

మం|| తిట్టుకునేవాళ్ళు -

సుం|| ఒకర్ని చూసి ఒకరు మండిపడేవాళ్ళు -

మం|| అంతా ప్రేమేగావును !

సుం|| ఒకటే గర్భం.

మం|| ఐతేనే, మన ఆకర్షణ ! మన దుర్మార్గమే - వాళ్ళిద్దరికీ

వొచ్చింది. నన్ను చూసి నువ్వెట్టా నిలవలేకపోయినావ -

అట్లానే నీ కూతురు నా కొడుకును చూసి -

సుం|| కాదు నీ కొడుకే -

మం॥ కాదు, కాదు. నీ కూతురే పిలిచివుంటుంది. వాడు చెప్తే
వాడేనా, ఆడదే—

సుం॥ మరి నువ్వా నన్ను కోడించి, నువ్వేనా?

మం॥ కాదు, కాదు. అబ్బో, ఆలోచించకు. మాట్లాడకు.

స్వార్థకే కూచున్నావేమో! బంటనేమో!

సుం॥ భయపెట్టాంది, వ్రంశమన్న దేమో!

మం॥ భయపెట్టాంది?

సుం॥ అతి భయం దానికి.

మం॥ తోభయంకోజా రాత్రి, యిదేం బుద్ధి!

సుం॥ వాడేమో!

మం॥ యిట్లా సీతలేకంజా ఎట్లా పెంచావంట!

సుం॥ మరి వాడు మాత్రం- సరి అయిదాన్నీ-

మం॥ నీ బుద్ధి! నువ్వు నన్నేంచేశావు? ఆ ఆకర్షణ, ఆ దుర్బుధి!

ఆ సీతలేకపోవడమే! మన సాపమ నన్ను తరతరాల యిట్లా

బాధిస్తోంది.

సుం॥ సీమీదంటే అట్లా మనసు కరిగిపోయిందిగాని నా బుద్ధి

అట్లాంటేదేమీకాదు. ఆ నాటినించి ఎవరి వంకన్నా కన్నె

తన్నా చూడలేదు.

మం॥ కాని లోకం అభివృద్ధిచెందటంలేదూ? తండ్రులకన్నా పిల్ల

లీ విధంగా అతిక్రమిస్తున్నారు.

సుం॥ చూడు. యింకోసారి సరిగాచూడు.

మం॥ అవును తెలుస్తుంది. నువ్వు రా.

(వెళ్ళిచూస్తున్నారు.)

సుం|| ఇంక చాలు రా.

(మంగమ్మ కదలదు.)

మం|| చాల్లే, ఇంక భరించలేను!

(సుందరేశయ్య కదలడు.)

సుం|| అన్ని సందేహాలూ తీరాయి పద.

మం|| కడుపు నిండింది.

సుం|| జన్మం పావనమయింది. రా.

మం|| చూడు, చూడు.

సుం|| సీకుమల్లేనే.

మం|| ఆ ముద్దు- అట్లానే!

సుం|| రామ, రామ.

మం|| ఏం చేద్దాం?

(ఒకరి దగ్గరిగా ఒకరు జరిగారు. చేతులు పట్టుకున్నారు. దగ్గరిగా ఆనుకు నుంచున్నారు.)

సుం|| అబ్బా!

మం|| ఎంత బావుంది— దగ్గరికి రా.

(ఒకరిని ఒకరు ఒత్తుకున్నారు. చప్పున మంగమ్మ పరిగెత్తుకు రిచ్చి చెట్టుకింద పడ్డది. జనక సుందరేశయ్య వచ్చి ఆమెను లేవనెత్తాడు.)

సుం|| ఏమిటిది?

మం|| వుండు.

సుం|| మాట్లాడు.

మం|| ఉండు, తాకకు. ఇదేమిటిమల్లీ?

సుం|| యేదోగాలి, భూతం.

మం॥ నువ్వే, మొదట—

సుం॥ నేనా, కాదు—

మం॥ నువ్వే !

సుం॥ చూశావా !

(మంగమ్మని కావలించుకున్నాడు.)

ఇట్లానే !

మం॥ చీ, పో.

సుం॥ ఇంకా 'చీ' అంటావేమిటి ?

మం॥ పో, సిమూలానే.....మళ్ళీ యీనాచు—

సుం॥ అవును.

మం॥ మొదలా—

సుం॥ ఏంచేస్తాం ?

మం॥ ఏంచెయ్యడమేముంది ?

సుం॥ మనం కర్తలమా ?

మం॥ మళ్ళీ, అదంతా—

సుం॥ నే నున్నానుగా !

మం॥ చీ, చీ, సిగ్గుచేటు, వొదులు.

సుం॥ కదలను.

మం॥ కనపడతాం ? సిగ్గు. సిగ్గు- ఇన్నేళ్ళొచ్చి-

సుం॥ ఆ సిగ్గు కొంపముంచింది— ఆవా? మెరుపులకింద—

మం॥ నువ్వు ఆ నారాయణకు మల్లేనే— నా మెడపట్టుకుని—

సుం॥ మరీ అంత ముసిలివాళ్ళమా ! ఇప్పుడుమాత్రం ? యింకో

రెండోళ్లు— నాలుగోళ్లు— యీ కాలదేవత నించి తస్కరించలేమా !

మం॥ నిజమేలే— కాని, అక్కడ— (సంగతి— ప్రారితే కూచుంటావేం ?

సుం॥ పోయి—

మం॥ తగలబెట్టు, చంపు— విడలియ్య— నిజమే అనతలపాకెయ్యి—
“అన్నా చెల్లెల్లా” అని అరు—

సుం॥ నువ్వు రా.

(ఇద్దరూ నడిచారు)

మం॥ నేను రాలేను.

సుం॥ ఏంచేద్దాం ?

మం॥ ముందు ఆలోచిద్దాం, రా.

(ఇద్దరూ కూచున్నారు.)

సుం॥ ఎన్నేళ్లు యెంత బాధపెట్టానో నిన్ను ! ఇప్పుడు తెలిసింది.

మళ్ళీ మనని యీశ్వరుడు కలిపాడు. ఉన్న కాలమంతా, పాపపరిహారార్థంగా నీ సేవలో వినియోగిస్తాను.

మం॥ మళ్ళీ మొదలా ? ఇరవై ఏళ్ల తరవాత మళ్ళీ మొదలా ?

కాని యేంలాభం ? ఇన్నాళ్లు ఒకరినీ వొకరు ద్వేషించి...

వొద్దు... కాని యీ బాధేమిటి ? ఏమిటిది ? ఎప్పుడో అను

భవించిన సుందర స్వప్నాలూ. ఈ జన్మలో, పూర్వజన్మ

లో, రాజోయే జన్మలో, బాధలూ, ఆనందాలూ, నాశన

ముందు కనకుతున్నాయి. నేను కనక వాదిలిన పిల్లలు,

నేను పాలియ్యక యెండబెట్టుకున్న పిల్లలు, పిలుస్తున్నారు.

కసిరీర్చుకుంటున్నారు గావును. నిధి కనికరించి వాదులు

తుంటా మచని ! ఈ నాలుగు వృత్తి నిమమాలనా స్వేచ్ఛగా
అనుభవించి నీసుండా ! రక్షత్రపురుషో చెల్లించాలి, పాప
రుణాన్ని ! వెళ్లండి. వెళ్లండి.

సుం|| వెళ్ళనా, నిజమా !

మం|| వెడితే నా కిక్కడ పోయిపోస్తుంది ? సంఘేయ్యను ? మల్లీ
నా కిక్కడ కనబడవు ? కాని నుత్తువు ప్రాంతం-యీ పాపం-
యీ బాధ- సరే చూద్దాం- కాని వాళ్ళిద్దరూ- యిచ్చాడు-

సుం|| ఇది సాగడానికి సిద్ధము. పిలిచి చెప్పు.

మం|| యామని ?

సుం|| సంబంధం.

మం|| చెప్పనా ?

సుం|| దాచడానికి సిద్ధము, చెప్పయ్యి - మన రక్షం, మన
ప్రేమఫలం.

మం|| చెప్పినా మానాడా ?

సుం|| ఇంకా మానడా ?

మం|| కాని మన సంబంధం మానా చెప్పితిరద !

సుం|| చెప్పాలి-

మం|| చెప్పితే- చిక్క-యన్నాయి- ఈ అత్త, యీ యిల్లు తన
దంటాడు.

సుం|| అప్పుడు మీరు నాలోకిరద ?

మం|| మరి వెంకటచలం ?

సుం|| చాలా కొంతభాగం యిద్దం -

మం|| సమయం తో - సమయా, వ్యాజ్యాలూ -

సుం|| నేను సద్దుతాగా -

మం॥ ఆ యిద్దరి లెసాలూ ఎవరూ తిర్చలేరు.

సుం॥ వెంకటచలానికి ఉద్యోగ దిప్పించి, పంపించి -

మం॥ అవును -

సుం॥ నువ్వు, నేనూ, మనకొడుకూ, నా కూతురూ -

మం॥ మరి వెంకటచలంకో నెల్లనూ?

సుం॥ అవును - ఆదోచికూ.

(జెల్లారు. నారాయణ జైటికి పొచ్చాడు వనక కామాక్షివచ్చింది)

నా॥ వెల్లారు -

కా॥ ఇంకేమైనాగాని, ప్రతిరాలి - యిట్లా -

నా॥ ప్రతి రాత్రినా? మరి ఆ మొగుడ్ని యేం చెయ్య తలుచు కున్నావు?

కా॥ ఏమన్నాకానీ - నువ్వుకానాలి - నాకు మొగుడు, అత్తా, తండ్రి, యెవరూ లేరు.

నా॥ కోపమన్నా వే నన్ను చూస్తే -

కా॥ ఇంకా కోపమే! నిన్ను చూపాలి - నిన్నిట్లా పట్టుకుని -

(మాటలు వినపడుతున్నాయి.)

నా॥ యెవరో పొస్తున్నారు. నువ్వు లోపలికి పో.

కా॥ తెగించాను. నా కేం భయం?

నా॥ కాదు. ముసలిది చెడ్డది.

కా॥ నిన్ను విడవను - ఒక్క - నిమిషంకూడా నిన్ను విడవను.

ఏమైపోతావో, యేమో! నిన్నేం చేస్తావో ఏల్లందరూ?

నా కభయం - నిన్ను చాచునీయూను. నిన్ను కాపాడు

కుంటాను. ఇంకాక ఆయన తెగించారుకూడాను! నెల్లనూ.

నా॥ (నవ్వి) ఆయనొకమనిషి కూడాను! పొస్తున్నారు. నెల్లముందు.

(కామాక్షి పట్టింది. మంగమ్మ, మంచరేకయ్యా వొచ్చారు.)

సుం|| నువ్వుచెప్తా. నేనునెడిపోనే బావుంటుంది — లేవు వాళ్లని—

(వెళ్లాడు. మంగమ్మ నారాయణని చూసింది)

మం|| నారాయణా! ఇండాకణ్ణించీ ఎక్కడవున్నావు?

నా|| స్వర్గంలో.

మం|| సరిగా మాట్లాడు. నాతో హాస్యమా?

నా|| ఎక్కడాలేను. నివోపోతున్నాను.

మం|| అబ్బా! అబద్ధాలు మానవుకద! ఆగదిలో నీ కేం పని?

నా|| నా కేం పని?

మం|| నాకు అంతా తెలుసు—నీం?...మాట్లాడవా? ఇంక అట్లాంటి

దుర్మార్గంవిట్లేదు (దయగా) ఎందుకు యిట్లాంటిపనులుచేస్తావు?

నా|| పెళ్లికానివాణ్ణి. నీం తెలియను పురి?

మం|| (ఇంకా దయగా). నీకు పెళ్లిచేస్తాను.

నా|| పెళ్లా న్నీం చేసుకోను?

మం|| నాయనా, నీకు ఆ స్థిరకూడా యిస్తాను.

నా|| బావుంది. ఎప్పుడిస్తారు? కాని నాకు పెళ్లివొద్దు.

మం|| యిప్పుడేగా కావాలన్నావు?

నా|| పూరికే అన్నాను. అబ్బోదు.

మం|| ఆ స్థియిస్తాను. పెళ్లిచేస్తాను. కాని నువ్వు కామాక్షిచోలికి పోవొద్దు.

నా|| కామాక్షి చోలికా? అదిమాత్రం న న్నడగ వొద్దు.

మం|| ఏం?

నా|| నన్ను కొయ్యి, చంపు. కామాక్షినిమాత్రం వొదలను.

మం|| ఏమిటి! వొదలవూ! నీకు మతిపోయిందా, వొదలవూ!

నా॥ నొదలను. నేను నొదిలినా అది నన్ను నొదలదు.
మమ్మల్ని ముక్కలుముక్కలుగా కోసినా, చెక్కలు చెక్కలుగా చెక్కినా ఒక న్నొకరం నొదలదు.

మ॥ ఒరే బాబూ! ఎందుకరా, నాయనా, నాగుండె నిట్లా
కాల్చుకుంటిరా? చేసిన ఘోరాలు చాలవరా? చివరి
కిదికూడా జరగాలీ! ఓకీ, నీ యిష్టం, లోకంలో యెవరినన్నా
తెచ్చుకో, నేనేమీ అనను. ఆ విమలలో నేను. నీయిష్టం.
దీన్నొక్కదాన్నీ నొదలు. అదివచ్చినా నొదలు. ఇదేరా
నే సజిగే వరం. ఇదొక్కటేరా.

నా॥ అదొక్కటే నా చాలకాదు.

మ॥ (తనలో) అదొక్కటే! అదొక్కటేనా నీ చాలకాండె!
ఎంత విపరీతం! (పైకి) ఎందుకు నొదలవరా?

నా॥ ఎందుకా? ఎందుకా? అది అది నానాగా నానానాది.
అట్లాంటిది లోకంలో యింకో ఆనది లేదు. దాన్ని చూడగానే
ప్రేమపూరితం నాకు. అది నాదాని లాగు, నామొరం ఒకటి
జన్మమెత్తితట్టు, నా రక్తం దానిరక్తాన్ని కలిపింది. నాస్వభా
వమే, నాగుణమే దాంది.

మ॥ ఇంతమాట్లాడకు మొదలు, మొదలు - పూరుకో. అవును.
అవును. నీరక్తమే, నీస్వభావమే - అంతకావలసివేసురా,
మూర్ఖుడా? ఎంతమాత్రం పాపంచేశావు, నాయీశ్రమలోన
నీ గుడ్లు కలిపావా, నీ రేల చెక్కలుకాదా! అది-

(పెంకటదలం కళాకోటి పరిష్కారమొనర్చాడు. కత్తెలో నారా
యణ భలమిద కొట్టబోయినాడు. మంగమ్మ అడ్డుకొచ్చింది. నారా
యణ లేడు. మళ్ళీ కత్తెయెత్తికొట్టాడు. నారాయణ, పిప్పమిద రిగిలి కింకపడ్డాడు.)

నెం|| నన్ను పెట్టి బాధలకి అనుభవించు.

(జరిగితి వెప్పిపోయినాడు. మంగమ అరుస్తోంది. అందరూ వొస్తున్నారు.
సుందరేశయ్యా కామాక్షి వొచ్చారు)

సుం|| ఏమిటిది ?

మం|| వెంకటచలం కొట్టాడు.

సుం|| చూడు, దెబ్బతగిలిందా ?

మం|| తెలియలేదు. నిరూ చూడండి.

(కామాక్షి యాత్రోడుల అంన్ని కాశించునుని ఏడుస్తోంది)

సుం|| ఛీ, ఛీ, లే!

(చూట్టాడు. అంర క్యాసా నారాయణమీదే.)

లేసావా? లాగనా? నీకేం సిగ్గులా!

కా|| నన్ను కొని ముక్క-లుముక్క-లుచేసి లాగవలసిందే యిక్క-

ణించి -

సుం|| నాడు చచ్చాడేమో చూడండి.

కా|| చస్తే నేనూ చచ్చాను.

సుం|| డాక్టర్ కి నన్నా కడుగుపంపు, పో.

మం|| లే. తోటవాణ్ణి పిలిచి చెప్పు.

(కామాక్షి ఏడుస్తూ పరుగెత్తింది)

సుం|| నీళ్లన్నా లేవే?

మం|| ఇంట్లోకి తీసికెడదాం.

సుం|| బతికివున్నట్టు లేదు.

(ఇద్దరూ పట్ట నీళ్ల త్రాగుతున్నారు. కామాక్షి వచ్చింది)

కా|| ఏరే?

(చూస్తోంది. వెంకటచలం వొచ్చాడు.)

వెం|| చచ్చాడా, బతికాడా?

కా|| హంతకుడు- నిర్భాగ్యుడా! ఎదిరినా, అట్లా కొట్టావు?

వెం|| సీకోసం. నా పున్న వాణ్ణి చంపింది. నేను కాదు.

కా|| నేనా! సరేలే. ఇంకా పున్నావని, యిక్కడ?

వెం|| ఇంకెక్కడ వుంటాను?

కా|| వుండి-

వెం|| చచ్చాడా వాడు?

కా|| ఏమో నాకు తెలీదు.

వెం|| చావకపోతే చంపుతాను.

కా|| ఎందుకు చంపుతావు? నేర నా పున్నారు చంపడానికి!

వూరుకుంటారు!

వెం|| అట్లా చూస్తావే? వాడెందు సీను? ఎందుకు చంపు

తానా? సీకోసం! సిన్నెప్పుడు కాకానో, అప్పుడే వచ్చింది,

ధైర్యం! అవ, స్వర్ణమంటూ అది యెక్కడవుందో పలి

సింది. స్త్రీలుంటే ఎంత తీవ్రంగా అర్థమయింది.

కా|| నీకా? నేను నేను స్త్రీనా? నీవెంతి ధైర్యం వచ్చిందా?

వచ్చిన ధైర్యంచాలు. ఇంక వచ్చిందంటే లోకాలు

ముణిగిపోతాయి. పద.

వెం|| నేనెక్కడికి వెళతాను, నిన్ను విడిచి!

కా|| అర్థం కావటంలేదూ, నువ్వుచేసిన పని? ఇప్పుడు రారా,

పోలీసులు!

వెం|| ఆ-

కా|| అవును.

వెం|| రానీ, వాడే చచ్చా డంటాను. ఎవరో చంపా రంటాను.

కా॥ పూరుకుంటారు! మా నాన్న లేరా? ఆమె పూరుకుంటుందా? వాడికోసం ఆమె యెవరినన్నా నాశనం చేస్తుంది. నువ్విక్కడే వుంటే ఆమె చంపుతుంది నిన్ను. ఆమె పూరుకుంటే— (ఆగింది)

వెం॥ నామీద చెపుతుందా, అమ్మ! చెప్పదు.

కా॥ గుడ్డివాడా, ఆమె ప్రాణమంతా నారాయణమీదనే! నిన్ను చూస్తే పరమజ్వేష మామెకి. ఆ మాత్రం తెలుసుకోలేకపోయినావు!

వెం॥ ఆ.

కా॥ మరి వెళ్ళు- తొరగా. పో. నీకోసమే చెపుతున్నా.

వెం॥ నువ్వు రా, పోదాం.

కా॥ నేనా! నేనెందుకు వస్తాను? పో, యెవరికీ కనపడక, యేదేవున్నా పోయి బతుకు. వెళ్ళు.

వెం॥ నువ్వు వస్తే—

కా॥ ఏమైనాసరే నేను రాను. నువ్విక్కడ వున్నా నేను నీదాన్ని కాదు. వెళ్ళు. ఎందుకు చిక్కులు తెచ్చుకుంటావు. నీ చావును నువ్వు తెచ్చుకుంటున్నావు.

వెం॥ నేను వెడితేమాత్రం నన్ను పట్టుకోరా?

కా॥ నువ్వు వెడితే ఎవరూ చెప్పరు. పారిపోతే అందరి దయా నీమీదే వుంటుంది.

వెం॥ అమ్మని పిలు. నామీద చెప్పకుండా చేస్తాను.

కా॥ మీ అమ్మ నీవేపు తిరిగినా, నేను చేప్పి తీరతాను పోలీసులతో. పో.

వెం॥ నువ్వు!

కా॥ అవును, నేను. ఇప్పుడే వెళ్ళి పిలుచుకొస్తాను.

వెం॥ వెడతాను- వెడతాను. తల్లీ! ని పాదాలమీద పడతాను. ఆ పిల్ల లిద్దరూ తల్లితేని పిల్లలు- వాళ్ళకోసమన్నా కనికరించు పేవతా!

కా॥ మరి వెడతావా?

వెం॥ నీరదని తీసుకుని.

(వెంకటచలం వెడుతున్నాడు. చెట్టు చాటునుంచి నారాయణ వచ్చి నవ్వుతున్నాడు.)

నా॥ బలే చేశావే! రా యిట్లా రా, చాలాసేపయింది, వెనక గెడ్డలు వీపంతా గుచ్చుకున్నాయి.

కా॥ నువ్వు బలే మోసగించావే!

నా॥ నువ్వెట్లా కనుక్కున్నావు?

కా॥ మొదట భయపడ్డాను. కాని నన్ను వాదిలిపోతే తెలుసు నాకు.

నా॥ సరకానికి కూడా!

కా॥ స్వర్గానికి కూడా!

1199

తెనె 213

మం. గు - ఏం.

జి. గ్రం. సం.

కా. గ్రం. థా. యము

కూచిపూడి



రసికత భాగము

ఉమే చలించును. మే
యి యిపరిస్థితుల్లో యిలా సు
నికీ, అసలు తత్వానికి ప్రయాణం చె
కాని బంధింపబడకు, బంధించకు. (మేమం
డంకాదు) ఉన్నతపథాలకుపో. బాధ్యత అనేది ఉ
వంటి ప్రేమను ఉపాసించు అనే. నిలకడగా ఉండలేనివారిని (నిష్కార
ణంగా) చలం అభిమానించదు. ప్రపంచంలో ఉన్న కుళ్లు, మేళ్లు ఏమి చేసినా
ఎక్కడికీ పోవు. చలం సిద్ధాంతం ఏదీ చెయలేదు. సలహాలుమాత్రం ఇచ్చాడు,
ఏ సిద్ధాంతానికి సంఘం లొంగడని తెలిసి. అయితే చలం అభిప్రాయాలు
ఎంతవరకు విశ్వాస్యాలు, ఆచరణీయాలు, అంటే వారివారి చిత్తవృత్తుల్ని
బట్టి ఉంటుంది సమాధానం. చలం కథలు చదివి చెడినవాళ్లు లేరా అంటే
ఉన్నారు. కాని చలం ఇవి చదివి రెచ్చిపోకు; ఇన్ని కన్నీళ్లలోంచి నడిస్తే సే
గాని సుఖం దక్కదు స్వా అనే చూపిస్తాడు. ... ఈ కథ
లన్నింటిలోనూ చలం పనివాడితనం, మజాలూ ఉన్నవి. ఒకప్పుడు ఈయన
రచనల్ని వెలివేసిన తెలుగుదేశంలోంచి, ప్రకటనకర్తలు మేమంటే మేము
అని నేడు ముగ్గురు వస్తున్నారంటే, దేశంలోని ఈయన రచనలయందలి
గౌరవం వెల్లడి పోతుంది. (ఆంధ్రా)

చలంగారి

మొదానం రు 0-8-0

బిడ్డల శిక్షణ రు 0-8-0

మాకువ్రాస్తే పంపుతాం.

అభిసారి గంధమాల, మచిలీపట్నం.



Publication No. 2.
ABHISARIKA GRANDH MALA,
MASULIPATAM.
Nov. 1940.